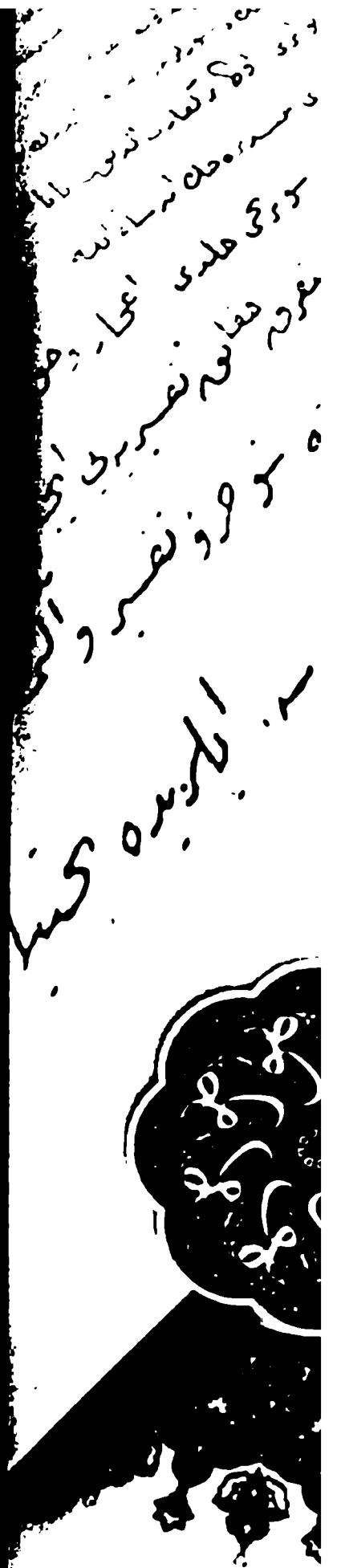

BEDİÜZZAMAN'DAN SİYASÎ ve İÇTİMÂÎ TESPİTLER

Mustafa TOPÖZ

Hazırlayan
Mustafa TOPÖZ

Editör
Metin UÇAR

Grafik & Kapak Tasarım
Ali PARILTI

ISBN:
978-605-9505-23-9

Baskı
Hayrat Neşriyat Matbaa Tesisleri

Basım:
Isparta 2019

Cumhuriyet Mahallesi
Aşık Veysel Caddesi No: 72/A
Kûçûkçekmece / İstanbul

Tel: +90 (212) 671 51 80
Faks: +90 (212) 671 51 81

www.e-sueda.com

Bu kitabın tüm hakları
Süeda Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.'ne aittir.
Kaynak gösterilerek iktibas edilebilir.

BEDİÜZZAMAN'DAN SİYASÎ ve İÇTİMÂÎ TESPİTLER

Hazırlayan
Mustafa TOPÖZ

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	7
Siyasî İnkılâplar İslâm'a Zarar Veremez.....	11
Mason Cemiyetinin Özellikleri.....	17
Dinî veya Siyasî Davetçilere Yaklaşım Tarzı	20
Hükûmetleri Değerlendirme Ölçüsü	23
Siyasî İdarecilerde Hamiyet ve Liyakatin Önemi.....	25
İslâm'ın 'Hürriyet' Anlayışı.....	27
Statü-Kıymet Dengesi	34
Gayr-ı Müslimlerin Hürriyetleri	35
Âlem-i İslâm'ın Hürriyetinin Anahtarı.....	38
Hukukta Müslim ile Gayr-ı Müslim Eşittir	43
"Yahudileri ve Hristiyanları Dostlar Edinmeyiniz!"	45
Kâfire 'Kâfir!' Demek Caiz midir?	49
Cerbeze Gariplikler Makinesidir	51
Gayr-ı Müslim Azınlıkların Askerliği	54
Müslümanlar Niçin Fakirleşti?	57
Âmiriyet ve Memuriyetin İslâm'daki Yeri.....	61
Cumhurî İdarelerde Gayr-ı Müslimlerin İdareciliği	63
Cumhurî İdarelerde Diyanet Dairesinin Vazifeleri	65
Dindar Olmayan Siyasîlere Bakış Açısı	67
İnsan Fıtratına En Uygun Din İslâm'dır	70
İslâm Cihanşümul Bir Dindir	73
Şanlı Ecdadın ve Bahtiyar Evlâtların Protestolarından Korunmak.....	74
İstibdadın Manası Bütün Zamanlarda Kötülenmiştir.....	77
Zafer Millete Hezimet İdarecilere Verilir	80

Üstün Hasletlere Sahip Olan Türkler ve Kürtler

Niçin Geri Kaldılar?	82
Himmeti Milleti Olanın Kıymeti Milleti Kadardır	88
Arslanı Tilkiye Mağlûp Ettiren Bir Sır	90
Ben Ölsem de Milletim Sağ Olsun Yeter!.....	93
İslâm Milletinin Namusu Nasıl Korunur?.....	96
Maddî Kalkınmada Zekâtın Rolü.....	99
Zekâtın Devlet Eliyle Toplanması'nın Önemi	101
Siyasî İdarecilik Hizmet İçindir	103
Cumhurî Yönetimler İslâmî Uyanışa Sebeptir	105
İlim Geçim Vasıtası Değildir	108
İhsan Millete veya Muhtaca Yapılır	111
İlim & Kültür Erbabına Yapılan İhsan Yine Millete Döner..	112
Şeyhlerin ve Mürşitlerin Asıl Vazifeleri.....	114
Ağalığı ve Zorbalığı Dirilten İki Şey.....	116
İttihad-ı İslâm Nedir?.....	117
Şeyhlerden Beklenenler	119
Şeyhler Birbirini İnkâr Etmemeli!	121
Hakiki Şeyhle Sahte Şeyhin Farkları.....	124
İslâm Ulemâsı Aralarındaki Müthiş İhtilâfların Sebepleri ..	126
Çok Evlilik-Esaret-Kölelik.....	132
Allah'ın İndirdiği ile Hükmetsenler Kâfir mi Olur?...	139
Türklerin ve Kürtlerin Saadetleri Ortaktır	143
Fen İlimleri ile Din İlimlerini Birleştirmenin Önemi	145
Medresetü'z-Zehrâ Projesi	148
Âlimlere Kızmak Yanlış ve Tehlikelidir!.....	158
Niçin Zamanın Şartlarına Uygun Âlim Yetiştiriyor?	160
Zindan-ı Atalete Düştüğümüzün Sebebi Nedir?	161

Önsöz

Bediüzzaman Hazretleri, hayatının 1921 baharına kadar olan 44 senelik dönemini 'Eski Said Dönemi' diye isimlendirir. Hazret-i Üstad, hayatının bu döneminde siyasetle İslâm'a hizmet etmeyi düşünmüştür. Bunun için İslâm'ın siyasî ve içtimai hayatıyla ciddi anlamda meşgul olup bu alanlara kalemiyle, sözleriyle ve eylemleriyle etkili bir surette müdahale etmiştir.

Doğu vilâyetlerini temsilen Rumeli seyahatinde Sultan Reşat'a refakat etmesi; bu seyahatinde kalabalık halk topluluklarına nutukta bulunması; İstanbul'da kahvehaneleri tek tek dolaşıp Kürt hamallara ve Güney Doğu'daki şehirleri gezip Kürt aşiretlerine 2. Meşrutiyetin maslahatlarını izah ederek onları ikna etmeye çalışması; 31 Mart olaylarında tek bir nutukla, ayaklanan sekiz tabur askeri yatıştırarak komutanlarına itaate sevk etmesi; İngilizlerin İstanbul'u işgali esnasında, onların bütün sinsi ve hain planlarını bozan Hutuvât-ı Sitte isimli eserini telif

edip perde altında neşretmesi; Osmanlı'nın en yüksek ve seçkin bir ilmî teşkilâtı olan Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye'de aza olması; İngiliz baskısı altında İstanbul'da yayınlanan Şeyhü'l-İslâm fetvasına karşı bir fetva yayınlarak, Anadolu'da başlatılan Kuva-yı Milliye hareketlerini 'cihat' ve bu hareketlere katılanları 'mücahit' olarak ilan ederek İstiklâl Harbi'ne çok ciddi bir destek vermesi gibi daha pek çok örnekler gösterir ki Eski Said döneminde Bediüzzaman Hazretleri, siyasetin ve içtimaî hayatın merkezindeydi. Bütün maddî ve manevî müktesebâtıyla Osmanlı'nın ve ümmetin içine düştüğü dehşetli sıkıntılardan kurtulabilmesi adına mücadele ve mücahede etmiştir.

Bediüzzaman Hazretlerinin, çok ağır bedeller ödeyerek ortaya koyduğu bu mücadelesini ve bu mücadelenin miras bıraktığı tecrübî birikimi görmezden geleerek, onun, fikrî planda sadece iman davasıyla meşgul olduğunu ve bir 'eylem adamı' olmadığını iddia etmek, hakikate ve vâkıya uygun bir yaklaşım tarzı değildir.

Dolayısıyla siyasî idarecilerini belirleyen, yönetim şeklini tayin eden, güncel siyaseti takip ederek cüretle yorumlar yapıp hükümler veren biz seçmenlerle, bizleri maddeten yöneten siyasî idarecilerin ve manen yönlendiren kanaat önderlerinin, Bediüzzaman Hazretlerinin siyasî ve içtimâî birikiminden istifade etmesinin özellikle de bu zamanda büyük bir önemi olduğunu düşünüyoruz.

İşte tam bu bağlamda, 'Münâzarât Risalesi' ayrı bir öneme sahiptir. Bu risale, 1911'de 2. Meşrutiyet'in üçüncü senesinde, ortaya çıkan hürriyet ve af ortamında, İslâmi-

yet dairesindeki meşrutiyeti tanıtmak ve kabul ettirmek için Bediüzzaman Hazretleri ile Güneydoğu'daki Kürt aşiretler arasında soru-cevap tarzında cereyan eden konuşmalardan oluşur. Bunun içinde İslâm'ın siyasî ve içtimâî hayatıyla alâkalı pek çok düstur ve ölçüleri ihtiva eder.

Öncelikle bu çalışma, Münazarât Risalesi'nin baştan sona kadar cümle cümle ele alındığı, telif edildiği zaman ve zeminin şartları içinde cümlelerin neleri ve kimleri kasdettiğinin izahının yapıldığı klasik bir şerh çalışması değildir.

Bu çalışma, İslâm'ın siyasî ve içtimâî hayata bakan düstur ve ölçülerini tespit edebilmek adına, Münâzarât Risalesi üzerinde yapılan bir 'tespit' çalışmasıdır. Bu gayeyle zaman, mekân ve şahıslara değil, sadece Hazret-i Üstad'ın verdiği cevaplardaki ilmî tahlil ve izahlara dikkat etmeye çalıştık. Bu tahlil ve izahları, rahatça anlaşılabilirmeleri için şerh etmeye gayret ettik. Başlıklar altında beyan etmeye çalıştığımız ölçü ve düsturların göreceli, 'bizce' ve nazarî birer çıkarım olmadıklarının anlaşılması için de Münâzarât Risalesi'ndeki orijinal ifadeleri çerçeve içine alarak altlarına yazdık.

Gayret bizden, tevfik ise âlemlerin Rabbi olan Allah'tandır.

Siyasî İnkılâplar İslâm'a Zarar Veremez

Siyaset âleminde gerçekleşen bir inkılâptan dolayı İslâm'ın zarar görmesinden korkmamalıdır. Zira İslâmiyet güneş gibidir, üflemekle sönmez. Gündüz gibidir; göz yummakla gece olmaz. Gözünü kapayan, yalnız kendine gece yapar.

Dini himaye eden siyasî idareciler değil, her bir müminin kalbindeki imanın iki kanadı olan şefkat ve hamiyet duygularının biraraya gelmesiyle oluşan, 'elmas kılıç' ve 'nurânî sütun' hükmünde olan kudsî ve nurânî kuvvettir. Bu kuvvet, millete ait fikirlerin (kamuoyunun) arkasındaki İslâmî hislerin de madenidir. Çünkü insanlar üzerinde en tesirli ve nüfuz edici olan dinî duygulardır. Özellikle de fitrata uygun hak dinin sözü insanların akılları ve kalpleri üzerinde daha nüfuz edici, hükmü daha yüce ve tesiri daha şiddetlidir.

Dini himaye edecek olan merciin devlet veya siyasiler olduğunu düşünen ve buna bel bağlayan kişiler, başlarındaki idarecileri yetersiz ve lâkayt gördüklerinde, bizzat kendileri dinî değerlerin korunması ve yaşatılması hizmetine el atmaları gerekir. İşte o zaman bir ele mukabil binler eller İslâm'a sahip çıkıp hizmet eder.

Kur'an-ı Kerim, ayetlerindeki hakikatlerini âlimler, evliyalar ve hatiplerin lisanlarıyla ve o hakikatlerin cisim giymiş şekilleri olan İslâmî kitaplar ile âleme ilân eder. Kur'an hakikatlerini neşreden bütün ulema, evliya, hatipler ve İslâmî kitaplar, adeta âlemi, sadâsı ile çınlatan İlâhî bir musikî hükmüne geçmişlerdir. Her bir mümin, kendi kabiliyeti nisbetinde kalb ve ruh kulağı ile bu İlâhî musikîden feyzini ve nasibini alır.

İşte bu hakikatlerden dolayıdır ki; siyasî âlemde gerçekleşen bir inkılâp ile dinin zarar görmesinden korkulmaz. Böyle bir şeyden korkanlar, ancak cahiller ve taklitçilerdir. Cehaletlerinden dolayı, dini muhafaza eden ve yaşatan hakiki gücün ne olduğunu bilmezler ve korkarlar. Başlarındaki siyasî idarecileri taklit ettiklerinden dolayı da onları dine lâkayt gördüklerinde telâşa düşerler. Böyleleri, hem kendi nefislerine güvenmezler hem de acizliklerinin de etkisiyle bütün saadetlerini yalnız hükûmetin cebinde zannederler ve korkarlar.

Bediüzzaman Hazretleri'nin *"Asıl musibet ve muzır musibet, dine gelen musibettir"* ifadesi, bu meseleyi çürütmez.

Evet, tarih boyunca siyaset veya siyasîler eliyle İslâm'ı da yakînen ilgilendiren pek çok dehşetli hadiseler yaşanmış-

tır. Bu hadiseler, dinî müesseselerin yıkılmasına, âlimlerin şehit edilmesine, İslâmî eserlerin tahrip edilmesine, toplum ahlâkının bozulmasına ve dâhilî fitnelerin çıkmasına sebep de olmuştur. Bütün bu menfi durumlara rağmen, yine de Bediüzzaman Hazretlerinin yukarıda da beyan ettiği hakikat tahakkuk etmiştir. Kalblerdeki imanın iki özelliği olan hamiyet ve şefkat hislerinin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan elmas kılıç ve nuranî sütun hükmünde olan kudsî kuvvet kaynayarak kabarıp galeyana gelmiş ve adeta bir muhafız gibi dini himaye etmiştir. İslâm, bu gibi fitnelerden daima kuvvetlenerek çıkmıştır.

Bu konuya en büyük örnek; sahabeler arasında yaşanan Sıffin Savaşı ve Cemel Vakıası'dır. Bu iki muharebe, siyaset eliyle İslâm ümmetinin başına gelebilecek en korkunç ve en dehşetli, dâhilî birer fitneydiler. Bu iki muharebenin öyle neticeleri olmuştur ki; İslâm ve İslâmî ilimler daha da kuvvetlenerek ve kökleşerek bütün yeryüzünde dal budak salmıştır.

Konu ile ilgili olarak Bediüzzaman Hazretleri 19. Mektup'ta şöyle demektedir: *"Nasıl ki baharda dehşetli yağmurlu bir fırtına, her taife-i nebâtâtın, tohumların, ağaçların istidatlarını tahrik eder, inkişaf ettirir; her biri kendine mahsus çiçek açar, fitrî birer vazife başına geçer. Öyle de, Sahabe ve Tabiinin başına gelen fitne dahi (Sıffin Savaşı ve Cemel Vakıası), çekirdekler hükmündeki muhtelif ayrı ayrı istidatları tahrik edip kamçıladi. "İslâmiyet tehlikededir, yangın var!" diye her taifeyi korkuttu, İslâmiyet'in hıfzına koşturdu. Her biri, kendi istidadına göre, camia-i İslâmiyet'in kesretli ve muhtelif vazifelerinden bir vazifeyi omuzuna aldı, kemâl-i ciddiyetle çalıştı. Bir kısmı*

hadislerin muhafazasına, bir kısmı şeriatın muhafazasına, bir kısmı hakaik-i imaniyenin muhafazasına, bir kısmı Kur'an'ın muhafazasına çalıştı ve hakeza, her bir taife bir hizmete girdi. Vezaif-i İslâmiyet'te hummalı bir surette sa'y ettiler. Muhtelif renklerde çok çiçekler açıldı. Pek geniş olan âlem-i İslâmiyet'in aktârına (her tarafına), o fırtına ile tohumlar atıldı, yarı yeri gülistana çevirdi. Fakat maatteessüf, o güller ve gülistan içinde, ehl-i bid'a fırkalarının dikenleri dahi çıktı. Güya dest-i kudret, celâlle o asrı çalkaladı, şiddetle tahrik edip çevirdi, ehl-i himmeti gayrete getirip elektriklendirdi. O hareketten gelen bir kuvve-i anilmerkeziyye (merkezkaç kuvveti) ile pek çok münevver müçtehitleri ve nuranî muhaddisleri, kudsî hafızları, asfiyaları, aktaabları âlem-i İslâm'ın aktârına uçurdu, hicret ettirdi. Şarktan garba kadar ehl-i İslâm'ı heyecana getirip, Kur'an'ın hazinelerinden istifade için gözlerini açtırdı."

Bediüzzaman Hazretlerinin bu izahları, özellikle de din-dar, her hadiseye İslâmî hassasiyetlerle bakan ve siyasî alanda gerçekleşen olaylara ve değişimlere İslâm adına endişeyle bakanların yüreğine su serpmektedir.

S: Dine zarar olmasın, ne olursa olsun?

C: İslâmiyet güneş gibidir, üflemele sönmez. Gündüz gibidir, göz yummakla gece olmaz. Gözünü kapayan, yalnız kendine gece yapar. Hem de mağlûb bîçâre bir padişaha yahud müdâhin me'murlara veyahud mantıksız polisler'e i'timâd edilir ve dinin himâyesi onlara bırakılırsa, acaba daha mı iyidir? Yoksa efkâr-ı âimme-i milletin arkasındaki hissiyât-ı İslâmiyenin ma'deni olan herkesin kalbindeki şefkat-i imâniye olan envâr-ı İlâhiyenin lemeâtının ictimâ'larından ve hamiyet-i İslâmiyenin şerârât-ı neyyirânesinin imtizâcından hâsıl olan amûd-u nûrânînin ve o seyf-i elmâsın hamiyetine bırakılırsa daha mı iyidir? Siz muhâkeme ediniz. Evet, şu amûd-u nûrânî, dinin himâyetini şehâmetinin başına, murâkabenin gözüne, hamiyetinin omuzuna alacaktır. Görüyorsunuz, lemeât-ı müteferrika tele'lüe başlamış. Yavaş yavaş incizâb ile imtizâc edecektir. Fenn-i hikmette takarrur etmiştir ki, hiss-i dînî, lâsiyyemâ, dîn-i hakk-ı fitrînin sözü daha nâfiz, hükmü daha âlî, te'sîri daha şedîddir.

Elhâsıl: Başkasına i'timâd etmeyen, nefsiyle teşebbüs eder. Size bir misâl söyleyeceğim: Siz göçersiniz. Göçerin malı koyundur, o işi bilirsiniz. Şimdi her biriniz, bazı koyunları bir çobanın uhdesine vermişsiniz. Hâlbuki çoban tenbel ve muâvini kayıdsız, köpekleri değersizdir. Tamamıyla ona i'timâd etseniz, rahatla evlerinizde yatsanız, bîçâre koyunları müstebid kurtlar ve hırsızlar ve belâlar içinde bıraksanız, daha mı iyidir? Yoksa onun adem-i kifâ-

yetini bilmekle, nevm-i gafleti terk edip, hânesinden her biri bir kahraman gibi koşsun, koyunların etrafında halka tutup, bir çobana bedel, bin muhâfız olmakla, hiçbir kurt ve hırsız cesâret etmesin, daha mı iyidir?

kâinâtı nagamâtıyla raksa getiren, hakâikin esrârını ihtizâza veren mûsîka-i İlâhiye hiç durmuyor. Sermeden zirm zirm eder. Padişahların padişahı olan Sultân-ı Ezelî'nin Kur'ân denilen mûsîka-i İlâhiyesi ile umum âlemi doldurarak kubbe-i âsumânda zirmen (şiddetli ses) getirmekle, sadef-i kehf-misâl olan ulemâ ve meşâyih ve hutebânın dimağ ve kalb ve femlerine vurarak, aksü's-sadâ onların lisânlarından çıkıp seyir ü seyelân ederek, çeşit çeşit sadâlarla dünyayı zirm zirm (güm güm) ile ihtizâza getiren o sadânın tecessüm ve intibâıyla, umum kütüb-ü İslâmiyeyi bir tanbûr ve kanunun birer teli ve şeridi hükmüne getiren ve her bir tel, bir nev'iy-le onu i'lân eden o sadâ-yı semâvî ve rûhânîyi, kalbin kulağıyla işitmeyen veya dinlemeyen, acaba sivrisinek gibi bir emîrin demdemelerini veya pîş reşk (siyâh sinekler) gibi hükûmet adamlarının vızvızalarını (civcivelerini) işitecek midir?

Elhâsıl: İnkılâb-ı siyâsî cihetiyle dininden havf eden adamın dinde hissesi, beytû'l-ankebût gibi zayıf düşmüş cehâlettir, onu korkutur. Taklîddir, onu telâşa düşürttürür. Zîrá i'timâd-ı nefsin fıkdanı ve aczin vücûdu cihetiyle, saadetini yalnız hükûmetin cebinde zannettiğinden, kalbini, aklını da hükûmetin kesesinde tahayyül eder, korkar.

Mason Cemiyetinin Özellikleri

Masonluk, din ve milliyet farkı gözetmeden bütün insanları hürriyet, eşitlik, kardeşlik prensipleri etrafında birleştirmeyi amaç edindiğini ileri süren, Hristiyan ve daha çok Yahudi kültürü unsurlarına dayanan, loca adı verilen bölümler hâlinde teşkilatlanmış olan ve birbirlerini bazı işaretlerle tanıyan, bütün dünyaya yayılmış gizli bir cemiyettir.²

Bu gizli cemiyet, Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında ciddi yıkıcı etkisi olan, 2. Meşrutiyet'in ilânı ile oluşan hürriyet havasından rahatsızlık duyarak meşrutiyet ve hürriyeti takdir etmeyen ve kamuoyunun fikirlerini karıştıran bir cemiyettir. Bu cemiyet cehalet, inat, garaz, intikam, taklit ve gevezelik duygularının riyasetinde kurulmuş ve saadetin kaynağı olan istişareyi inciten bir cemiyettir.

2 *Kubbealtı Lugatı.*

Bu cemiyete üye olanların 6 özelliği:

1- Bir dirhemlik zararlarını, bin lira milletin menfaati için feda etmezler.

2- Menfaatlerini, diğer insanların zarara uğramalarında görürler.

3- Olaylara ölçmeden ve muhakeme etmeden mana verirler.

4- İntikam duygularını ve şahsî garazlarını terk etmedikleri halde, gururlanarak 'millete ruhunu feda etmek' davasında bulunurlar.

5- Kendi siyasî emellerini gerçekleştirebilmek için beyliklerin veya küçük devletçiklerin oluşmasına zemin hazırlayan 'özerklik/özyönetim' veya 'cumhuriyet' kelimesinin içini boşaltıp 'istibdad-ı mutlak anlamında bir cumhuriyeti' kastederek gayr-ı makul fikirler ileri sürerler.

6- Tarih boyunca farklı milletlerin zulümlerine maruz kaldıklarından dolayı (Yahudiler/Masonlar) kendilerinden başka diğer bütün milletlere kin bağlayarak intikam duygusuyla hareket ederler. Bundan dolayı ülkelerdeki hürriyet, barış ve huzur ikliminden rahatsızlık duyarlar. Bu intikam fikirleriyle bütün milletin hassas dâhilî sıkıntılarını kaşıyarak milletin sinir uçlarına dokunurlar ve fikirleri karıştırırlar. Böylece bir nebze öçlerini alarak içlerini soğuturlar.

Günümüzde de dünya siyasetinde son derece etkili ve belirleyici olan bu gizli cemiyetin mahiyetini anlamak ve tuzaklarına düşmemek noktasında, Bediüzzaman Hazretleri'nin bu izahları son derece önemlidir.

S: Efkârı teşvîş eden, hürriyet ve meşrûtiyeti takdîr etmeyen kimlerdir?

C: Cehâlet ağanın, inâd efendinin, garaz beyin, intikam paşanın, taklîd hazretlerinin, mösyö gevezeliğin taht-ı riyâsetlerinde, insan milletinden menba'-ı saadetimiz olan meşvereti inciten bir cem'iyettir. Benî-beşerde ona intisâb eden, bir dirhem zararını bin lira milletin menfaatine fedâ etmeyen; hem de menfaatini ızrâr-ı nâsta gören; hem de muvâzenesiz, muhâkemesiz ma'nâ veren; hem de meyl-i intikam ve garaz-ı şahsîsini fedâ etmediği halde, mağrurâne millete ruhunu fedâ etmek da'vâsında bulunan; hem de beylik veya tavâif-i mülûk mukaddemesi olan muhtariyet veya istibdâd-ı mutlak ma'nâsıyla bir cumhuriyet gibi gayr-i ma'kûl fikirlerde bulunan; hem de zulüm görmüş, kin bağlamış, hürriyet ve meşrûtiyetin birinci ih-sânı olan af ve istirâhat-i umûmiyeyi, fikr-i intikamına yediremediğinden, herkesin a'sâbına dokundurmakla, tâ heyecana gelip terbiye görmekle teşeffî isteyenlerdir.

Dinî veya Siyasî Davetçilere Yaklaşım Tarzı

Hiçbir bozguncu 'ben bozguncuyum' demez. Hiçbir kimse 'ayranım ekşi' demez. Herkes daima haktan yana görünür veya batılı hak olarak görür.

Bu durumda yapılması gereken mihenge vurmaktır, yani Kur'an ve sünnetin ölçüsüne göre tartmaktır. İnsanları kendi siyasî davalarına, fikirlerine veya cemiyetlerine davet edenlerin sözlerini Kur'an ve sünnetin mihengine vurmadan almamak gerekir.

Bediüzzaman Hazretleri bu ölçüyü zikrettikten sonra şöyle der: "Hatta benim sözümü de, ben söylediğim için hüsn-ü zan edip tamamını kabul etmeyiniz. Belki ben de müfsidim (bozguncuyum). Veya bilmediğim halde ifsat ediyorum. Öyleyse, her söylenen sözün kalbe girmesine yol vermeyiniz. İşte, size söylediğim sözler hayalin elinde

kalsın, mihenge vurunuz. Eğer altın çıktıysa kalbte saklayınız. Bakır çıktıysa, çok gıybeti üstüne ve bedduayı arkasına takınız, bana reddediniz, gönderiniz.”

İslâm'da hüsn-ü zan çok ehemmiyetli bir esastır. Bunun için, bu gibi (görünüşte hakka ve hayra davet eden) şahıs ve cemiyetlere de hüsn-ü zanla bakıp aldanmak mümkündür. Zira bir müfside, bir dessasa da hüsn-ü zan yapmak mümkündür. O halde, bu şahıs ve cemiyetlerin davalarını ispat için öne sürdükleri delillerine ve hizmetlerinin sonuçlarına bakmak gerekir.

Bu gibi şahıs ve cemiyetler, daima haktan yana ve hak söylemlerle insanların karşılıklarına çıktıkları için onların davalarının içyüzlerini ve mahiyetlerini avam insanlar her ne kadar anlayamasalar da yine de cehaletleri bir özür teşkil etmez. Çünkü cehalet ayrıdır, akıllı olmak ayrıdır. Bir insan ne kadar cahil de olsa akıllı ile kendi menfaat ve zararını çok iyi bilir. Hatta bir menfaat için hile bile yapabilir. Demek ki cehalet özür değildir.

Netice olarak; birbirine karışmış ağaçları ayırt eden, meyveleridir. Öyle ise insanları kendi fikirlerine davet eden cemiyet ve şahısların, fikirlerinin neticelerine bakmak gerekmektedir. Yani yetiştirdikleri insan profiline bakmak gereklidir.

Hiçbir müfsid, ben müfsidim demez. Dâlmâ sû-ret-i hakdan görünür. Yahud bâtilı hak görür. Evet, kimse demez, ayranım ekşidir. Fakat siz mihenge vurmadañ almayınız. Zîrâ çok sîlik söz, ticarete geziyor. Hatta benim sözümü de, ben söylediğim için hüsn-ü zan edip tamamını kabûl etmeyiniz. Belki ben de müfsidim. Veya bilmediğim halde if-sâd ediyorum. Öyle ise her söylenen sözün kalbe girmesine yol vermeyiniz. İşte size söylediğim söz-ler hayâlin elinde kalsın, mihenge vurunuz. Eğer altın çıktı ise, kalbde saklayınız. Bakır çıktıysa, çok gıybeti üstüne ve bedduâyı arkasına takınız, bana reddediniz, gönderiniz.

Evet, hakkı tanıyan, hakkın hatırını hiçbir hatıra fedâ etmez. Zîrâ hakkın hatırı âlîdir. Hiçbir hatıra fedâ edilmemek gerektir. Fakat şu hüsn-ü zannınızı kabûl etmem. Zîrâ bir müfside, bir dessâsa hüsn-ü zan edebilirsiniz. Delil ve âkıbete bakınız.

S: Nasıl anlayacağız? Biz câhiliz, sizin gibi ehl-i ilmi taklîd ederiz.

C: Çendân câhilsiniz, fakat âkilsiniz. Hanginizle zebfîb, yani üzümü paylaştım, zekâvetiyle bana hile edebilir. Demek cehliniz özür değil. İşte müş-tebih (karışık) ağaçları gösteren, semereleridir. Öyle ise, benim ve onların fikirlerimizin neticele-rine bakınız.

Hükûmetleri Değerlendirme Ölçüsü

Hiçbir eksiği ve kusuru olmayan, mükemmel bir hükûmet talep etmek, imkânsızı talep etmek demektir. İmkânsızı talep etmek ise kişinin hem kendine hem de topluma fenalık etmesi demektir.

Hangi fert gösterilebilir ki günahsız olsun? Böyle bir şey mümkün müdür? O halde, fertlerin dahi günahsız olması mümkün olmadığına göre, günahkârlardan oluşan bir hükûmet asla tamamen masum olamaz.

Öyle ise hükûmetleri değerlendirirken bakış açısı; fayda-zarar, iyilik-kötülük muvazenesine göre olmalıdır. Bir hükûmetin olumlu yönleri, iyilikleri ve hizmetleri, olumsuz yönlerinden, kötülüklerinden ve zararlarından gerek nicelik veya nitelik yönünden daha fazla olduğunda, o hükûmete destek olmak gerekir.

Yoksa günahsız ve yanlışsız bir hükûmet beklemek, imkânsızı istemek demektir. Böyle bir bakış açısına sahip olanlar -hangi hükûmet iş başına geçerse geçsin- daima eksikliklerini ve yanlışlıklarını göreceklidir. Bundan dolayı da mevcut hükûmete düşmanca bir yaklaşım sergileyerek daima yıkıcı ve insafsız tenkitlerle tahrip etmeye ve yıkmaya çalışacaklardır. Bu durum ise bir çeşit anarşidir.

Muhâli taleb etmek, kendine fenâlık etmektir. Zerrâtı günahkârlardan mürekkebe bir hükûmet, tamamıyla ma'sûm olamaz. Demek nokta-i nazar, hükûmetin hasenâtı seyyiâtına tereccühüdür. Yoksa seyyiesiz hükûmet, muhâl-i âdîdir. Ben öyle adamlara anarşist nazarıyla bakıyorum. Zîrâ onlardan birisi -Allah etmesin- bin sene yaşayacak olsa, âdetâ mümkün-ü hükûmetin hangi sûretini görse, hülya ile yine râzı olmayacak. Şu hülyanın neticesi olan meylü't-tahrîb ile o sûreti bozmaya çalışacak.

Siyasî İdarecilerde Hamiyet ve Liyakatin Önemi

Milletinin, vatanının ve yakınlarının şerefini koruma gayretine 'hamiyet' denir.³ İdareci olan şahıslarda, idarecilik sanatının yanında yüksek bir hamiyetin de olması çok önemlidir.

Hakiki bir hamiyete sahip olmak, ancak kalb ve vicdanın iman, merhamet, şefkat, adalet, vefa, tavazu gibi İslâmî faziletlerle süslenmesine bağlıdır. Aksi takdirde o şahıstan -idarecilikte ne kadar başarılı da olsa- hakiki hamiyet, sadakat ve adalet beklenmez.

Demek ki başa geçecek idarecilerde olması gereken vasıflar, kalbin İslâmî faziletlerle süslenmesi, aklın da idarecilik için gerekli teknik bilgi ile nurlanmasıdır. Bu iki vasfın beraber olmaması veya olamaması durumunda

3 Kubbealtı Lügati

idarecilik sanatı esas yapılır ve tercih edilir. Çünkü hamiyet ayrıdır, iş (idarecilik) ayrıdır. Meselâ günahkâr bir adam, güzel çobanlık edebilir. Ayyaş bir adam, ayyaş olmadığı vakitte iyi saat yapabilir.

Hamiyet ayrı, iş ayrıdır. Bence bir kalb ve vicdan, fezâil-i İslâmiye ile mütezeyyin olmazsa, ondan hakîkî hamiyet ve sadâkat ve adâlet beklenilmez. Fakat iş ve san'at başka olduğu için, fâsık bir adam güzel çobanlık edebilir. Ayyaş bir adam, ayyaş olmadığı vakitte iyi saat yapabilir. İşte şimdi salâhat ve mahâretî, ta'bîr-i âharla fazîleti ve hamiyeti, nûr-u kalb ve nûr-u fikrî cem' edenler, vezâife kifâyet etmezler. Öyle ise ya mahârettir veya salâhattir. San'atta mahâret ise müreccahtır.

İslâm'ın 'Hürriyet' Anlayışı

Öncelikle, hürriyetin ne olmadığını ifade etmek yerinde olacaktır. Hürriyet, başkalarına zarar vermemek şartıyla, insanın her türlü günaha ve rezalete serbestçe girebilme hakkına sahip olması demek değildir. Hürriyete böyle anlam yükleyenler, aslında kendi günahlarını ve rezaletlerini 'hürriyet perdesi' altında ilân etmiş ve çocuk bahanesi gibi bir saçma fikri ileri sürmüş olurlar. Günahlardaki ve rezaletlerdeki hürriyet, hürriyet değil, hayvanlıktır. Şeytanın istibdadı altına girmektir. Nefs-i emmâreye esir olmaktır.

Hakiki nazenin hürriyet, İslâm'ın edep kurallarıyla edep lenmiş ve süslenmiş hürriyettir.

Hürriyet, kişinin ne kendine ne de başkalarına zarar vermemesini gerektirir. Hürriyetin kemâl noktası, firavunluk taslayarak başkalarını baskı ve zillet altına almamak ve başkalarının hürriyetiyle alay etmemektir.

Maalesef her meselede, aşırıya giderek sû-i istimal edenler bulunur. Yani her şeyin bir Râfizîsi vardır. Malûmdur ki Râfizîler, Hazret-i Ali (r.a.) sevgisinde aşırıya giderek onu peygamber hatta ilâh derecesine çıkarmışlardır. Aynen Rafizîler'in bu aşırı halleri gibi, hürriyetin de Râfizîsi, süfehâdır. Yani sınırsızca ve düşünmeden günahlara dalanlardır. Bir Râfizî, bir hadis-i şerife yanlış mana verse veya o hadisle yanlış amel etse, hadis-i şerif inkâr edilmez. O Râfizî'nin hatası ortaya konarak, hadis-i şerif muhafaza edilir. Aynen öyle de, hürriyeti sû-i istimal ederek sınırsızca ve rezil bir şekilde günahlara dalanların, bu yanlışlarına bakıp hürriyet inkâr edilmez, hürriyete tavır alınmaz.

İslâm dairesindeki doğru hürriyet anlayışını ortaya koymak ve göstermek gerekmektedir. O da şudur ki: Kanun ve hüküm kuvvette ve kuvvetlide değil, kuvvet ve hüküm kanundadır. Adalet ve ceza kanunundan başka, kimse, kimse üzerinde şahsî bir baskı kuramaz. Herkesin hukuğu, kanunlarla güvence altındadır. Herkes meşru olan hareketlerinde şahane serbesttir ve *"Allah'ı bırakıp da bazımız bazımızı rabler edinmesin!"* ayetindeki ilâhî yasağın sırrına mazhar olur. Yani kimse kimseyi ne haddinden fazla büyüterek bir kudsiyet versin; ne de kimse kendini başka kimselerden üstün bilsin.

Medeniyetten uzak dağlarda, ovalarda ve çöllerde göçebe hayatı yaşayan bedevilerde, bir derece hür ve serbest bir yaşantı görünmektedir. Onlar, hürriyetlerine olan sevdalarının hürmetine medeniyetinden uzak ve meşakkatli bir hayatı tercih etmişler ve medenî bir ha-

yat sürmeye ihtiyaç hissetmemişlerdir. Hâlbuki hakikat noktasında, bedevilerin bu hürriyeti, tam anlamıyla bir hürriyet değildir. Yarı hürriyettir. Hürriyetin diğer yarısı, başkalarının hürriyetine zarar vermemektir. Hem de göçebe hayatı yaşayanların, ölmeyecek kadarlık rızıklarını elde edebilmek adına pek çok imkânsızlıklar ve meşakkatler içinde ilkel bir hayat sürmeleri, insan onuruna yakışan tam bir hürriyet değildir.

Güneş gibi parlak, her ruhun âşık olup seveceği, insanın yüksek kabiliyetlerine ve cevherine uygun hürriyet, medeniyet denilen sarayda saadette oturan ve ilim, bilgi, fazilet ve İslâm terbiyesi ile süslenmiş elbisesini giymiş olan hürriyettir.

Hürriyet, Rahman olan Allah'ın kullarına bir ihsanıdır ve imanın bir özelliğidir. Çünkü iman rabıtası ile kâinatın sultanı olan Allah'a bağlanarak hizmetkâr olan bir kişide, imandan gelen izzet (zillete düşmeden İslâmî haysiyet ve şerefi koruma hali), şehâmet (kahramanlık, yiğitlik) ve şefkat duyguları hâkimdir. Müminin, imanından gelen izzet ve şehâmeti, başkalarının baskı ve istibdadı altına girerek zillete düşmeye tenezzül etmez. Yine müminin imanından gelen şefkati, başkasının hürriyet ve hukukuna tecavüz etmeye ve başkalarını zillet ve minnet altında bırakmaya izin vermez. İmandan gelen hürriyette öyle bir denge hali vardır ki, mümin, imanının derecesine göre ne başkasının zerre kadar tahakkümü altına girer, ne de başkasına zerre miktar tahakküm eder. Demek ki iman ne kadar mükemmel olursa, o derece de hürriyet parlar. Buna en güzel örnek, Asr-ı Saadet'tir.

Hakiki hürriyetin, ancak İslâm dairesindeki hürriyet olduğuna bir delil de; İslâm'ın, insanların sahip oldukları maddî manevî nimetlerden dolayı başkaları üzerinde tahakküm kurmaya izin vermemesidir. İslâm'da, dünyevî büyük bir mevkîe sahip olmak, zenginlik, Allah'ın velî bir kulu olmak, şeyh ve âlim olmak gibi meziyetler ve faziletler dahi başkalarına tahakküm ve baskı vesilesi olamaz. Çünkü velâyet, şeyhlik ve büyüklüğün gereği tevazu ve alçakgönüllülüktür. Büyüklenmek ve başkalarına tahakküm etmek değildir. Büyüklenen ve başkaları üzerinde tahakküm kuran bir şeyh, çocuk fıtratlı şeyhlik taslayan küçük birisidir esasen. Böyle kişileri büyük tanımamak gerekir.

S: Şimdi hürriyet bahsini suâl edeceğiz. Nedir şu hürriyet ki, o kadar te'vîlât onda birbirleriyle çekişiyorlar? Ve hakkında acîb, garîb rüyalar görülür?

C: Yirmi seneden beri onu, hatta rüyalarda ta'kîb eden ve o sevdâ ile her şeyi terk eden birisi size güzel cevap verebilir.

S: Hürriyeti bize çok fenâ tefsîr etmişler. Hatta âdetâ hürriyette insan, her ne sefâhet ve rezâlet işlese, başkasına zarar etmemek şartıyla bir şey denilmez. Acaba böyle midir?

C: Öyleler hürriyeti değil, belki sefâhet ve rezâletlerini l'ân ile çocuk bahanesi gibi bir hezeyan ediyorlar. Zîrâ nâzenîn hürriyet, âdâb-ı şerîatla müteeddibe ve mütezeyyinedir. Yoksa sefâhet ve rezâletteki hürriyet, belki hayvanlıktır, şeytanın istibdâdıdır, nefs-i emmâreye esîr olmaktır. Hürriyet, umûmî efradın zerrât-ı hürriyâtının muhassalıdır. Hürriyetin şânı odur ki, ne nefsine, ne gayriya zararı dokunmasın.

Her şeyin bir râfızîsi var. Hürriyetin râfızîsi de süfehâdır. Ey Türkler ve Kürdler! İnsaf ediniz. Bir râfızî bir hadîse yanlış ma'nâ verse veya yanlış amel etse, acaba hadîsi inkâr etmek mi lâzımdır, yoksa o râfızîyi tahtie edip, nâmûs-u hadîsi muhâfaza etmek mi lâzımdır?

Belki hürriyet budur ki, kânûn-u adâlet ve te'dîbden başka, hiç kimse kimseye tahakküm etmesin. Herkesin hukuku mahfûz kalsın. Herkes harekât-ı meşrûasında şâhâne serbest olsun.

لَا يَجْعَلْ بَعْضُكُمْ رِجَالًا لِّبَعْضٍ أَزْوَاجًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ

nehyînin sırrına mazhar olsun.

S: Demek, biz eskiden beri hürriyetimize mâlik idik. Hürriyetimiz tev'em olarak bizimle doğmuş. Öyle ise başkalar keyiflensin, bize ne?

C: Evet, zaten o sevdâ-yı hürriyettir ki, sizi tahammülsüz meşakkatlere mütehammil kılmış. Ve medeniyetin müşa'sa' bu kadar mehâsininden, sizin ankâ meşrebâneniz sizi müstağnî etmiştir. Fakat ey göçerler! Sizde olanı yarı hürriyettir. Diğer yarısı, başkasının hürriyetini bozmamaktır. Hem de kût-u lâyemût ve vahşet ile âlûde olan hürriyet, sizin dağ komşularınız olan hayvanlarda da bulunur. Vâkıâ, şu bîçâre vahşi hayvanların bir lezzeti ve tesellisi varsa, o da hürriyetleridir. Lâkin güneş gibi parlak, her ruhun ma'sûkası ve cevher-i insaniyetin küfvü o hürriyettir ki, saadet sarây-ı medeniyette oturuyor. Ma'rifet ve fazîlet ve İslâmiyet hulleleriyle mütezeyyinedir.

S: Nasıl, hürriyet îmânın hâssasıdır?

C: Zîrâ râbıta-i îmân ile Sultân-ı Kâinât'a hizmetkâr olan adam, tezellüle tenezzül etmeye ve başkasının tahakküm ve istibdâdı altına girmeye izzet ve şehâmet-i îmâniyesi bırakmadığı gibi; başkasının hürriyet ve hukukuna tecâvüzü dahi şefkat-i îmâniyesi bırakmaz. Evet, bir padişahın doğru bir hiz-

metkârı, bir çobanın tahakkümüne tezellül etmez. Bir bîcâreye tahakküme dahi tenezzül etmez. Demek îmân ne kadar mükemmel olursa, o derecede hürriyet parlar. İşte asr-ı saadet!

S: Bir büyük adama, bir veliye, bir şeyhe, bir büyük âlime karşı nasıl hür olacağız? Onların meziyetleri için bize tahakküm etmek haklarıdır. Biz onların ve faziletlerinin esiriyiz.

C: Velâyet, şeyhlik, büyüklüğün şânı tevâzu' ve mahviyettir. Tekebbür ve tahakküm değildir. Demek tekebbür eden, sabiyy-i müteşeyyihtir. Siz de büyük tanımayınız.

Statü-Kıymet Dengesi

Toplum hayatında her insanın, işinden dolayı sahip olduğu bir statüsü vardır. Adeta birer kürsü hükmünde olan bu statüsü ile diğer insanlara görüldüğü gibi, o statüsü ile de diğer insanlara bakar ve onlarla irtibat kurar.

Eğer kişinin sahip olduğu statü, kabiliyetlerinin boyundan, yani şahsî kıymetinden daha yüksek ise o kişi o statüde görünebilmek için büyüklenerek ona uzanmaya çalışacaktır. Şayet kişinin şahsî kıymeti, statüsünden daha yüksek ise o statüde görünebilmek adına tevazu ile eğilecektir.

Netice olarak; büyüklüğün ölçüsü küçüklük (tevazu), küçüklüğün alâmeti de büyüklenmektir (kibir).

S: Neden tekebbür küçüklük alâmetidir?

C: Zîrâ her bir insan için, içinde görünerek ve onunla nâsı temâşâ edecek bir mertebe-i haysiyet ve şöhret vardır. İşte o mertebe, eğer kâmet-i istî'dâdından daha yüksek ise, o, o seviyede görünmek için tekebbür ile ona uzanıp, tetâvül ve tekebbür edecektir. Şâyet kıymet ve istihkâkı daha bülend ise, tevâzu' ile takavvüs edip ona eğilecektir.

Gayr-ı Müslimlerin Hürriyetleri

İslâm hukukuna göre, ÷lkemizde yaşayan Rum, Ermeni ve Yahudi gibi gayr-ı Müslim azınlıkların emniyet içinde rahatça yaşama hürriyetleri vardır. Hiçbir şekilde bu azınlıklara zulmetmek caiz değildir.

Gayr-ı Müslim olan bu azınlıklara hürriyetlerini vermekten dolayı biz Müslümanlar zarar etmeyiz. Zira büyük çoğunluğu Müslüman olan bu vatanda, onlar sayıca bize göre hem çok azdırlar, hem de onların hürriyetlerini tanımamız, küresel büyük devletlerin bizim üzerimizdeki maddî ve manevî baskılarının (bâtıl ve bozuk âdetleriyle kültürel anlamdaki baskılarının) kalkmasının da en önemli bir sebebi ve bir açıdan da bedelidir. Yani azınlıkların hürriyeti, bizim umum milletimizin hürriyetinin en önemli bir şartıdır.

Ticarette peşin olarak üç lira harcama yapıp, uzun vadede üç yüz lira kazanan bir kişi zarar etmez. Aynen bunun gibi, şimdi içimizdeki gayr-ı Müslimlerin hürriyetlerini tanıyıp, ilerleyen süreçte bütün İslâm âleminin hürriyetini elde etmek zarar değildir, çok küllî bir kârdır.

S: Pekâlâ kabûl ettik ki, hürriyet iyidir, güzeldir. Fakat şu Rum ve Ermenilerin hürriyeti çirkin görünüyor, bizi düşündürür. Re'yin nedir?

C: Evvelâ: Onların hürriyeti, onlara zulmetmemek ve rahat bırakmaktır. Bu ise şer'îdir. Bundan fazlası, sizin fenâlığınıza, dîvâneliğinize karşı bir tecâvüzleridir. Cehâletinizden bir istifâdeleridir. Sâniyen: Farz ediniz ki, hürriyetleri bildiğiniz gibi size fenâ olsun. Lâkin yine biz ehl-i İslâm zararlı değiliz. Çünkü içimizdeki Ermenîler üç milyon olmadığı gibi, gayr-i müslimler dahi on milyon yoktur. Hâlbuki bizim milletimiz ve ebedî kardeşlerimiz üç yüz milyondan ziyâde iken, bunlar üç müdhiş kayd-ı istibdâd ile mukayyed olup, ecnebilerin istibdâd-ı ma'neviyelerinin taht-ı esâretlerinde ezilirler. İşte hürriyetimizin bir şu'besi olan gayr-i müslimlerin hürriyeti, bizim umum milletimizin hürriyetinin rüşvetidir. Ve o müdhiş istibdâd-ı ma'nevînin dâfiidir. Ve o kayıdların anahtarıdır. Ve ecnebîlerin bizim dûşümüze çöktürdükleri müdhiş istibdâd-ı ma'nevînin râfiidir. Evet, Osmanlıların hürriyeti, koca Asya tâliinin keşşâfidir. İslâmiyet'in bahtının miftâhıdır. İttihâd-ı İslâm sûrunun temelidir.

S: Nedir o üç kayd ki, istibdâd-ı ma'nevî onunla âlem-i İslâmiyeti kaydetmiştir?

C: Meselâ, Rus hükûmetinin istibdâdı bir kayıddır. Rus milletinin tahakkümü de diğer bir kayıddır. Âdât-ı küfriye ve zâlimânelerinin tagallübü de

       bir kayıddır. İngiliz h    meti, ger  i z  hi-
ren müstebid değilse de, milleti m  tehakkimdir.
    t   dahi m  tegalibedir. İşte size Hindistan bir
burhân ve Mısır yarı burh  ndır. Binâenaleyh mil-
letimiz ya     veya bir buçuk kay  d ile mukayyedir.
Buna muk  bil bizim gayr-i müslimlerin ayakların-
da, yalnız bir yalancı kaydımız vardı. Ona bedelen
Çok nazlarını çektiğimiz gibi, onlar neslen ve ser-
veten ziy  dele  tiler. Biz bir nevi' hizmetk  rlık olan
me'muriyet ve askerlik cihetiyle servet ve nesilce
aşağıya d       . Fikr-i milliyet, hürriyetin pederidir.
Yine es  r Ekrâd ve Etrâk idi. İşte o yalancı kaydı,    
veya on milyonun ayağında a  ıyoruz. T   ki     kay  d
ile mukayyed     yüz milyon İslâm'ın hürriyetine
meydan açılsın. Elbette   cilen      veren ve   cilen
    yüzünü kazanan, has  ret etmiyor.

Âlem-i İslâm'ın Hürriyetinin Anahtarı

Vatanımızın ve devletimizin tam hürriyetlerini elde etmesi, Asya'nın ve İslâm âleminin bahtının ve talihinin de anahtarıdır. İttihâd-ı İslâm (İslâm birliği) kalesinin de temelidir.

Bu hakikatin, iki cihetle tarihî hadiselerin de tasdikiyle örnekleri yaşanmıştır.

Birincisi, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde yaşanan istibdat (baskıcı yönetim), Asya'nın hürriyetine de karanlık bir set çekmişti. Hürriyetin, o gözleri kamaştıran ışığı, o karanlık perdeden geçip gözleri açarak muhteşem sonuçlarını gösterememişti. İkinci Meşrutiyet'in ilânı ile Osmanlı'da sona eren istibdat, hürriyet fikrinin Çin'e kadar yayılmasını netice vermiştir. Dalga dalga yayılan bu hürriyet fikri, diğer İslâm ülkelerinin halklarının nezdinde, siyasîlerinin zihninde ve gerçekleri yazan

gazetelerinde öyle bir fikrî uyanış meydana getirmiştir ki bedeline yüz sene verilseydi yine de ucuz düşerdi.

Çünkü hürriyet ve bağımsızlık fikrinin uyanışı, 'milliyet' kavramını göstermiştir. Milletin hürriyetini gündeme getirmiştir. Millet, bir sedef ise (inci kabuğu ise) İslâmiyet de bu sedefteki nuranî cevherdir (incidir). Çünkü milleti, bütün halinde bir arada tutan en temel unsur ve harç İslâmiyet'tir. Dolayısıyla hürriyet fikrinin uyanışı, İslâmî bir uyanışı da netice vermeye başlamıştır. Bu İslâmî uyanış da bize bildirmiştir ki her bir Müslüman başıboş, sahipsiz ve yalnız bir fert değildir. Her bir Müslüman, iç içe girmiş ve birbiriyle İslâm kardeşliği temelinde çok kuvvetli akrabalık bağlarıyla bağlanmış ve bütün dünyada yüz milyonlarca kardeşleri bulunan çok küllî bir ailenin ferdidir. Bu hal her bir Müslümana çok kuvvetli bir ümit vermiştir ki nokta-i istinat ve nokta-i istimdat (dayanak ve yardım noktası) gayet kuvvetli ve sağlamdır. Şu ümit, karamsarlık ve ümitsizlik karabulutlarını parçalamış ve ölmeye yüz tutan manevi kuvvetimizi tekrar diriltmiştir. Bu da âlem-i İslâm'da galeyan eden hürriyet fikrinden yardım alarak bütün âlem-i İslâm üzerine çökmüş olan manevi istibdat perdelerini (manevi baskı perdelerini) parça parça etmiştir.

Tam bu noktada şunu ifade etmek isteriz: Evet, İslâm ülkeleri son yüzyıl içinde farklı tarihlerde görünürde hürriyetlerini elde etmişlerdir. Her ne kadar İslâm ülkeleri maddeten batılı devletlerin maddî esareti altında olmasalar da, başa geçen idarecilerin küresel güçlerin güdümünde hareket etmeleriyle -kurdun gövdenin içine girmesi kabilinden- batılı devletlerin istibdadı, farklı bir surette yine devam etmiştir. Buna vesayet sistemi den-

mektedir. Kanaatimizce, Bediüzzaman Hazretleri'nin yukarıda dile getirdiği hakikat, günümüz için de aynen geçerlidir. Yani ülkemizin, her türlü vesayet prangalarını kırarak, bu farklı suretteki istibdadı parçalayarak tam ve hakiki hürriyetini elde etmesiyle, diğer İslâm ülkeleri de -işaretleri görünmeye başladığı gibi- tam hürriyetlerini elde edecekler ve ittihad-ı İslâm'ı tesis edeceklerdir inşaallah. Bu hakikatin tahakkuk etmesini Rahmet-i İlâhiye'den kuvvetle ümit ediyoruz.

İkincisi, İkinci Meşrutiyet'e kadar ecnebi devletler, içimizdeki gayr-ı Müslimlere de uygulanan istibdadı bahane yaparak üzerimizde manevi baskı uygulayarak milletimizi manevi olarak eziyorlardı. Bizdeki istibdadın sona ermesiyle birlikte, artık onların milliyetçilik damarlarını tahrik eden ve bahane olarak kullanacakları malzemele-ri de kalmamıştır. Özellikle de medeniyet, insan sevgisini netice vermiştir.

Etrafımızda hayatımızı zehirlemek ve devletimizi parça parça etmek için ağzını açmış müthiş yılanlar gibi olan düşmanlarımızın varlığı, bize teselli veren yukarıda zikredilen yüce emeli, ümitsizliğe çevirmemelidir. Bundan korkmamalıyız. Çünkü insanlık âleminde **medeniyet, fazilet ve hürriyet** galip gelmeye başlamıştır. Bundan dolayı, terazinin diğer kefesi olan **istibdat ve vahşet** git-tikçe hafifleşecektir inşaallah.

Farz edelim ki -Allah etmesin- eğer bizi parça parça edip öldürseler dahi, biz yirmi olarak öleceğiz, üç yüz olarak dirileceğiz. Başımızdaki rezilliklerin ve ihtilâfların tozu-nu silkip, hakiki birer münevver ve birlik içinde beşer kervanına öncülük edeceğiz. Biz ölsek de İslâmiyet sağ kalacaktır!

S: Heyhat! Nasıl hürriyetimiz umum âlem-i İslâmın hürriyetinin mukaddimesi ve fecr-i sâdıkı olur?

C: İki cihet ile.

Birincisi: Bizde olan istibdâd, Asya'nın hürriyetine zulmânî bir sed çekmişti. Ziyâ-yı hürriyet o muzlim perdeden geçemez idi ki, gözleri açsın, kemâlâtı gösterson. İşte bu seddin tahrîbi ile, fikr-i hürriyet Çin'e kadar yayıldı ve yayılacaktır. Fakat Çin ifrât edip komünist oldu. Âlemdeki terâzinin hürriyet gözü ağır geldiğinden, birdenbire terâzinin öteki gözünde olan vahşet ve istibdâdı kaldırdı. Git gide kalkacak. Eğer siz sahîfe-i efkârı okusanız, tarîk-i siyâseti görseniz, hutebâ-yı umûmî olan doğru konuşan cerâidi dinleseniz, anlayacaksınız ki, Arabistan, Hindistan, Cava, Mısır, Kafkas, Afrika ve emsâllerinde o derece fikr-i hürriyetin galeyânıyla, âlem-i İslâmın efkârında öyle bir tahavvül-ü azîm ve inkılâb-ı acîb ve terakkî-i fikrî ve teyakkuz-u tâm intâc etmiştir ki, bahâsına yüz sene verse idik, yine ucuzdu.

Zîrâ hürriyet, milliyeti gösterdi. Milliyet sadefinde olan İslâmiyet'in cevher-i nûrânîsi tecellîye başladı. İslâmiyet'in ihtizâzını ihbâr etti ki, her bir Müslim, cüz'-i ferd gibi başıboş değildir. Belki her biri, mürekkebât-ı mütedâhile-i mütesâideden bir cüz'dür. Sâir eczâlar ile, câzibe-i umûmiye-i İslâmiyet noktasında birbirleriyle sıla-ı rahimleri vardır. Şu ihbâr, bir kavî ümid verir ki, nokta-i istinâd, nokta-i istimdâd gayet kavî ve metîndir. Şu ümid, ye'sle öl-

dürülen kuvve-i ma'neviyemizi ihyâ etti. Şu hayat, âlem-i İslâmdaki galeyân eden fikr-i hürriyetten istimdâd ederek, umum âlem-i İslâm üzerine çökmüş olan istibdâd-ı ma'nevî-i umumînin perdelerini parça parça edecektir.

عَلَى رَغْمِ أَنْفِ أَبِي الْيَاسِ

İkinci Cihet: Şimdiye kadar ecnebîler bahane-mahane tutardı. Milletimizi eziyorlardı. Şimdi ise ellerinde urûk-u insaniyetkârânelerine veya damar-ı mutaassıbânelerine veya a'sâb-ı dessâsânelerine dokunduracak, ellerinde serrişte-i bahâne olacak öyle nokta bulamazlar. Bulsalar da tutamazlar. Bâhusus medeniyet, hubb-u insaniyeti tevlîd eder.

S: Heyhat! Bize teselli veren şu ulvî emeli ye'se inkılâb ettiren, etrafımızda hayatımızı zehirlettirmek ve devletimizi parça parça etmek için ağızlarını açmış o müdhiş yılanlara ne diyeceğiz?

C: Korkmayınız. Medeniyet, fazîlet, hürriyet âlem-i insaniyette galebe çalmaya başladığından, bizzarûre terâzinin öteki yüzü şey'en fe-şey'en hafifleşecektir. Farz-ı muhâl olarak, Allah etmesin, eğer bizi parça parça edip öldürseler, emîn olsunlar, biz yirmi olarak öleceğiz, üç yüz olarak dirileceğiz. Başımızdan rezâil ve ihtilâfâtın gubârını silkip, hakîkî münevver, müttehid olarak kervân-ı benî-beşere pişdârlık edeceğiz. Biz en şedîd, en kavî, en bâkî hayatı intâc eden öyle bir ölümden korkmayız. Biz ölsek de İslâmiyet sağ kalır.

Hukukta Müslim ile Gayr-ı Müslim Eşittir

Ülkemizde yaşayan gayr-ı Müslim azınlıklarla eşit olmak demek, fazilet ve şerefte eşit olmak demek değildir. Hukuken eşitlik demektir. Çünkü hukukta şâh ve gedâ (dilenci) birdir. İslâm hukukuna göre Neml Suresi 18. ayet-i kerimede⁵ buyurulduğu gibi, karıncaya bile kasden ayak basmak yasaklanmıştır. Karıncanın dahi hukukunu koruyan İslâm hukuku, elbette insanoğlunun da hukukunu ihmal etmez. Bu hakikate, Hazret-i Ali'nin (ra) sıradan bir Yahudi ile ve Salâhaddin-i Eyûbî'nin miskin bir Hristiyan ile mahkemede yargılanmaları en güzel birer örnektir.

5 *"Nihâyet neml (karınca) vadisine geldiklerinde, (içlerinde reis olan) bir karınca: "Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin! Süleyman ve orduları farkında olmayarak sizi ezmesin!" dedi."*

Hazret-i Ali'nin (r.a.) Yahudi ile olan kıssası şöyledir:

Hazret-i Ali (r.a.) halife iken, bir gazvede kalkanını kaybeder. Daha sonra kaybettiği kalkanını bir Yahudi'nin tezgâhında satılmak üzere iken görür. Hazret-i Ali (r.a.), kalkanın kendisinin olduğunu ve kendisine iade etmesini Yahudi'ye söylemesine rağmen bir türlü Yahudi'yi ikna edemez. Yahudi, ısrarla kalkanın kendisine ait olduğunu iddia eder. Hazret-i Ali (r.a.) müminlerin halifesi iken ve sadece bir emirle o kalkanını Yahudi'den alabilecek kudrette iken, olayın mahkemeye intikal etmesini ister ve adaletiyle meşhur Kadı Şüreyh'e mesele götürülür. Kadı Şüreyh, Hazret-i Ali'ye (r.a.) kalkanın kendisine olduğuna dair bir şahidi olup olmadığını sorar. Hazret-i Ali de oğlu Hazret-i Hasan'ın (r.a.) şahidi olduğunu söyler. Kadı Şüreyh, Hazret-i Hasan'ın (r.a.), oğlu olduğu için şahit olarak kabul edilemeyeceğini söyler ve şahitsizlikten dolayı Hazret-i Ali (r.a.) kalkanın kendisinin olduğunu ispat edemez. Kadı, kalkanın Yahudi'de kalmasına hükmeder. Bu neticeyi ve Hazret-i Ali'nin (r.a.) ve İslâm'ın şu muhteşem adalet anlayışına şahitlik yapan Yahudi, bu durumdan çok etkilenir ve kelime-i şehadet getirerek İslâm'la şereflenir.

S: Gayr-i müslimlerle nasıl müsâvî olacağız?

C: Müsâvât ise fazîlet ve şerefte değildir, hukuktur. Hukukta ise, şâh ve gedâ birdir. Acaba bir şerfat, "Karıncaya bilerek kasden ayak basmayınız!" dese, ta'zîbinden men' ederse, nasıl benî-âdemin hukukunu ihmâl eder? Kellâ! Biz imtisâl etmedik. Evet, İmâm-ı Ali'nin Radiyallâhü Anh, âdî bir Yahûdî ile muhâkemesi ve medâr-ı fahriniz olan Salâhaddîn-i Eyûbî'nin miskin bir Hristiyan ile mürâfaası, sizin şu yanlışınızı tashîh eder zannederim.

“Yahudileri ve Hristiyanları Dostlar Edinmeyiniz!”⁶

Bediüzzaman Hazretleri, bu ayet-i kerimeyi doğru anlamak için şu dört noktaya dikkat edilmesi gerektiğini ifade etmektedir:

Birincisi; bir hükme delil olarak gösterilen metin, ayet veya hadiste açıkça ve kesin olarak geçmesi gerektiği gibi, hükme de açıkça ve kesin olarak delil olması gerekmektedir. Bu iki şartın beraber sağlanması gerekir. Yoksa hüküm ispatlanmış olmaz.

Bu ayet-i kerimede buyurulan ‘dostlar edinmeyiniz!’ yasağı umumî değildir. Çünkü İslâmiyet’te Yahudi ve Hristiyanların ehl-i kitap olmalarından dolayı kadınlarıyla evlenmenin caiz olması, kestikleri etlerinin yenmesi, İslâm devletinde memur olabilmeleri gibi durumlar gösterir ki bu ayet-i kerimede ‘dostlar edinmeyiniz!’ yasağı

umumî değildir, mutlakdır. Mutlak olan bir şey ise sınırlandırılabilir.

Demek ki Yahudi ve Hristiyanlara dost olmamak iş, sanat, siyaset ve ticaret gibi alanlarda değil, dinlerine ait bozuk inanç ve adetleri noktasındadır. Yani dinî noktadadır.

İkincisi; Arapça kaidelerine göre bir hüküm, türemiş bir kelime üzerine bina edilmiş ise bu türemiş kelimenin kaynağı, hükmün esas sebebi olur. Bu ayet-i kerimede de 'dostlar edinmeyiniz!' hükmü, 'Hristiyanları ve Yahudileri' kelimelerinin üzerine bina edilmiştir. Dolayısıyla 'dostlar edinmeyiniz!' ilâhî yasağı, bu kelimelerin kaynakları olan Hristiyanlık ve Yahudilik dinleridir. Yani ayet-i kerime, "Hristiyanların ve Yahudilerin dinlerini dostlar edinmeyiniz!" anlamına gelmektedir.

Üçüncüsü; bir kişi zatı için değil, sıfatları veya sanatları için sevilir. Her Müslümanın bütün sıfatları Müslüman olmadığı gibi, her bir kâfirin de bütün sıfat ve sanatları kâfir değildir. Bir Müslümanda, kâfirde olması gereken bazı sıfatlar ve hasletler bulunabilir. Meselâ bir Müslüman verdiği sözü tutması lâzım geldiği halde, bu güzel hasleti hakkıyla yaşamıyor olabilir. Fakat bu durum, küfre girdiğini göstermez. Aynen öyle de bir kâfirde, Müslümana yakışan çok güzel sıfatlar da olabilir. Meselâ kâfir olmakla beraber, çok yardımsever birisi olabilir. Bu durum da bu kâfirin Müslüman olduğunu göstermez. İşte bu hakikate binaen, bir Müslümanın, bir kâfirde bulunan Müslüman bir sıfatı veya sanatı beğenerek örnek alması neden caiz olmasın? Bir kişinin ehl-i kitaptan bir hanımı olsa elbette onu sevecektir.

Dördüncüsü; Asr-ı Saadette büyük bir dinî inkılâp vücuda gelmişti. Bu dinî inkılâp, bütün zihinleri İslâm üzerinde toplamıştı. Bundan dolayı sevgi ve düşmanlık duyguları, hep din merkezli olarak ortaya çıkmıştı. Yan kimden kime bir sevgi veya düşmanlık olsa, bunun temelinde Müslüman olup olmaması vardı. Bundan dolayıydı ki o asırda gayr-ı Müslimlere olan sevgiden münafıklık kokusu geliyordu. Fakat günümüzde ise dünya hayatının temini ve medenileşme alanlarında garip bir inkılâp yaşanmaktadır. Bütün zihinleri ve akılları kendiyle meşgu eden ve kendi üzerinde toplayan medeniyet, kalkınma ve dünya hayatının temini gibi noktalardır. Bunun için bu zamanda Yahudi ve Hristiyanlarla 'dost olmak', onların medeniyetlerinin güzelliklerini ve maddî kalkınmalarının beğenmekten, örnek almaktan ve dünya saadetine esas olan asayiş muhafaza etmekten ibarettir. Dolayısıyla bu tarz bir dostluk, kesinlikle Kur'an'ın yasakladığı dostluk sınıfına dâhil değildir.

S: Yahûdî ve Nasârâ ile muhabbetten Kur'ân'da nehiy vardır.

لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَ النَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ

Bununla beraber nasıl dost olunuz dersiniz?

C: Evvelen: Delil, kat'ıyyü'l-metîn olduğu gibi, kat'ıyyü'd-delâlet olmak gerektir. Hâlbuki te'vîl ve ihtimâlin mecâli vardır. Zîrâ nehy-i Kur'ânî, âmm değildir, mutlaktır. Mutlak ise takyîd olunabilir. Zaman bir büyük müfessirdir. Kaydını izhâr etse, i'tirâz olunmaz. Hem de hüküm, müştak üzerine olsa, me'haz-i istikâk, illet-i hüküm gösterir. Demek bu nehiy, Yahûdî ve

Nasârâ ile yahûdiyet ve nasrâniyet olan aynaları ha-sebiyledir. Hem de bir adam zâtı için sevilemez. Belki muhabbet, sıfat veya san'atı içindir. Öyle ise her bir Müslümanın her bir sıfatı Müslüman olması lâzım olmadığı gibi, her bir kâfirin dahi bütün sıfat ve san'atları kâfir olmak lâzım gelmez. Binâenaleyh Müslüman olan bir sıfatı veya bir san'atı istihsân etmekle iktibâs etmek, neden câiz olmasın? Ehl-i kitabdan bir harem olsa, elbette seveceksin.

Sâniyen: Zaman-ı saadette bir inkılâb-ı azîm-i dînî vücûda geldi. Bütün ezhânı nokta-i dîne çevirdiğinden, bütün muhabbet ve adâveti o noktada toplayıp muhabbet ve adâvet ederlerdi. Onun için gayr-i müslimlere olan muhabbetten nifâk kokusu geliyordu. Lâkin şimdi âlemdeki, bir inkılâb-ı acîb-i medenî ve dünyevîdir. Bütün ezhânı zabt ve bütün ukûlü meşgul eden nokta-i medeniyet, terakkî ve dünyadır. Zaten onların ekserîsi, dinlerine o kadar mukayyed değildirler. Binâenaleyh onlarla dost olmamız, medeniyet ve terakkîlerini istihsân ile iktibâs etmektir. Ve her saadet-i dünyeviye'nin esası olan âsâyişi muhâfazadır. İşte şu dostluk, kat'iyen nehy-i Kur'ânî'de dâhil değildir.

Kâfire ‘Kâfir!’ Demek Caiz midir?

Yüzüne karşı kâfire ‘kâfir’ diye hitap etmek üç açıdan caiz değildir.

Birincisi; kör bir insana, “Hey kör!” diye seslenmek İslâm’da doğru değildir. Çünkü böyle bir sesleniş, o kişiye bir eziyettir. Resûl-ü Ekrem Efendimiz (asm) zimmî’ birisine yapılan eziyet hakkında bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur: *“Kim zimmî olan birine eziyet ederse, ben onun hasmı (düşmanı) olurum.”*⁸

İkincisi; kâfirin iki anlamı vardır. **Birincisi** ve ilk akla geleni, Allah’ı inkâr eden dinsiz demektir. Bu anlamı itibariyle ehl-i kitap olan Yahudi ve Hristiyanlara ‘kâfir’ denilmez. Çünkü onlar Allah’ı inkâr etmiyorlar. Kâfir keli-

7 Zimmî: İslâm hukukuna göre yönetilen bir devlete tâbî olan, vergi veren ve korunan ehl-i kitap (Yahudi ve Hristiyanlar).

8 El-Münâvî, Feyzü’l-Kadîr: 6:19, hadis no: 8270.

mesinin ikinci anlamı ise, Peygamberimizi ve İslâmiyet'i inkâr eden anlamındadır. Bu anlamı itibariyle ehl-i kitap kâfirdir. Zaten onlar da buna razıdırlar. Lâkin halk arasında 'kâfir' dendiğinde, çoğunlukla ilk akla gelen birinci anlamıdır. Bunun için, bu kelime, daha çok tahkir veya eziyet amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Üçüncüsü; itikat dairesini, muamelat dairesine karıştırmaya mecburiyet yoktur. Yani ehl-i kitap, İslâm inanç esaslarına göre kâfir diye, onlarla olan bütün muamelelerde ve işlerde bunu dile getirmeye ve yüzlerine bu hakikati vurmaya gerek yoktur. Her söylenilen doğru olmalıdır, fakat her doğruyu her yerde söylemek doğru değildir. Çünkü bu tarz bir davranış, onların İslâm'dan soğumalarına, İslâm toplumundan dışlanmalarına hatta İslâm'a düşman olmalarına sebep olabilir.

S: Bir kısım Jön Türk der: "Demeyiniz Hristiyanlara, hey kâfir! Zîrâ ehl-i kitâbdırlar." Neden kâfir olana kâfir demeyeceğiz?

C: Kör adama, "Hey kör!" demediğiniz gibi. Çünkü eziyettir. Eziyetten nehiy var. **إِلَّا أَهْلِيهِ** **مَنْ أَذَى ذِمَّتِي**. Sâniyen, kâfirin iki ma'nâsı vardır: Birisi ve en mütebâdiri, dinsiz ve münkir-i Sâni' demektir. Şu ma'nâ ile ehl-i kitâba ıtlâk etmeye hakkımız yoktur. İkincisi, Peygamberimizi ve İslâmiyet'i münkir demektir. Şu ma'nâ ile onlara ıtlâk etmek hakkımızdır. Onlar dahi râzıdırlar. Lâkin örfen evvelki ma'nânın tebâdüründen bir kelime-i tahkîr ve eziyet olmuştur. Hem de dâire-i i'tikâdı dâire-i muâmelâta karıştırmaya mecbûriyet yoktur. Kâbildir, o kısım Jön Türklerin muradı bu olsun.

Cerbeze Gariplikler Makinesidir

Cerbeze, hakkı batıl, batılı da hak gösterebilecek derecede hileli ve kurnaz bir akla sahip olmak demektir.

Cerbezeleli bir akla sahip olan kişi, büyük ve küllî işlerde sadece kusurları görür ve aldanır. Başkalarını da aldatır.

Cerbezeleli bir insan, başka birisinin bir kötülüğünü gördüğünde, o kötülüğü abartarak o kişinin bütün iyiliklerini örter. Adeta kişinin göz bebeğinin önüne bir sinek kanadını getirerek arkadaki sıradağları görmesini engellemek gibi...

Cerbezenin öyle tuhaf ve şaşırtıcı bir tavrı vardır ki farklı zamanlarda ve farklı mekânlarda meydana gelen birbirinden farklı şeyleri ve olayları toplar, birleştirir, bir yapar ve yanlış bir hükme varır.

Siyah bir perdenin ardından etrafa bakmak gibi, cerbezeli birisi de her yere cerbezesiyle oluşan siyah perdenin arkasından bakar ve öyle görür ve öyle anlamlandırır.

Hakikaten cerbeze, bütün çeşitleriyle, 'gariplikler maki-nesidir'. Meselâ, cerbezeli bir akla sahip bir âşık, bütün varlıkları, birbirine aşkın cezbesiyle çekilmiş ve gülerek raks edenler olarak görür. Çocuğunun vefatıyla matem tutan bir anne, bütün varlıkları, hüznün içinde ağlaşıyor gibi görür. Kısacası, herkes istediği ve kendi hâline mü-nasip gördüğü meyveyi koparır.

Cerbezenin mahiyetini daha iyi anlamak için Bediüz-zaman Hazretleri şöyle bir misal verir: Meselâ bir kişi, bir saat gezip rahatlamak niyetiyle gayet süslü ve çiçekli bir bahçeye gider. Bu bahçenin bu güzelliği içinde, illâ ki farklı noktalarında bazı pis ve hoş gitmeyen cüzî şey-ler de bulunacaktır. Bu kişi, bozuk ahlâkının (tabiatının) gereği olarak, bu güzel ve süslü bahçe içinde, o kadar gü-zellikler içinde, gidip, sadece o cüzî pis ve çirkin şeylere devamlı bakmaya başlar. Sadece o cüzî pis ve nahoş şey-lere takılıp araştırmaya başlar. Hayalinin de etkisiyle, bu hal genişler ve o güzel bahçe, bu kişinin nazarında bir mezbaha ve çöplük suretinde görünmeye başlar ve mi-desi bulanıp istifrağ eder. Büyük bir nefretle o bahçeden kaçır, uzaklaşır.

Bu misalde olduğu gibi, acaba, bir insanın hayatını böy-lesine elemli ve sıkıntılı bir hale çeviren böyle bir bakış açısında (cerbezeli bir akılda) ve hayalde, elbette hiçbir hikmet ve fayda olamaz.

Evet, güzel gören güzel düşünür. Güzel düşünen güzel rüya görür. Güzel rüya gören hayatından lezzet alır.

... büyük işlerde yalnız kusurları gören, cerbezelik ile aldanır veya aldatır. Cerbezenin şânı, bir seyyileyi sünbüllendirerek hasenâta gâlib etmektir. İşte şu cerbezenin tavr-ı acîbi, zaman ve mekânda müteferrik şeyleri toplar, bir yapar. O siyah perde ile her şeyi temâşâ eder. Hakîkaten cerbeze, envâıyla garâlbîn makinesidir. Görünüyor ki, cerbeze-âlûd bir âşıkın nazarında, umum kâinât birbirine muhabbet ile müncezib ve rakkâsâne hareket ediyor ve gülüşüyor. Çocuğunun vefatıyla mâtem tutan bir vâlidenin nazarında, umum kâinât hüzn-engîzâne ağlaşıyor. Herkes istediği ve hâline münâsib gördüğü meyveyi koparır. Bu makamda size bir temsîl îrâd edeceğim:

Meselâ, sizden bir adam, yalnız bir saat tenezzüh etmek üzere gayet müzeyyen ve müzehher bir bahçeye girse, nekâisten müberrâ olmak, cinân-ı cennetin mahsûsâtından ve her kemâle bir noksânı karıştırmak, şu âlem-i kevn ve fesâdın mukteziyâtından olmakla, şu bahçenin müteferrik köşelerinde de bazı pis ve murdar şeyler bulunduğu için, inhirâf-ı mizâc sevki ve emriyle, yalnız o taaf-fünâtı taharrî ve o murdar şeylere idâme-i nazar eder. Güya onda yalnız o var. Hülyanın hükmüyle fenâ hayâl tevessü' ederek, o bostanı bir selhhâne ve mezbele sûretinde gösterdiğinden midesi bulanır ve istifrâ eder. Kemâl-i nefret ile kaçır. Acaba beşerin lezzet-i hayatını gussadâr eden böyle bir hayâle, hikmet ve maslahat rûy-u rıza gösterir mi? Güzel gören güzel düşünür. Güzel düşünen güzel rüya görür. Güzel rüya gören hayatından lezzet alır.

Gayr-ı Müslim Azınlıkların Askerliğı

Gayr-i Müslim Ermeni, Rum ve Yahudi gibi azınlıkların askerlik yapmaları, aşğıdaki sebeplerden dolayı caizdir.

Birincisi: Askerlik kavga içindir. Dehşetli ve vahşi bir hayvanın parçalamak için saldırısında ve o hayvan ile boğuşulduğı bir vakitte, kimden ve nereden olursa olsun her türlü yardım hoş karşılanır. Aynen öyle de etrafımızda bunca bizi parçalamak için bekleyen düşman devletler varken, gayr-ı Müslimlerin de askerlik yapması neden caiz olmasın?

İkincisi: Peygamber Efendimiz Aleyhissalâtü Vesselâm, bir kısım müşrik kabileleriyle karşılıklı antlaşmalar yapmıştır. Hazret-i Peygamber (asm), bu antlaşmalarla, karşılıklı olarak yardımlaşmak, iyi komşuluk münasebetleri kurmak ve hariçteki düşmanların saldırı ihtimaline kar-

şı güç birliği yaparak beraberce o düşmanlara karşı savaşmak gibi faydaları gözetmiştir. Yani Efendimiz Aleyhissalâtü Vesselâm, hariçteki düşmanların saldırılarına karşı yakın komşu olan müşrik kabilelerle dahi ittifak sözleşmeleri imzalamıştır.⁹ Durum bu halde iken, içimizdeki gayr-ı Müslim azınlıklar ile niçin bir anlaşma çerçevesinde askerlik yapmalarına müsaade edilmesin? Kaldı ki gayr-ı Müslimler orduda toplu halde bulunmayıp, farklı yerlere dağılacaklarından dolayı, çoğunluğu oluşturan bizim askerlerin manevi kuvveti, onların olası zararlarının önüne geçecektir.

Üçüncüsü: Tarih boyunca İslâm devletleri içinde nadiren de olsa gayr-i Müslimler askerlik yapmışlardır. Yeniçeri Ocağı buna güzel bir örnektir.

S: Gayr-i müslimin askerliği nasıl câiz olur?

C: Dört vecihle.

Evvelen: Askerlik kavga içindir. Dünkü gün, siz o dehşetli ayı ile boğuştuğunuz vakit, karılar, çingeneleler, çocuklar, itler size yardım ettiklerinden size ayıb mı oldu?

Sâniyen: Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Arab müşriklerinden muâhid ve halîfleri vardı. Beraber kavgaya giderlerdi. Bunlar ise ehl-i kitâbdır. Orduda toplu olmayıp müteferrik oldukların-

9 Hicret'in ikinci senesinde Benû Damre müşrik kabilesiyle, yine aynı sene Benû Gıfâr müşrik kabilesiyle ve Cuheyne müşrik kabilesi ile imzalanan antlaşmalar buna örnek olarak verilebilir.

dan, bizdeki ekseriyet ve kuvvet-i hissiyât, mazar-rât-ı mütevehhimeye karşı sed çeker.

Sâlisen: Düvel-i İslâmiyede velev nâdiren olsun, gayr-i müslim askerlikte istihdâm olunmuştur. Yeniçeri Ocağı buna şâhiddir.

Müslümanlar Niçin Fakirleşti?

Bediüzzaman Hazretleri, bu çok önemli sorunun iki sebebini bildiğini beyan eder.

Birinci sebep: *“İnsan için ancak çalıştığının karşılığı vardır”¹⁰* ayet-i kerimesi ile işaret edilen ‘çalışma meylinin’ ve *“Çalışıp kazananı Allah sever”* hadis-i şerifi ile işaret edilen ‘kazanma şevkinin’, bazı olumsuz telkinler ile kırılmasıdır.

Hâlbuki maddî zenginliğin ve maddî kalkınmanın en temel dinamikleri, insandaki çalışma meyli ve kazanma şevkidir. Lâkin maalesef bazı şahısların ve vaizlerin aşağıda 7 madde halinde sıralayacağımız bazı hikmet ve hakikati bilmemelerinden kaynaklanan yanlış telkinleri sayesinde çalışma meyli ve kazanma şevki kırılmıştır.

10 Necm Suresi, 39

Maddeler şunlardır:

1-Bu zamanda i'lâ-yı kelimetullah tabir edilen Allah'ın kelâmını ve dinini yüceltmek, maddî ilerleme ve kalkınmaya bağlıdır.

2-“Dünya, ahiretin tarlasıdır” hadis-i şerifinde işaret edildiği gibi, dünyayı önemli ve değerli kılan sebeplerden birisi de ahirette göreceğimiz muamelenin ancak dünya hayatındaki amellerimize bağlı olmasıdır. Yani dünya, amellerin ekildiği bir tarla ise ahiret de sonuçların toplanacağı bir ambardır.

3-Ortaçağ şartları ile asrımızın şartları birbirinden çok farklıdır. Siyasî, içtimaî, kültürel ve iktisadî alanlardaki bu farklılıkları hesaba katmadan ve buna uygun usullerle ve söylemlerle hareket etmeden, dine hizmet edebilmek ve asrımız insanına hitap edebilmek mümkün değildir.

4-İslâm'da çalışmaya ve gayret etmeye kanaat yoktur. Çalışma ve gayret etmenin sonucunda elde edilenlere kanaat vardır. Bu iki husus arasında çok büyük ve önemli bir fark vardır. Yani bir Müslüman çalışmasını, hizmetini ve gayretini asla yeterli görmemelidir. Ama sınır koymadığı çalışma, hizmet ve gayretlerinin sonucunda Allah'tan kendisine ihsan edilen neticelere kanaat etmelidir. “Neden daha fazla verilmedi?” dememelidir.

5-Doğru tevekkül anlayışına sahip olmak gerekmektedir. Rabbimiz iradesinin ve hikmetinin gereği olarak sebepleri yaratmıştır. Sonuçlara ulaşmanın yolu sebeplere uygun hareket etmekten geçmektedir. Kulun vazifesi, elde etmek istediği sonuçlara ulaştıracak sebepleri yerine getirmektir. Sebepler yerine getirilmezse, bunun adı

tevekkül değil 'tembelliktir'. Tevekkül demek, bütün sebepleri yerine getirdikten sonra Allah tarafından ihsan edilen sonuçlara kanaat etmek ve Allah'ın takdirine rıza göstermektir.

6-Rasulullah Efendimizin (asm) hem doğduğunda, hem bütün hayatı boyunca hem de mahşer meydanında "üm-metim ümmetim!" demesindeki sırrı doğru anlamak gerekmektedir. Sadece kendini ve çıkarlarını düşünen birisi, Efendimiz'in (asm) "üm-metim ümmetim!" demesindeki sırrı anlamamış demektir.

7-"İnsanların hayırlısı, onlara faydalı olandır" hadis-i şerifinin hikmetini doğru anlamak gerekmektedir.

İkinci sebep: Müslümanlar, idarecilik ve memuriyeti, en önemli bir geçim kaynağı olarak görmelerinden dolayı büyük zararlara uğramaktadırlar. Bu durum, fakirleşmenin ve maddî kalkınmanın en büyük engellerinden biridir. Çünkü idarecilik ve memuriyet, hem insan fitratına uygun birer meslek değil, hem tembelliğe müsait hem de gururu okşayan birer geçim yoludur.

S: Eskiden İslâmlar zengin, onlar fakir idiler.
Şimdi her yerde kaziye bil'akistir. Hikmeti nedir?

C: İki sebebi biliyorum:

Birincisi: لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى olan fermân-ı Rabbânî'den müstefâd olan meyelân-ı sa'y ve الْكَاسِبُ حَبِيبُ اللَّهِ olan fermân-ı Nebevî'den müstefâd olan şevk-i kesb, bazı telkînât ile o meye-

lân kırıldı. Ve o şevk de söndü. Zîrâ i'lâ-yı Kelimetullâh şu zamanda maddeten terakkîye mütevakkıf olduğunu bilmeyen ve dünya مِّنْ حَيْثُ هِيَ مَرْزَعَةُ الْآخِرَةِ cihetiyle kıymetini takdîr etmeyen ve kurûn-u vustâ ve kurûn-u uhrânın ilcââtını tefrîk eylemeyen ve birbirinden gayet uzak, biri mezmûm ve biri memduh olan tahsîl ve kesbde olan kanâati ile mahsûl ve ücretteki kanâati temyîz etmeyen ve birbirinden nihâyet derecede baîd, hatta biri tenbelliğin ünvanı, diğeri hakîkî ihlâsın sadeî olan iki tevekkülü-ki, biri meşîetin muktezâsı olan esbâb arasındaki nizâma karşı temerrüd hükmünde olan tertîb-i mukaddemâttaki bir tevekkül-ü tenbelâne, diğeri İslâmiyet'in muktezâsı olan netice i'tibâriyle gerdendâde-i tevfiik olarak vazîfe-i İlâhiyeye karışmamakla terettüb-ü neticede mü'minâne tevekküldür- ikisini birbiriyle iltibâs eden ve "Ümmetî! Ümmetî!" sırrını teferrüs etmeyen ve خَيْرُ النَّاسِ مَنْ يَنْفَعُ النَّاسَ hikmetini anlamayan bazı adamlar ve bilmeyen bir kısım vâizlerdir ki, o meyelânı kırdılar, o şevki de söndürdüler.

kinici Sebeb: Biz gayr-i tabî ve tenbelliğe müsâid ve guuru okşayan imâret maîşetine el atıp, belâmızı bulduk.

Âmiriyet ve Memuriyetin İslâm'daki Yeri

İnsan fıtratına en uygun, meşru ve bereketli olan geçim yolları sanat, ziraat ve ticarettir. Bütün çeşitleriyle âmiriyet (idarecilik) ve memuriyet ise insan fıtratına uygun olmayan geçim yollarıdır. Çünkü kişiyi hem tembelliğe sevk eder hem de gururunu okşar. Bu yüzden hangi isim altında olursa olsun âmiriyeti, asıl gayesinden çıkarıp, sadece kendine geçim kaynağı haline getirenler (hilekârlar), bir çeşit mal toplayıcı, âciz ve dilencidir.

Âmiriyet ve memuriyet makamında olanlar, bu makamları sadece ve sadece **hamiyet** ve **hizmet** için istemelidirler. Devlete bağlılık, hizmet içindir. Maaş kapmak ve geçimini temin etmek için değildir. Yani vatanının ve milletin şerefini koruma ve hizmet etmek içindir. Aksi takdirde, sadece geçimleri ve menfaatleri için bu makamları isteyenler, bir çeşit 'çingenelik' etmiş olurlar.

Müslümanlarca çoğunlukla kolay bir geçim kaynağı olarak görüldüğünden dolayı tercih edilen âmiriyet ve memuriyet, millî servetin israf olmasına ve neslin zayi olmasına sebep olur. Çünkü rızkın ve zenginliğin en önemli vesileleri olan sanat, ziraat ve ticaret gayr-ı Müslimlerin elinde, âmiriyet ve memuriyet de Müslümanların elinde kalırsa servet, gayr-ı Müslim azınlıklarda toplanır. Şüphesiz ki gayr-ı Müslim azınlıkların sermayeyi elinde tuttuğu bir devletten, millî menfaatler yolunda kalkınma ve ilerleme beklenilmez.

İşte bu sebeplerden dolayı gayr-ı Müslim azınlıkların âmir, memur ve asker olmalarında, zarurete yakın faydalar (maslahatlar) ve hikmetler vardır. İslâm hukukunda buna 'maslahat-ı mürsele' denmektedir. Malikî mezhebine göre, bu gibi maslahat-ı mürseleler, şeriattaki hükümlere illet (asıl sebep) olabilirler. Yani Malikî mezhebine göre gayr-ı Müslimlerin idareci olmaları caizdir.

Maîşet için tarîk-i tabîî ve meşrû' ve zîhayat, san'attır, ziraattır, ticârettir. Gayr-i tabîî ise, me'muriyet ve her nev'iyle imârettir. Bence imâreti, ne nâm ile olursá olsun medâr-ı maîşet edenler, bir nevi' cerrar ve aceze ve seeledir. Fakat hilebâz kısmında. Bence me'muriyete veya imârete giren, yalnız hamiyet ve hizmet için girmelidir. Yoksa yalnız maîşet ve menfaat için girse, bir nevi' çingenelik eder. İşte, me'muriyet filcümle ve askerlik bilcümle bizde olduğu için, servetimizi israf eline verip, neslimizi etrafa saçıp zâyî' ettik. Eğer öyle gitse idi, biz de elden giderdik. İşte onların asker olması, zarûrete yakın bir maslahat-ı mürseledir. Hem de mecbûruz. Mesâlih-i mürsele ise, İmâm-ı Mâlik mezhebinde bir illet-i şer'îye olabilir.

Cumhurî İdarelerde Gayr-ı Müslimlerin İdareciliği

Cumhurî idarelerde millet hâkim, hükûmet ise hizmetkârdır. Eğer cumhurî idare tam ve doğru tatbik edilirse valiler ve kaymakamlar millete reis değil, tam aksine milletin ücretli hizmetkârlarıdır. İslâm'da gayr-ı Müslimler, Müslümanlara reis olamazlar ama hizmetkâr olabilirler.

Bir an için memuriyetin, bir nevi reislik ve ağalık olduğu farz edilse dahi yine de zararda değiliz. Ticarette bir lira harcayıp, bin lira kazanan bir kişi nasıl zararda değilse aynen öyle de gayr-ı Müslimlerden üç bin kişinin başımıza idareci ve reis olmaları, dünyanın farklı yerlerinde Müslümanlardan üç yüz milyon kişinin reisliğine (hürriyetlerine) yol açar. Çünkü bu durum, küresel güçlü devletlerin, Müslümanlar üzerindeki manevi baskılarının kalkmasına sebep olur. Daha önce de ifade edildiği gibi

içimizdeki gayr-ı Müslimlerin hürriyeti, dünya genelindeki Müslümanların hürriyetinin hem bir şartı hem de bedelidir.

S: Şimdi Ermenîler kaymakam ve vâli oluyorlar, nasıl olur?

C: Saatçi ve makineci ve süpürgeci oldukları gibi. Zîrâ meşrûtiyette hâkim millettir. Hükûmet hizmetkârdır. Meşrûtiyet doğru olursa kaymakam ve vâli, reis değiller, belki ücretli hizmetkârdırlar. Gayr-i müslim reis olamaz, fakat hizmetkâr olur. Farz ediniz, me'muriyet bir nevi' riyâset, bir ağalıktır. Gayr-i müslimlerden üç bin adamı ağalığımıza ve riyâsetimize şerîk ettiğimiz vakitte, millet-i İslâmiyeden aktâr-ı âlemde üç yüz bin adamın riyâsetine yol açılır. Biri zâyî' edip bini kazananı, zarar etmez.

Cumhurî İdarelerde Diyanet Dairesi'nin Vazifeleri

Cumhurî idarelerde hilâfetin ilmî cihetini temsil eden Diyanet Dairesi (Osmanlı Devleti'ndeki ismi Meşihat-ı İslâmiye idi) yüce, mukaddes, bağımsız ve denetleyici bir daire olmalıdır.

Cumhurî idarelerde hâkim, şahıs değil, milletin ortak görüşünü ifade eden 'kamuoyudur'. Bunun için fetva işlerine bakacak olan merci de (Osmanlı'daki Fetva Eminliği) şahıs değil, bir heyetten oluşmalıdır. Diyanet Dairesi bünyesinde kurulacak olan bu fetva heyeti, dört mezhepten kırk elli kadar araştırmacı ve tahkik ehli âlimden oluşmalıdır. Ancak böyle bir fetva heyeti, eskâr-ı âmmenin (kamuoyunun) ihtiyaçlarına cevap verebilir. Eğer fetva makamı, heyet değil de bir şahıstan oluşursa, bu şahıs ne kadar dâhi de olsa kamuoyu karşısında yetersiz kalacak ve bütün milleti kuşatıcı olamayacaktır. Çünkü

tek bir şahsın, kamuoyuna ait her meseleyi bilmesi, her dalın uzmanı olması, kuşatıcı ve aydınlatıcı olması mümkün değildir.

Bundan sonra bizzarûre hilâfeti temsîl eden Meşîhat-ı İslâmiye ve Diyânet Dâiresi hem âlî, hem mukaddes, hem ayrı, hem nezzâre olacaktır. Şimdi hâkim, şahıs değil, efkâr-ı âmme olduğu için, onun nev'inden şahs-ı ma'nevî bir fetvâ emîni ister.

İşte şu hâkimin fetvâ emîni, Meşîhat'da mezâhib-i erbaadan kırk-elli ulemâ-yı muhakkık bir meclis-i meb'ûsân-ı ilmiye teşkîliyle şahs-ı ma'nevîleri, öteki şahs-ı ma'nevîye fetvâ- emînlik edecektir. Yoksa hâkim ve müftü bir cinsten olmazsa, birbirinin lisâ-nını anlamazlar. Zîrâ şahs-ı vâhid, şahs-ı ma'nevîyi kandıramaz. Ve tenvîr edemez.

Dindar Olmayan Siyasîlere Bakış Açısı

İslâm'ı delilsiz, tahkiksiz ve yüzeysel bilen siyasîlere karşı bakış açısı ve davranış tarzının nasıl olması gerektiği noktasında Bediüzzaman Hazretleri çok güzel ve günümüze de hitap eden ölçüler vermektedir.

Bediüzzaman Hazretleri'nin bu husustaki değerlendirmeleri şöyledir:

Dünyevî ve maddî ilimlerle meşgul olan, İslâm'ı delilsiz, tahkik etmeden ve taklit ile yüzeysel bilen bazı siyasîlere, 'dinsiz!' diyerek hücum gösterilse, o siyasîler İslâmî noktada şüpheyne düşerler. Gittikleri yolun İslâm'ın dışında olduğunun vesvesesine kapılıp, ümitlerini kaybederler. Bunun sonucunda belki de işi inada dökerek, bütün bütün perdeyi yırtıp "Ne olursa olsun. İnceldiği yerden kopsun!" diyerek İslâmiyet'e düşmanca hareket etmeye başlarlar. Çünkü bir konuda gösterilen taklit, o konuda şüpheyne düşmekle kaybolur ve perde yırtılır. Böyle bir

hücumla da o gibi siyasîlerin haktan sapmalarına da sebep olunabilir. Çünkü fena adama “İyisin!” denildikçe iyileşmesi ve iyi adama “fenâsın!” denildikçe fenâlaşması çok vuku bulur. Demek ki dinde yüzeysel olan siyasîlere de müspet hareket esaslarıyla hareket edip, güzel ve olumlu telkinlerle İslâm dairesinin içine girmelerine çalışmak ve teşvik etmek gerekmektedir. Tenkit ile hücum edildiğinde ise bütün bütün İslâm dairesinin dışına itmek ve düşman hale getirmek mümkündür.

Bu konuda Bediüzzaman Hazretleri şöyle bir psikolojik tahlilde bulunmaktadır:

Bazı insanlarda büyük fenalıklar olsa da, hücum edilmemek gerektir. Zira çok fenalık vardır ki, iyilik perdesi altında kaldıkça ve perde yırtılmadıkça sınırlı ve zararsız kalır. Sahibi de hayâ perdesi altında kendisinin ıslahına çalışır. Eğer hücum gösterilse perde yırtılır ve fenalık yayılmaya ve aleni olarak işlenmeye başlar.

Onların (İttihad ve Terakki Fırkası bünyesindeki Jön Türklerin) bir kısmı sizin gibi tahkiksiz, taklîd ile İslâmiyet’in zevâhirini bilirler. Taklîd ise, teşkîkât ile yırtılır. O halde bazılarına, bâhusus dinde sathî felsefe ile mütevağgil olursa, dinsiz dediğiniz vakit, ihtimâl ki tereddüde düşüp, mesleği İslâmiyet’den hâriçmiş gibi vesveselerle, “Herçi bâd âbâd” diyerek me’yûsâne, belki muannidâne İslâmiyet’e münâfî harekâta başlar. İşte ey bî-insâflar! Gördünüz, nasıl bazı bîçârelerin dalâletine sebep oluyorsunuz. Fenâ adama, “İyisin iyisin” denilse iyileşmesi ve iyi adama “Fenâsın fenâsın” denildikçe fenâlaşması çok vukû’ bulmuştur.

S: Neden?

C: Farazâ bazılarının altında büyük fenâlıkları varsa da, hücum edilmemek gerektir. Zîrâ çok fenâlık vardır ki, iyilik perdesi altında kaldıkça ve perde yırtılmadıkça ve ondan tegâfûl edildikçe, mahdûd ve mahsûr kaldığı gibi, sâhibi de perde-i hicâb ve hayâ altında kendisinin ıslahına çalışır. Lâkin vaktâ ki perde yırtılsa, hayâ atılır. Hücum gösterilse, fenâlık fenâ tevessü' eder. Ben Mart hâdisesinde şuna yakın bir hâl gördüm.

İnsan Fıtratına En Uygun Din İslâm'dır

İslâm'ın insan fıtratına en uygun 'hak din' olduğunu ve bozulmamış fıtratların onu arayıp bulacağını ifade eden Bediüzzaman Hazretleri, bu davasını şu dört delille takviye etmektedir:

Birincisi: Müslüman neslinden gelen bir kişi, zaman içinde aklen ve fikren ne kadar İslâmiyet'ten uzaklaşsa da fıtratı ve vicdanı hiçbir zaman İslâmiyet'ten vazgeçemez. Günahlara beyinsizce dalan en ahmak bir kişi dahi sığınılacak en sağlam kale olan İslâmiyet'e bütün fıtratı ile taraftardır. Zira fıtrat asla yalan söylemez!

İkincisi: Asr-ı saadetten şimdiye kadar, bir Müslümanın aklî muhakeme ve delil ile başka bir dine geçtiğine dair hiçbir tarihî belge, hadise ve delil bulunmamaktadır. Dinden çıkarak dinsizliği tercih etmek başka meseledir.

Diğer dinlerin mensuplarını körü körüne taklit etmek ise ehemmiyetsizdir, bu davayı çürütmez. Hâlbuki diğer dinlerin mensupları, aklî muhakeme ve kesin delillerle dalga dalga İslâm'a girmişler ve girmektedirler. Hiç şüphe etmeyelim ki biz Müslümanlar, eğer doğru İslâmiyet'i ve İslâmiyet'e lâyık doğruluğu ve istikameti göstersek diğer dinlerin mensupları fevc fevc (dalga dalga) İslâmiyet'e dâhil olacaklardır inşaallah.

Üçüncüsü: Tarih bize bildiriyor ki Müslüman milletlerin medenîleşmesi ve kalkınması, İslâm'ın hakikatlerini yaşamalarına bağlıdır. Diğer milletler için ise durum tam tersidir. Onlar, tahrif olmuş dinlerine ne kadar sarılmışlarsa o kadar geri kalıp medeniyetten uzaklaşmışlardır. Tarih bunun en mükemmel bir şahididir.

Dördüncüsü: Hakikat bize bildiriyor ki; uyanmış, insanıyeti tatmış, müstakbele ve ebede namzet olmuş bir kişi dinsiz yaşayamaz. Zira uyanmış bir beşer, hadiselelerin hücumlarına karşı dayanacak, sonsuza dek uzanıp giden emellerini geliştirip büyütecek ve tatmin edecek bir noktayı, yani hak din olan dâne-i hakikati elde etmezse yaşamaz. Bu sırdandır ki herkeste hak dini bulmak için bir araştırma meyli uyanmıştır.

Bütün bu deliller gösteriyor ki; beşerin fitraten arzuladığı ve aradığı hak din, istikbalde ancak İslâmiyet olacaktır.

Hakîkaten bence bir müslüman neslinden gelen adam, akıl ve fikri İslâmiyet'den tecerrüd etse bile, fitratı ve vîcdanı hiçbir vakit de İslâmiyet'den vazgeçemez. En ebleh, en sefîh bile, sedd-i rasîn-i istinâdımız olan İslâmiyet'e bütün mevcûdiyetiyle tarafdârdır. Lâsiyyemâ, siyâsetten haberdar olanlar. Zaman-ı saadetten şimdiye kadar hiçbir tarih bize bildirmiyor ki, bir müslüman muhâkeme-i akliyesiyle başka bir dini, İslâmiyet'e tercîh etmiş olsun. Ve delil ile başka bir dine dâhil olmuş olsun. Dinden çıkanlar var. O başka mes'ele. Taklîd ise ehemmiyetsizdir. Halbuki edyân-ı sâire müntesibleri mutlakâ fevc fevc muhâkeme-i akliye ile, burhân ile dâire-i İslâmiyete dâhil olmuşlar ve olmaktadır. Eğer biz doğru İslâmiyet'i ve İslâmiyet'e lâayk doğruluğu ve istikameti göstersek, bundan sonra efvâcen efvâcen dâhil olacaklardır.

Hem de tarih bize bildiriyor ki, ehl-i İslâmın temeddünü, hakîkat-i İslâmiyete ittibâ'ları nisbetindedir. Başkaların temeddünü, dinleriyle ma'kûsen mütenâsibdir. Hem de hakîkat bize bildiriyor ki, mütenebbih olan beşer, dinsiz olamaz. Lâsiyyemâ, uyanmış, insaniyeti tanımış, müstakbele ve ebede nâmzed olmuş adam dinsiz olamaz. Zîrâ uyanmış bir beşer, kâinâtın tehâcümüne karşı istinâd edecek ve gayr-i mahdûd âmâline neşv ü nemâ verecek ve istimdâdgâhı olacak noktayı, yani dîn-i hakk olan dâne-i hakîkati elde etmezse yaşamaz. Bu sıradandır ki, herkeste dîn-i hakka bir meyl-i taharrî uyanmıştır. Demek, istikbâlde nev'-i beşerin dîn-i fitrîsi İslâmiyet olacağına berâatü'l-istihlâl vardır.

İslâm Cihanşümul Bir Dindir

İslâm'ın hakikatleri dar dairelerde, fakir, fukara, bedevi, mürteci ve mutaassıp bazı insanlara mahsus değil; umum âlemi yutacak, birleştirecek, besleyecek, ışıklandıracak bir kabiliyettir. Hak ve son din olan İslâm, maddî-manevî bütün kemalâtı bünyesinde toplayan, insanlığın bütün yüksek duygularını besleyecek maddelelere sahip, nuranî bir saray gibidir.

Ey insafsızlar! Umum âlemi yutacak, birleştirecek, besleyecek, ziyâlandıracak isti'dâdında olan hakikat-i İslâmiyeti nasıl dar buldunuz ki, fukarâya ve mutaassıb bir kısım hocalara tahsîs edip, yarı ehlini dışarıya atmak istiyorsunuz? Hem de umum kemâlâtı câmi', bütün nev'-i beşerin hissiyât-ı âliyesini besleyecek mevâddı muhît olan o kasr-ı nûrânî-i İslâmiyeti, ne cür'etle mâtem tutmuş bir siyah çadır gibi, bir kısım fukarâya ve bedevîlere ve mürteci'lere hâs olduğunu tahayyül ediyorsunuz? Evet, herkes aynasının müşâhedâtına tâbi'dir. Demek sizin siyah ve yalancı aynanız, size öyle göstermiştir.

Şanlı Ecdadın ve Bahtiyar Evlâtların Protestolarından Korunmak

Resul-ü Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimizin verdiği gaybî haberlerden biliyoruz ki; kıyametin kopmasından önce 'Ahirzaman Fitnesi' zuhur edecek ve Ümmet-i Muhammed (asm) büyük sıkıntılara girecektir. Bu konuyla ilgili bir hadis-i şerif şöyledir: *"Ahirzaman'da çok dehşetli bir belâ gelecektir. O dehşetli musibetten, ancak Allah'ın dinini bilen ve imanıyla bu uğurda lisaniyla ve kalbiyle mücâhede eden bir adam kurtulacak. O, böyle yapmakla öncekilerin mesleğiyle hareket etmiş olur. Ve bir de Allah'ın dinini bilip tasdik eden kimse kurtulacaktır."*¹¹

Özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren İslâm ümmetinin başına gelen felâketler, fitneler, mağlubiyetler ve sıkıntılar nazara alındığında 'Ahirzaman Fitnesinin' en

11 Suyûtî, Câmiu'l-Ehâdis, c. 10, s. 38.

hararetli zamanlarının içinde bulunduğumuz anlaşılır. Bediüzzaman Hazretleri 'Ahirzaman Fitnesinin' başlangıç tarihinin 93 Harbi olarak bilinen 1877 Osmanlı-Rus Harbi'nin olduğunu söylemektedir.¹²

Yine Resul-ü Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimizin gaybî haberlerinde müjde vermesiyle biliyoruz ki; Ahirzaman Fitnesi sona erecek, İslâm hakikatleri bütün dünyaya hâkim olacak ve yeryüzü adaletle dolacak inşaallah. Bu konu ile ilgili pek çok hadis-i şeriften birisi de şöyledir: *"Nübüvvet içinizde -Allah'ın dilediği kadar- devam eder; sonra dilediği zaman onu ortadan kaldırır. Sonra, nübüvvet sisteminde bir hilafet olacaktır. Bu da -Allah'ın dilediği kadar- devam eder; ardından Allah onu da -dilediği zaman- ortadan kaldırır. Sonra ısıracı bir saltanat olur. O da -Allah'ın dilediği kadar- devam eder, sonra Allah dilediğinde onu ortadan kaldırır. Daha sonra saltanat şeklinde zalim yönetimler başa gelir; o da -Allah'ın dilediği kadar- devam eder, ardından Allah dilediği zaman onu ortadan kaldırır. Sonra nübüvvet sisteminde bir hilafet olur."*¹³ buyurdu ve sonra sustu."

Hadis-i şeriflerden de anlaşıldığı gibi, İslâm adına şan, şeref ve kahramanlık destanlarıyla dolu bir mâzisi ve istikbali olan şu asrın Müslümanları, ecdat ve evlâtları gibi İslâm'a sahip çıkarak ümitsizliğe düşmeden hizmet ve gayret etmekle mükelleftirler. Aksi takdirde şanlı ecdatları ve bahtiyar evlâtları nazarında 'mirasyedi' ve 'tembel' olmakla suçlanacaklardır.

12 Sikke-ı Tasdik-ı Gaybî, s. 164

13 Ahmed Bin Hanbel, c. 4 s. 273.

Ey Türkler ve Kürdler ve Nurcular! Acaba şimdi bir miting yapsam, sizin bin sene evvelki ecdadınızı ve iki asır sonradaki evlâdlarınızı şu gürültühâne olan asr-ı hâzır meclisine da'vet etsem, acaba eski ecdadınız demeyecekler mi: "Hey mîrâsyedi yaramaz çocuklar! Netice-i hayatımız siz misiniz? Heyhat! Bizi akîm bir kıyâs ettiniz." Hem de sol safında duran, şehristan-ı istikbâlden gelen evlâdlarınız, sağdakileri tasdîk ederek demeyecekler mi ki: "Ey tenbel pederler! Siz misiniz, hayatımızın suğrâ ve kübrâsı? Siz misiniz, şu şânlı ecdadımızla bizi rabt eden hadd-i evsatı? Heyhat! Ne müşâgabeli bir kıyâs oldunuz?" İşte ey bedevî Kürdler ve ey inkılâb softaları! Manzara-i hayâl üstünde gördünüz ki, şu büyük mitingde iki taraf da sizi protesto ettiler.

İstibdadın Manası Bütün Zamanlarda Kötülenmiştir

Şairlerin çoğu kasidelerinde ve müelliflerin çoğu kitaplarının önsözlerinde zamandan şikâyet, dehre (zamana) itiraz ve feleğe hücum etmiş ve dünyayı ayakları altına alıp çiğnemişlerdir. Eğer kalb kulağıyla ve akıl gözüyle dinleyip bakılsa görülecektir ki bütün itiraz okları mazinin karanlık perdesine sarılan istibdadın bağına gider ve işitilecektir ki bütün vaveylalar istibdat pençesinin tesirinden gelir. Yani latif bir kalbe, keskin bir akla ve nüfuz edici bir ferasete sahip olan çoğu şairler ve müellifler, mazide hüküm sürmüş baskıcı ve totaliter yönetimlerden dolayı telifâtlarında daima bu halden şikayet edip itiraz etmişlerdir. Çünkü istibdatın elinden en çok çeken ilim ve fikir erbabı olan şair ve müelliflerdir.

İstibdadın olmadığı ve isminin konmadığı zamanlarda dahi herkesin ruhu, istibdadın manasıyla ve istibdat ih-

timaliyle zehirlenir daima. Bazı kuvvetli dâhiler nefes aldıkça derin bir feryat koparır. Fakat istibdat, karanlıklar içinde kaldığı, belirgin olmadığı ve dağınık halde kalıp toplanmadığı için akıllar onu güzelce tanıyamazdı.

O istibdat manası, ne zaman, def edilmesi mümkün olmayan bir semavî bela zannedilirse âlimler ve şairler, zamana hücum ve dehrin başına tokat ve feleğin bağrına oklar atmaya başlarlar. Çünkü sabit bir kaidedir ki bir şey insanın cüz-i irade dairesinin dışına çıksa, şahsî olmaktan çıkıp küllîleşse (genelleşse) veya normal yollarla def edilmesi mümkün olmayan bir hale girse zaman suçlanır. Taşlar feleğin kubbesine atılır. Eğer dikkatle bakılsa görülecek ki zamana ve feleğe atılan taşlar, geriye döndüğü vakit 'ümitsizlik' olarak kalbte taşlaşır.

S: Ulemâ-yı eslâf, istibdâdın fenâlığından bahsetmişler mi?

C: Bin kerre evet. Zîrâ ağleb-i şuarâ kasîdelerinde, çok müellifler kitaplarının dibâcelerinde, zamandan şikâyet ve dehre i'tirâz ve feleğe hücum etmiş ve dünyayı ayak altına alıp çiğnemişler. Eğer kalb kulağıyla ve akıl gözüyle dinleyip baksanız, göreceksiniz ki, bütün i'tirâzât okları, mâzînin muzlim perdesine sarılan istibdâdın bağrına gider. Ve işiteceksiniz ki, bütün vâveylâlar, istibdâd pençesinin te'sîrinden gelir. Gerçi istibdâd görünmüyordu ve ismi belli değildi. Lâkin herkesin ruhu, istibdâdın ma'nâsıyla tesemmüm ederdi ve bir zehir atanı bildirirdi. Bazı kuvvetli dâhîler nefes aldıkça, amîk ve

derin bir feryâd koparırlardı. Fakat akıl onu güzelce tanımazdı. Çünkü karanlıkta ve toplanmamış idi. Vaktâ ki o ma'nâ-yı istibdâdı, def'i muhâl bir belâyı semâvî zannettiler. Zamana hücum ve dehrin başına tokat ve feleğin bağına oklar atmaya başladılar. Çünkü bir kâide-i mukarreredir: Bir şey, cüz'-i ihtiyârînin dâiresinden ve cüz'iyetten çıkıp külliyet dâiresine girse veyahud bihasebi'l-âde def'i muhâl olsa, zamana isnâd edilir ve kabahat dehre atılır. Taşlar feleğin kubbesine vurulur. Eğer iyi temâşâ etsen göreceksin ki, feleğe atılan taşlar, döndüğü vakit bir yeis olarak kalbde tahaccür eder.

Zafer Millete Hezimet İdarecilere Verilir

Tarih boyunca pek çok âlim ve şair, zamanlarının siyasî idarecilerini aşırı övgülerle methetmişler. Bunu yapmalarının sebebi; lâtif ve ince bir hile ile idarecilere şâirâne ve âlimâne bir bahşış vererek, onları kötülükten vazgeçirebilmek ve millete hizmet ve iyilik yolunda yarışa sevk edebilmektir.

Âlimlerin ve şairlerin bu yaklaşımları -niyetleri ne kadar halis olsa da- doğru değildir. Zira telif ettikleri eserlerinde ve kasidelerinde, büyük bir milletin, bütün fertlerinin kahramanlıklarıyla elde ettikleri zaferi, o millettten manen çalarak, sadece baştaki idarecinin bir zaferi gibi gösterdiklerinden dolayı bilmeyerek istibdadı alkışlamışlardır.

Hakikat noktasında hayırların, iyiliklerin ve kemalâtların ortaya çıkabilmesi, bütün şart ve sebeplerin bir araya gelmesine bağlıdır. Fakat şerlerin, kötülüklerin ve olum-

suzlukların ortaya çıkması için ise sebep ve şartlardan birisinin olmaması yeterlidir. Meselâ; bütün hücre, doku, organ ve sistemlerin düzgün çalışmasıyla devam eden insan hayatı, bir uzvunun hastalanmasıyla veya zarar görmesiyle sona erebilmektedir.

Bu hakikate binaen, elde edilen bir zafer ve ganimet, bütün bir millete ve cemaate verilir.

Fakat ortaya çıkan mağlubiyet ve kötü sonuçlar ise -hakikat gereği- baştaki idareciye verilir ve verilmelidir.

S: Çok âlim ve şâirler; zamanlarında büyük hâkimleri ifrât ile senâ etmişler. Halbuki o hâkimlerin çoğuna müstebid nazarıyla bakıyorsun. Demek iyi etmemişler?

C: وَلَوْلَا خِلَالُ سُنَّةِ الشَّعْرِ مَا دَرَى بِنَاءَ الْمَعَالِي كَيْفَ تُبْنَى الْمَكَارِمُ :

kaidesince, onların niyetleri, ümerâyı seyyiâttan latîf bir hile ile vaz geçirmek ve onlara hasenât arkasında müsâbaka için garib bir bahşîş-i şâirâneyi ortaya koymak. Lâkin o bahşîş koca bir milletin sırtından alındığından, istibdâdkârâne hareket etmişlerdir. Demek çendân niyette iyi etmişler. Lâkin amelde yanlış gitmişler.

S: Neden?

C: Zîrâ kasîde ve bazı te'lîflerinde büyük bir kavmin mehâsinini ma'nen gârât edip, bir müstebide verip ve ondan gösterdiklerinden, şu noktadan bilmeyerek istibdâdı alkışlamışlar.

Üstün Hasletlere Sahip Olan Türkler ve Kürtler Niçin Geri Kaldılar?

Türkler ve Kürtler, milletçe son derece yüksek hasletlere sahiptirler. Bunların bazılarını Bediüzzaman Hazretleri şöyle tarif eder: Biz Türklerin ve Kürtlerin, kalblerimiz ve bedenlerimiz dolusu, hatta genişleyip derelerde taşlaşarak dağlar gibi kaleleşen bir ‘şecaatimiz’ var. Başımız dolusu ‘zekâmımız’ var. Sinelerimizi lebâlep dolduran ‘gayretimiz’ var. Bedenlerimizi ve azalarımızı dolduracak ‘itaat’ var. Dereleri hayatlandıracak ve dağları süslendirecek fertlerimiz var.

Bu kadar yüksek ve kıymetli hasletlere sahip olan Türkler ve Kürtler, maddî kalkınma ve ilerlemede diğer milletleri gerilerde bırakmaları gerektiği halde, özellikle de 20. yüzyılın başlarında, maalesef sefalet ve zillet içinde iflas etmiş bir vaziyete girmişlerdi. Komşuları olan mil-

letler, nüfusça daha az ve kuvvetçe daha zayıf oldukları halde, kalkınmada -tabiri caizse- onları çiğneyip istikbale doğru koşup gitmişlerdi.

Bediüzzaman Hazretleri, maddî kalkınma cihetinde bu geri kalışla beraber, zillet ve sefalet içinde tükenmişliğin mühim bir sebebinin şu 3 sınıf insan olduğunu ifade eder:

1- Bazı kötü idareciler ve reisler.

2- Vatanın ve milletin menfaatlerini savunma ve fedakârlık iddiasında bulunan, sahte vatanseverler.

3- Veli olduğunu iddia eden ehliyetsiz ve sahte şeyhler.

Hazret-i Üstad, bu üç sınıfın ortaya çıkış sebebinin de 'baskıcı ve totaliter yönetim' anlamına gelen 'istibdat' olduğunu ifade etmektedir.

Bu üç sınıfın, maddî kalkınma noktasında nasıl milletimizi geri bıraktığını da şöyle izah etmektedir:

Her milletin millî cesaretini oluşturan, millî namusunu muhafaza eden ve millî kuvvetinin içinde toplandığı bir 'manevî havuzu' vardır. Yine her milletin, millî cömertliğini oluşturan, millî çıkarlarını temin eden ve fazla olan mallarının içinde biriktiği bir 'manevi hazinesi' vardır. İşte yukarıda bahsi geçen üç sınıf insan -bilerek veya bilmeyerek- o havuzun ve o hazinenin etrafında delikler açtılar. Havuzu kurutup hazineyi boşa bıraktılar. Bunun neticesinde devlet milyarlarca lira borç altında kalarak yıkılma noktasına geldi.

Nasıl ki bir kişinin, tehlike ve düşmanlara karşı kendini koruyan öfke ve gazap duygusu olmasa ve ihtiyaçlarını ve menfaatlerini temine yarayan şehvet duygusu olmasa, o kişi canlı iken ölü gibi olur. Nasıl ki bir tren lokomotifinin, çekiş gücünün kaynağı olan motorunda delikler açıl-sa, o tren hareket edemez perişan bir halde kalır. Yine nasıl ki bir tespihin ipi kopsa, tespih taneleri de dağılır gider. Aynen bu misallerde olduğu gibi, milletin kuvvetinin manevi havuzunu ve malının manevi hazinesini boşaltan başlar (kötü idareciler, sahte vatanseverler ve sahte şeyhler); milleti serseri ve perişan edip, varlığını tehlikeye sokarlar. Milleti bir arada tutan, birlik ve beraberliği temin eden milliyet fikrinin ipini kesip, milleti parça parça ederler.

Bediüzzaman Hazretlerinin yukarıda beyan ettiği gibi, milletin manevi ve mukaddes duygularını sû-i istimal ederek nüfuz elde eden sahte şeyhler ve hocalar, yanlış telkin ve fetvalarıyla çalışma şevkini ve kazanma arzusunu kırarlar. Müslüman milletimiz, dünyayı terk ettirecek telkinlere, servet kazanmaktan nefret ettirecek derslere değil, emniyet ve asayiş içinde çalışmaların tanzim edilmesine muhtaçtır.¹⁴ Yine vatana millete hizmet ve müdafaa söylemiyle ortaya çıkan ve milletin ruhundaki cesaret ve kahramanlığını tahrik ederek güç devşiren sahte vatanseverler, milletin en büyük caydırıcı gücü olan cesaret ve kahramanlığını iç çekişmelerle zayi ederek boşa harcarlar.

Eğer İslâmî hürriyet anlayışı çerçevesinde, istişareyi esas yaparak o delikler kapansa, o muazzam ve kıymetli kuvveti içe değil dışa sarf etmek için devletin eline verilse, bunun neticesinde merhamet, adalet ve medeniyet elde edilecektir inşaallah.

14 Lem'alar, s. 128.

S: Biz Türkler ve Kürdler, bizde kalbimizin dolu-su, belki cesedimiz mâlâmâl, belki inbisât edip şu derelerde dağ olarak tahaccür etmiş kal'amız olan bir şecâat vardır. Ve başımızın dolusu zekâvetimiz var. Ve sînemizi mâlâmâl edecek gayret vardır. Ve bedenimizi ve a'zâlarımızı dolduracak itâat vardır. Ve dereleri hayatlandırarak ve dağları müzeyyen edecek efradımız var. (Hâşiye) Neden böyle sefîl ve müflis ve zelil kaldık ki, hem yol üstünde de kaldık. Terakkîye binenler, bizi çiğneyip istikbâle doğru koşup gidiyorlar. Komşumuz olan milletler bizden azken, kuvvetleri bizden çok kısa iken, üzerimize tetâvül ediyorlar.

C: Hînâ, meşrûtiyette tevbenin kapısı açıktır ve tevbe edenler çoktur. Şimdiki rüesâyâ tevbîh ve ta'nîfte hakkım yoktur. Ben taşıma sâbıkâ atıyorum. Bazılarının hatırı kırılma da, ma'zur tutulsun. Yalnız hakkın hatırı kırılmasın. Zîrâ milletin hatırı onların hatırından daha âlî, daha gâlîdir. İşte o tedennînin mühim bir sebebi, bazı rüesâ ile haksız olarak millete fedâkârlık iddiâ eden sahtekâr hamiyetfurûşlar veya velâyeti da'vâ eden ehliyetsiz bazı müteşeyyihlerdir. Fakat sünnet-i seniye muhâlif olan bu sünnet-i seyyie, yine istibdâdın seyyiâtındandır.

S: Nasıl?

C: Zîrâ, her bir millet için, o milletin cesâret-i milliyesini teşkîl eden ve nâmûs-u milliyesini muhâfaza eden, kuvveti onda toplanacak bir ma'nevî havuzu

vardır. Ve sehâvet-i milliyesini teşkîl eden ve menâfi'-i umûmiyesini te'mîn eden ve fazla kalan malları ondan tahazzün edecek bir hazîne-i ma'neviyesi vardır. İşte o iki kısım reisler, bilerek veya bilmeyerek, o havuzun ve o hazinenin etrafında delik-melik açtılar. Mâye-i bekâyı ve madde-i hayatı çektiler. Havuzu kurutup hazineyi boş bıraktılar. Böyle gitse, devlet milyarlar borç altında kalıp düşecek. Nasıl bir adamın kuvve-i gadabiyesi olan dâfiası ve kuvve-i şeheviye olan câzibesi olmazsa, ölmüş olmuş olur. Veya hayy iken meyyittir. Hem de bir şimendiferin buhar kazanı delik-melik olsa, perişan ve hareketten muattal kalır. Hem de bir tesbîhin ipi kırılrsa, dağılır. Öyle de, bir şahs-ı ma'nevî olan bir milletin kuvvet ve malının havuz ve hazinesini boşaltan başlar, o milleti serseri, perişan ve mevcûdiyetsiz edip fikr-i milliyetin ipini kesip parça parça ederler. Evet, حَقِيقَتِي كَتَمْتُ نَمِیْكُنْهٖ بَرَادِلِ عَامِي چنڊ

bazı avâmın hatırı için hakîkatin hatırını kırmayacağım.

S: Şu makam nihâyet derecede tafsîle değer bir makamdır. Mücmel ve mübhem bırakma.

C: Zaman-ı sâbık, vahşet ve cehâletinizi istihdâm ederek, pis bir tarîk ile ve mûheyyâ ettiği planlarla, bir kısım ehemmiyetsiz müteşeyyihler hile kuvvetiyle, bir kısım büyükler cebir kuvvetiyle o menba' ve o ma'deni delip, zülâl-i hayatı kumistan ve şûristan sahrâsına akıttılar. Bazı tenbel ve cerrarlar

yeşillendi. Hatta onlar, servet-i dünyadan tenfir yolunda, pençesini küçük bir sayda atan bîcârelerin hassâs ve zayıf damarlarını tutarlardı. Tâ pençeleri o sayddan açılsın. Onlar o avı kaçırsınlar. Evet, her milletin, o milletin menfaati için bir mikdar malıyla fedâkârlık edip bir sehâveti vardır. İşte, bizdeki sehâvet-i milliye sû'-i isti'mâl edildi. Başka milletin sehâvet-i milliyesi, zen-âb gibi içine girer. Milletin cevfinde hazine tutar. Ulûm ve maârif altına su verir.

Hem de zaman-ı sâbıkta bir kısım büyükler, nâmûs-u milleti muhâfaza eden cesâret-i milliyeyi sû'-i isti'mâl edip, zemîn-i ihtilâf olan kumistana atıp kaybettiler. Her biri o kuvvetin bir tarafını başkasının boynuna vurup kırdılar ve kırıldı. Ve hatta beş yüz bin kahraman ile nâmûs-u milleti muhâfaza etmeye müsteid olan bir kuvvet-i azîmeyi, mâbeynlerinde sarf edip ihtilâfât zemininde mahvettiklerinden, kendilerini terbiyeye müstehak ederlerdi. Eğer meşrûtiyetten ve hürriyet-i şer'iyeden istifâde edip, o delikleri kapatıp veya zen-âb sûretine çevirseniz, o kıymetdar kuvveti hârice sarf etmek için devletimizin eline verseniz, bahâsına merhamet ve adâlet ve medeniyeti kazanacaksınız.

Himmeti Milleti Olanın Kıymeti Milleti Kadardır

Himmet, kalb isteği ile gösterilen ciddi gayret demektir. Bir insanın himmeti, yani kalbî gayreti neye yönelirse, o yöneldiği şeyin önem derecesine göre insanın da kıymeti ortaya çıkar. Bu yönüyle himmet, insanın kıymetini belirleyen bir ölçüdür.

Himmeti uyandıran en etkili sebeplerden birisi, ‘milliyet’ fikridir. Yani milletini sevme, milletine bağlı olma ve milletin menfaatlerini kendi menfaatlerinin üstünde tutma fikridir. Milliyet fikri ile uyanmış bir kişinin himmeti, milletin tamamı olur. Adeta millet küçülür, o kişi olur ve kalbine yerleşir. Bu hususta Bediüzzaman Hazretleri şöyle demektedir: *“Kimin himmeti milleti ise o kimse tek başıyla küçük bir millettir.”*¹⁵ Himmeti, milletin menfaatleri olan bir kişinin canı, ne kadar tatlı ve kıymetli de olsa, milletini daha ziyade tatlı ve büyük bilir. Bin ruhu da olsa, milleti için feda etmekle iftihar eder.

15 Hutbe-ı Şâmiye

... fikr-i milliyetle uyanmış bir Ermenînin himmeti, mecmû'-u milletidir. Gûya onun milleti küçülmüş, o olmuş. Veya onun kalbinde yerleşmiş. Onun ruhu ne kadar tatlı ve kıymetdar olsa da, milletini daha ziyâde tatlı ve büyük bilir. Bin ruhu da olsa, fedâ etmeye iftihâr eder. Çünkü kendince yüksek düşünür.

Arslanı Tilkiye Mağlûp Ettiren Bir Sır

Bir insan, fitraten ne kadar yiğit ve kahraman da olsa, eğer İslâmî milliyet¹⁶ fikriyle himmeti uyanmazsa, o fitrî olan yiğitliğini cüzî bir menfaat uğruna veya şahsî bir garaz adına veya bir tek şahıs yoluna veya bir grup insanın namusu için sarf eder. Himmeti küçük ve kısa olduğu için elbette tatlı hayatını böyle küçük şeylere feda edemez. Arslan fitratlı iken, himmetini sarf edeceği yüksek hedefler peşinde koş(a)mayan insanlardan oluşan bir toplum, düşmanları karşısında korkak ve sefil bir duruma düşmeye ve mağlûp olmaya mahkûmdur.

Özellikle de Türklerde ve Kürtlerde, hakikaten harikulade bir yiğitlik ve kahramanlık kabiliyeti bulunmakta-

16 *İslâmî milliyet: Millet olarak sadece kendi ırkından olanları değil, bütün Müslümanları dünyada ve ahirette hakiki kardeşler olarak görüp, milleti bilmek.*

dır. Fakat himmetleri, İslâmî milliyet fikriyle uyanmazsa, küçük bir maddî menfaat uğruna veya cüzî ve göreceli bir şeref yoluna veya "Filan yiğittir!" övgüsüne mazhar olmak adına veya ağasının namusunu yüceltmek hesabına hayatını hafife alır. Adeta dağın fare doğurması gibi, o harikulâde olan kahramanlık ve yiğitlik seciyesi bir hiç uğruna heba olur gider.

Hâlbuki İslâmî milliyet fikri ile Türkün ve Kürdün himmeti uyansa, o fitratlarında olan kahramanlık seciyesi, bütün âleme meydan okuyup kendini tasdik ettirecek ve İslâm adına kahramanlık destanları yazacaktır.¹⁷ Küçük bir maddî kazanç uğruna, seve seve hayatını hafife alacak kadar cesur ve yiğit olanlar, ebedî hazineler değerinde olan İslâmiyet milliyetine, binler ruhu da olsa, binler şevkle seve seve hiç feda etmez mi?

17 Nitekim milletimizin, 15 Temmuz 2016 hâin darbe ve işgal girişimine karşı ortaya koyduğu destansı ve kahramanlığını bütün âleme tasdik ettiren mücadelesi, Bediuzzaman Hazretlerinin bu iddiasında ne kadar haklı olduğunun en kuvvetli delillerinden birisi olmuştur

... sizin eskiden bir yiğidiniz, uyanmamış, nûra girmemiş, İslâmiyet milletinin nâmusunu bilmemiş, yalnız bir menfaat veya bir garaz veya bir adamın veya bir aşîretin nâmusunu mülâhaza eder, kısa düşünürdü. Elbette tatlı hayatını öyle küçük şeylere herkes fedâ etmez. Farazâ İslâm'ı fikr-i milliyetle, onlar gibi temâşâ etse idiniz, kahramanlığınızı âleme tasdîk ettirip yüksek tabakalara çıkacaktınız. Eğer Ermenîler sizin gibi sathî ve kısa düşünse idiler, nihâyette korkak ve sefil olacaktı.

Hakîkaten sizin hârikulâde şecâate isti'dâdınız vardır. Zîrâ beş kuruş gibi bir menfaat veya cüz'î bir haysiyet veya i'tibârî bir şeref için veya "Filan yigittir" sözünü işitmek gibi küçük emirlere hayatını istihfâf eden ve ağasının nâmusunu isti'zâm için kendisini fedâ eden, acaba eğer uyansa, hazinelere değer olan milliyetine yani üç yüz milyonun uhuvvetini ve ma'nevî yardımlarını kazandıran İslâmiyet milliyetine binler ruhu da olsa istihfâf-ı hayat etmez mi? Elbette hayatını on paraya satan, on liraya binler şevkle verir.

Ben Ölse de Milletim Sağ Olsun Yeter!

Bütün güzel şeylerimiz gayr-ı Müslimlerin eline geçtiği gibi ahlâkî değerlerimizi de yine onlar çalmışlar. Sanki yüksek ahlâkımız, bizim nezdimizde revaç bulmadığından, bize darılıp onlara iltica etmiş gibidir. Buna karşılık gayr-i Müslimlerin rezil ahlâkları da kendileri içinde revaç bulmadığından, bizim cehaletimizin pazarına getirilmiş gibidir.

Maalesef büyük bir hayretle görmekteyiz ki Batı'nın günümüzdeki maddî kalkınma ve ilerlemesinin en temel esası, şahıslara **"Ben ölsem de milletim sağ olsun!"** dedirten yüksek hasletleridir. Hakikatte bu haslet, hak dinin bir gereği olduğu halde, ne yazık ki Batılılar bu âlî hasleti bizden çalmışlar. Bundan dolayıdır ki onların bir fedaisi, **"Ben ölsem de milletim sağ olsun yeter. Çünkü milletimin içinde, ebedi bir manevî hayatım vardır"** diyerek milleti ve mukaddesatı uğruna büyük

fedakârlıkları göze almakta ve yüksek bir himmetle hizmet etmektedir. Sayıca az da olsalar, bu yüksek himmetle büyük başarılar kazanmakta ve Müslümanlara madde-ten galip gelip onları mağlûp etmektedirler.

Bütün sefaletlerin ve bencilliklerin esası, *"Ben öldükten sonra dünya ne olursa olsun. İsterse tufan olsun"* veya *"Ben susuzluktan ölürsem, tek damla yağmur bile yağmasın!"* dedirten anlayıştır. Bu anlayış, maalesef bugün Müslümanların himmetinin elini tutmuş rehberlik etmektedir.

Biz Müslümanlara yakışan ve -hak olan dinimizin bir gereği olarak- ruhumuzla, canımızla, vicdanımızla, fikrimizle ve bütün kuvvetimizle dememiz gereken şudur: *"Biz ölsek de milletimiz olan İslâmiyet ilelebet bâkidir. Milletim sağ olsun! Ahiret sevabı bana kâfidir! Milletin hayatındaki hayat-ı maneviyem beni yaşatır, âlem-i ulvî-de (cennette) beni mütelezziz eder (lezzetlendirir). Ölüm, Nevruz günümüzdür, baharımızdır."*

Maatteessüf güzel şeylerimiz gayr-i müslimler eli-ne geçtiği gibi, güzel ahlâklarımızı da çalmışlar. Güya ahlâk-ı âliyemiz yanımızda revâc bulmadığından, bize darılıp onlara ilticâ etmiş. Ve onların rezâlli kendileri içinde revâc bulmadığından, cehâletimizin pazarına getirilmiş. Hem büyük bir taaccüble görmüyor musunuz ki, terakkiyât-ı hâzıranın üssü'l-esâsı, belki dîn-i hakkın muktezâsı olan "Ben ölürsem milletim sağdır" gibi kelime-i beyzâ veya haslet-i hamrâyı onlar çalmışlar. Çünkü onların bir fedâîsi der: "Ben ölürsem milletim sağ olsun, içinde bir hayat-ı ma'neviye-i ebediyem vardır." Ve bütün sefâletin ve şahsiyâtın esası olan "Ben öldükten sonra dünya ne olursa olsun, isterse tufan olsun" Veyahut

وَاِنْ مِثْ عَطْشًا فَلَا نَزَلَ الْقَطْرُ

olan kelime-i hamkâ ve seciye-i avrâ, himmetimizin elini tutmuş rehberlik ediyor. İşte en iyi haslet ki, dinimizin muktezâsıdır, biz ruhumuzla, canımızla, vicdanımızla, fikrimizle, bütün kuvvetimizle demeliyiz ki: "Biz ölsek milletimiz olan İslâmiyet haydır. İle'l-ebed bâkîdir. Milletim sağ olsun, sevâb-ı uhrevî bana kâfîdir. Milletin hayatındaki hayat-ı ma'neviyem beni yaşattırır. Âlem-i ulvîde beni mütelezziz eder.

وَالْمَوْتُ يَوْمَ نَوُوزِنَا

deyip, nûrun ve hamiyetin nûrlu rehberlerini kendimize rehber etmeliyiz.

İslâm Milletinin Namusu Nasıl Korunur?

Bediüzzaman Hazretleri, İslâm milletlerinin maddî ilerlemede geri kalmakla kalmayıp; zillet ve sefalet içinde perişan bir vaziyete girmelerinin mühim bir sebebinin şu üç sınıf insan olduğunu ifade eder:

Birincisi, bazı kötü idarecilerdir. **İkincisi**, vatanın ve milletin menfaatlerini savunma ve onlar için fedakârlık etme iddiasında bulunan sahte vatanseverlerdir. **Üçüncüsü**, sahte şeyhler ve hocalar.

Bu üç sınıfın, maddî kalkınma noktasında nasıl milletimizi geri bıraktığını şöyle izah etmektedir:

Her milletin, millî cesaretini oluşturan, millî namusunu muhafaza eden ve kuvvetinin içinde toplandığı bir ‘**manevî havuzu**’ vardır. Yine her milletin, millî cömertliğini oluşturan, umumî çıkarlarını temin eden ve fazla olan mallarının içinde biriktiği bir ‘**manevî hazinesi**’ var-

dır. Vatana millete hizmet ve müdafaa söylemiyle ortaya çıkan ve milletin ruhundaki cesaret ve kahramanlığını tahrik ederek güç devşiren sahte vatanseverler, milletin en büyük caydırıcı gücü olan cesaret ve kahramanlığını, dâhilî ihtilâflarla zayi ederek boşa harcatırlar ve o manevi millî havuzu kuruturlar. Milletin manevi duygularını sömürerek nüfuz elde eden sahte şeyhler ve hocalar da yanlış telkin ve fetvalarla çalışma şevkini ve kazanma arzusunu kırarlar ve o manevi millî hazinenin içini boşaltırlar. Milleti serseri ve perişan edip, varlığını tehlikeye sokarlar. Millî birlik ve beraberliği temin eden milliyet fikrinin ipini kesip, milleti parça parça ederler.

Bediüzzaman Hazretlerinin, bu büyük tahribata karşı yapılması gereken ıslâhâtı, maddeler halinde şöyle sıralayabiliriz:

- ‘İslâmî milliyet’ fikri ile milletin gönlünde, canlara can katan Kevser Havuzu gibi bir ‘bilgi ve sevgi havuzu’ oluşturmak.
- Bu havuzun suyunu boşaltan altındaki delikleri (kötü idareciler, sahte vatanseverler ve sahte şeyh ve hocalar) ilim, irfan ve eğitim ile kapatmak.
- Bu havuzu dolduracak su kanallarını, İslâmî faziletler ile açmak.
- ‘Zekât’ denilen büyük bir çeşme var. Bu çeşmeden akan suyu, güzel bir kanalla havuzun içine akıtmak. Yani devlet eliyle toplanacak zekâtlardan elden edilen büyük maddî gücü bilgi, ilim, irfan ve eğitim faaliyetlerinde sarf etmek.
- Sonra da bu havuzda biriken suyla, kemalât ve fazilet sahibi insanları yetiştirecek tarlayı sulamak.

S: Biz kuvvetimizi nasıl toplayıp, nâmûs-u İslâmiye-i milliyeyi muhâfaza edeceğiz?

C: Fikr-i milliyet ile milletin cevfinde havz-ı kevser gibi bir havz-ı ma'rifet ve muhabbet yapınız. Altındaki suyunu çeken delikleri maârif ile kapatınız. İçine su akıtan yukarıdaki mecrâları fazîlet-i İslâmiye ile açınız. Büyük bir çeşme var, şimdiye kadar sû'-i isti'mâl ile şûristana dağılıp, bazı seele ve acezeye neşv ü nemâ verdi. Bu çeşmeye güzel bir mecrâ yapınız. Mesâî-i şer'îye ile şu havuza dökünüz. Sonra da bostân-ı kemâlâtınıza su veriniz. Bu hiç bitmez ve tükenmez bir menba'dır.

S: Nedir o çeşme?

C: Zekât.

Maddî Kalkınmada Zekâtın Rolü

İslâm milletlerinin, yabancı milletlerle yaptığı medenîleşme ve kalkınma yarışında, onlara yetişip geçebilme-lerinde, İslâm'ın beş şartından birisi olan zekâtın ve zekâtın amcaoğulları olan adak ve sadakaların büyük bir etkisi vardır.

Şöyle ki: Ne zaman milletimiz içinden çıkan zeki insanlar 'beyin göçüyle' başka ülkelerin kalkınması için değil kendi milletlerinin maddî-manevi kalkınması için bilgi ve hizmet ürettiklerinde (yani zekâlarının zekâtını verdiklerinde); ne zaman ki zenginler zekâtlarının zekâtını (zekât düşen kazançlarının 1600'de birini) milletin menfaatlerine sarf ettiklerinde, medenîleşme ve kalkınma yarışında diğer milletleri yakalamak noktasında çok büyük bir güç ve imkân elde etmiş olunacaktır.

Eğer ezkiyâ, zekâvetlerinin zekâtını ve ağniyâ, velev zekâtın zekâtını milletin menfaatine sarf etseler, milletiniz de başka milletlere yolda karışabilir.

S: Daha başka?

C: İânât-ı milliye-i İslâmiye denilen nüzûr ve sadâkât, zekâtın ammizâdeleridirler, asabiyetini çekerler. Hizmette yardım edecekler.

Zekâtın Devlet Eliyle Toplanmasının Önemi

Zamanın değışmesi, asrın başkalaşması ve şartların farklılaşması, bazı âdetlerin ve usullerin değışmesini veya kaldırılmasını gerekli kılmaktadır. Çünkü değışen zaman ve şartlar, eskiden faydası zararından daha fazla olan bir şeyi, zararı faydasından daha fazla bir hale getirmiş olabilir. Yani, bir âdetin zararının faydasını geçmesi, o âdetin kaldırılmasına fetva verdirtir.

Meselâ, eskiden fakirlerin, zayıfların, dilencilerin ve talebelerin zekât ve sadaka istemek için zenginlerin kapısına gitmeleri yerine; günümüzde zekâtın bir merkezde devlet tarafından toplanıp, millî menfaatler doğrultusunda sarf edilmesi daha lüzumlu hatta lüzumdan da öte, bir zorunluluk halini almıştır. Çünkü eski usulle istenen zekât ve sadakalarda hem çok sû-i istimler yaşanabilmekte hem de bir kısım miskin, zayıf ve dilenci sınıfının yetişip gelişmesinin önü açılmaktadır. Zekât ve sadaka gibi millî bir servet, ülke çapında bir kalkınma hareketine ön ayak olabilecekken adeta bir hiç uğruna boşa akıp gitmektedir.

S: Neden çok âdât-ı müstemîrremizi tezyîf ediyorsun?

C: Her bir zamanın bir hükmü vardır. Şu zaman, bazı ihtiyârlanmış âdâtın mevtine ve neshine hükmediyor. Mazarrâtlarının menfaatlerine olan tereccühü, l'dâmına fetvâ veriyor.

... Büyük bir çeşme var (zekât), şimdiye kadar sû'-i isti'mâl ile şûristana dağılıp, bazı seele ve acezeye neşv ü nemâ verdi.

Siyasî İdarecilik Hizmet İçindir

Siyasî idareci olanlar, ‘tevekkül’ adı verilmiş bir ‘tembellikten’ sakınmalı ve işi birbirlerine havale etmemelidir.

Tevekkül, sebeplere ve şartlara sarılmadan, tembellik yaparak “Kismetim neyse o olur” demek değildir. Tevekkül, her türlü gerekli sebebe başvurduktan sonra kadere razı olup, sonucu Allah’tan bekleme, işlerini Allah’a bırakma, ümitsizlik ve kederden kurtulma, Allah’a güvenme anlamlarına gelmektedir.¹⁸

Sebeplere başvurmak fiilî bir duadır. Bu fiilî dua yapıldıktan sonra neticedeki İlâhî takdire rıza göstermenin adıdır tevekkül.

Tevekkülü, tembellik zanneden idareciler, işleri başkalarına havale etmeye başlarlar.

18 *Kubbealtı Lugatı*

Siyasî idareci olan bir kişi, idare ettiği insanların akıllarını ve mallarını alıştırdığından dolayı ücretini almıştır. Artık hizmet etmekle mükelleftir.

... reisleriniz malınızı ceplerine indirip hapsettikleri gibi, akıllarınızı da ya ceplerine almışlar veya dimağınızda hapsetmişler. Öyle ise, şimdi onların yanındaki akıllarınızla konuşacağım. Eyyü-he'r-rüûs ve'r-rüesâ! Tekâsülî olan tevekkülden sakınınız! İşi biribirinize havâle etmeyiniz! Elinizdeki mal ve aklımızla bize hizmet ediniz! Çünkü řu mesâkını istihdâm ile ücretinizi almışsınız. İşte hizmet vaktidir!

Cumhurî Yönetimler İslâmî Uyanışa Sebeptir

İslâm hukukuna uygun cumhurî yönetimler (çoğulcu yönetimler), kopmayan sağlam ip hükmünde olan İslâmiyet'i ve İslâmî milliyet fikrini harekete geçirir ve uyan-dırır. Bu uyanışla her bir Müslüman başıboş olmadığını anlar. Bütün dünya Müslümanlarının ortak menfaatlerle ve hakiki kardeşlik duygularıyla birbirlerine bağlı olduk-larını bilir.

Evet, bütün Müslümanlar -bir aşiretin fertleri gibi- bir-birine bağlıdırlar. Nasıl ki bir aşiretten bir adam bir iyi-lik yapsa, aşiretin bütün fertleri bununla iftihar eder ve hissedar olur. O şeref, yalnızca o iyiliği yapan ferdin kendisinde kalmaz; binlerce aynada aynı anda yansıyan bir lamba gibi, bir iken binler olur. Bu durum, o aşiretin manevi hayatına nur ve kuvvet verir. Eğer aşiret fertle-rinden birisi bir cinayet işlese, bütün aşiretin fertleri o

cinayetle bir derece itham altında kalır. Yine, birbirine iplerle bağı olan ve bir mecliste birlikte oturan fertlerden birisi, kendini çamura atsa, ya arkadaşlarını da beraber çamura düşürecektir veya onları ciddi anlamda sarsıp rahatsız edecektir.

İşte bu misallerde anlatılmaya çalışıldığı gibi, milliyet fikrinin uyandığı bir toplumda bir günah bir kalmaz, bine çıkar. Bir hayır da **“Bir daneye benzer ki, ondan yedi başak sümbüllenir; her bir başakta da yüz dane bulunur”**¹⁹ ayetinin sırrınca, bir kalmaz binler hükmüne geçer. İşte şu sır, fikren veya ruhen uyanmış insanlarda, İslâm hakikatlerine yönelmeye sebep olur. Minare başındaki akıl, kalblerin derinliklerindeki bu uyanışın ve yönelişin hakiki sebebini tam göremese de böyle insanlar, herhangi bir şey bahanesiyle İslâm hakikatlerine yönelirler. Hakkı hak olarak görür ve tâbi olurlar; batılı da batıl olarak görür ve kaçınırlar.

... meşrûtiyet-i şer’iye, taht-ı eskâra çıktı. Hab-lü’l-metîn-i milliyetî ihtizâza getirdi. Nûrânî urvetü’l-vüskâ olan İslâmiyet ihtizâza geldi. Her bir Müslim anladı ki, başıboş değil. Menfaat-i müşterেকে ile ve hiss-i mücerred ile başkalarıyla bağıdır. Umum İslâm, bir aşîret gibi birbiriyle merbûttur. Nasıl bir aşîretten bir adam bir iyilik etse, umum aşîret bu nâmus ile iftihâr eder, hissedar olur. O nâmus bir olarak kalmaz. Binlerle aynada görünen bir mûm gibi binler olur. O aşîretin râbîta-i hayatiyesine nûr ve kuvvet verir. Eğer birisi bir cinâyet işlese, bûtûn efrâd-ı aşîret onunla bir derece müttehem sayılır. Meselâ,

şu mecliste olan adamlar birbiriyle bağılı olur. Birisi kendini çamura atsa, arkadaşlarını ya beraber düşürecek. Veya tahrik ile ta'ciz edecek. Binâenaleyh şimdi bir günah birlikte kalmaz, bine çıkar. Bir hayır

كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَتَبَّتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ

hükmüne geçer. İşte şu nüktedir ki, ya fikren veya ruhen uyanmışlara ağlamaya hâhiş vermiştir. Bir bahane ile ağlarlar. Tevbekâr olurlar. Lâkin minâre başında olan akıl ise, kalîb-i kalb dibinde bulunan sebebini iyi göremiyor.

Elhâsıl: İslâm uyandı ve uyanıyor. Pisliği pis, iyiliği iyi olarak gördüler.

İlim Geçim Vasıtası Değildir

Kahraman ve asil milletimiz, hakikat ve ahiret için çalışan ehl-i ilme karşı daima bir hürmet ve yardım duygusu beslemiştir. Ehl-i ilmin, hâlisâne olan hizmetlerine bir açıdan hissedar olabilmek hem de onların maddî ihtiyaçlar peşinde koşarken aslî vazifelerinden geri kalmamaları için sadaka ve hediye gibi maddî menfaatlerle onlara hürmet edip yardım etmişlerdir. Bu yardım ve menfaatlerin kabulüne, şerî şartlara uymak kaydıyla ehl-i ilim lâıyk olmakla birlikte, Bediüzzaman Hazretleri bu gibi yardımları şahsı adına bütün hayatı boyunca asla kabul etmemiştir. Kabul etmeyişinin altında, aşağıda 6 madde halinde sıralayacağımız çok önemli düsturların ve ölçülerin yerleştirilmesi ve fiilen bazı dersleri vermek vardır. Şöyle ki:

- 1- İlim azizdir, üstündür. Zelil duruma düşürmemek gerektir.**
- 2- Ehl-i ilim, dünyaya tenezzül etmemeli ve ilimlerini geçim vasıtası yapmamalıdır.**

- 3- İlim talebesi, dilenci ve para toplayan değildir.
- 4- Memurlar, vazifelerindeki ihmale kanaat değil, maaşlarına kanaat etmelidirler.
- 5- Memurlar, vazifeleri gereği kendilerine verilen harc-ı rahlarıyla yetinip, başka insanlara misafir olmamalıdırlar.
- 6- Vazifeleri gereği millet içinde seyahat edenler, hakikaten milletleri için seyahat etmelidirler. Milletin menfaati için seyahat ediyor gibi gözüdürken, hakikatte keyifleri için seyahat etmek gibi bir hileden sakınmalıdırlar.

S: Misafirperverlik müstahsen bir âdetimiz olduğuna bilirken, neden kimseye misafir olmuyorsun? Talebelerinizi de ekmeğimizi yemekten, hediyeimizi almaktan men' ediyorsun. Hâlbuki size iyilik etmek borcumuzdur ve hakkınızdır. İşte şu âdetimiz

قَدْ أَكَلَ الذَّهْرُ عَلَيْنَا وَ شَرِبَ

Neden şu âdet-i müstemirreyi tezyîf ediyorsun?

C: Evvelâ: İlim azîzdır. Zelîl etmek istemem. Hem de size göstermek isterim ki, bir kısım ehl-i ilim vardır ki, dünyaya tenezzül etmez. Ve san'at-ı ilmî, medâr-ı maîşet etmez. Talebe ise, cerrâr ve seeledeh ayırdır. Sâniyen: Vazîfelerinde ihmâl ile kanâat gösteren ve maaşlarıyla kanâat etmeyen, harc-ı râhları ellerini misafirlikten çektirmemiş olan bazı me'murlara, fiilen nasihat etmek isterim.

Sâlisen: Vâridât-ı zulmiyeleri kesilmiş olan bazı büyüklere, zulümât-ı zulme sapıp pek geniş açtığı masârıfın kapısının seddine yol gösteriyorum.

Râbîan: Millet içinde seyahat edenler, acaba millet için mi yahut keyif için midir? Bir mîzân göstermekle hile ve hamiyete bir mihenk gösteriyorum.

İhsan Millete veya Muhtaca Yapılır

İhsan ihsandır. Cömertlik, muhtaca veya fakire olduğunda tam cömertlik olur. Bundan daha da güzeli ise ihsanın, millet için veya milleti temsil eden bir ferde olmasıdır. Eğer ihsan, muhtaç olmayan şahsa olursa, o şahsı tembelleştirir ve dilencililiğe alıştıırır. Hulâsa; millet bakidir, fert ise fanidir.

**S: Sen halkın ihsânına mâni' oluyorsun.
Acaba bundan sehâvetin tezyîfi çıkmaz mı?**

C: İhsân ihsandır. Eğer nev'e olsa veya muhtaca ve fakire olsa sehâvet, ol vakit tam sehâvettir. Eğer millet için olsa yahut milleti tazammun eden bir ferde olsa, güzeldir. Şayet muhtaç olmayan şahsa olsa, şahsı tenbel eder, çingeneliğe alıştıırır.

Elhâsıl, millet bâkîdir, ferd fânî.

İlim ve Kùltür Erbabına Yapılan İhsan Yine Millete Döner

Tarihte bir arpa dânesine değmeyen bir şiir için, on altın ihsan eden sultan ve hükümdarlar gelip geçmiştir. Bununla birlikte, kendine verilen on altını beğenmeyen ve yüzünü ekşiten şairler de çıkmıştır. Görünüşte haksız, yersiz ve aşırı gibi görünen bu ihsanlar ve bağışlar, hakikatte haklı, tam yerinde ve israf değildir. Bu ihsanlar ve bağışlar, netice itibariyle yine nev'e, yani insanlığa ve millete dönmektedir. Nev'e ve millete yapılmış ihsanlar sayılırlar. Çünkü şiir, dile hizmet eder. Dil ise milliyetin ipidir. Dil; bir milleti diğer milletlerden ayıran, millî duyguların aksettiği en esaslı bir kùltür unsurudur.

Bu yüzden âlimler, fikir adamları, şairler, edebiyatçılar ve sanatçılar gibi, 'millî ruh" anlamına gelen 'kùltüre'

hizmet eden şahıslara yapılan iyilik, bağış ve ihsanlar, c
milletin bekasına yapılmış ihsanlar demektir ve lüzum
suz olarak görülmemelidir.

مَا تَقُولُ فِي الْإِحْسَانَاتِ الشَّخْصِيَّةِ فِي السَّلَفِ أَمْنَاءِ الْأُمَّةِ S:
وَرُشْدَائِهَا وَسُيُوفِ الدَّوْلَةِ

وَصَلَاحِهَا تَجَلَّتِ الْعُبُوسِيَّةُ بِمَكَارِمِهَا بِإِهْدَاءِ
عَشْرَةِ دَنَانِيرَ لِشَجَرٍ لَا يُوَازِنُ شَجِيرَةً

“Ümmetin emin ve reşid kişileri, devletin de kılıç
ve salâhı olan selefın, bir arpa tanesi etmeyen bir
şiire on dinar bağışta bulunmak gibi ihsanat-ı şah-
siyelerinde ortaya çıkan ekşi duruma ne dersin?”

C: فِيهِ مَا فِيهِ.. مَعَ أَتْمَا بِالنِّهَايَةِ قَدْ انْجَرَّتْ إِلَى التَّنَوُّعِ
وَالْمِلَّةِ لِأَنَّ اللِّسَانَ الَّذِي خَدَمَهُ الشَّجَرُ خِنِطُ الْمِلَّةِ
مَعَ أَنَّ هَذَا الزَّمَانَ هُوَ الَّذِي كَشَفَ عَنِ اخْتِيَاجِ الْمِلَّةِ
وَفَتَحَ الْبَابَ لِهَذَا الْمَقْصَدِ الْعَالِي

“Buna bakmak lâzım... Bununla beraber bu bağış-
lar, nev’e ve millete döner; çünkü şiirin hizmet et-
tiği lisân, milliyetin ipidir. Nitekim bu zaman, milli-
yet ihtiyacını ortaya çıkarmış ve bu maksad-ı âlinin
kapısını açmıştır.”

Şeyhlerin ve Mürşitlerin Asıl Vazifeleri

Bediüzzaman Hazretleri şeyhlerin ve mürşitlerin aslî vazifelerini 7 maddede şöyle sıralamaktadır:

- 1-Kalbleri Kur'an ve iman hakikatlerinin nuruyla nurlandırmak ve birbirine bağlamak.**
- 2-İslâmî faziletlerle süslenebilmek için manevi makamlarda ilerlemek (seyr-i sülûk).**
- 3-Ömrünü İslâm yolunda gayretle ve hizmetle geçirip en sonunu da o gayret ve hizmetin mührüyle mühürlemek.**
- 4-İslâmiyet için kalbini dünyadan çekip ahirete döndürmek ve rahatı terk etmek.**
- 5-İhlası kazanabilmek için şahsî menfaatlerini terk etmek.**
- 6-Bütün insanları kuşatan bir muhabbet halkasının tesisine hizmet etmek.**
- 7-İttihad-ı İslâm'a hizmet ve insanları buna irşat etmek.**

S: Sen eskiden umum şeyhlere muhabbet, hatta müteşeyyihlere de hüsn-ü zan ederdin. Neden şimdi bid'aya düşmüş bir kısım müteşeyyihlere hücum ediyorsun?

C: Bazen adâvet, şiddet-i muhabbetten gelir. Evet, nefsim için onları ne kadar severdim. Nefs-i İslâmiyet için bin derece daha ziyâde onlara âşıktım.

وَلَقَدْ انْتَقَشَ فِي سُوَيْدَاءِ قُلُوبِهِمِ الطَّاهِرَةِ الصَّبْغَةُ
الرَّبَّانِيَّةُ وَ فِي خَلْدِهِمْ ضِيَاءُ الْحَقِيقَةِ نَدِيمَانِ بَادِهًا
خُورْدَنْدُ وَ رَفْتَنْدُ تَمَى خُمْخَانَهَا كَرْدَنْدُ وَ رَفْتَنْدُ

Lâkin onların asl-ı esâs-ı mesleği, kulûbün tenvîri ve rabtı, yani fazîlet-i İslâmiye üzerine sülûk, yani hamiyet-i İslâmiye ile tahattüm, yani İslâmiyet için hayatta zühd ve ravhı terk, yani ihlâs için terk-i menâfi'-i şahsiye, yani te'sîs-i muhabbet-i umûmiyeye teveccüh, yani ittihâd-ı İslâmiyeye hizmet ve irşâd.

فَتَأْسَفَا قَدْ أَسَاؤَا مُتَكَبِّرِينَ وَتَكَاسَلُوا فِي خِدْمَتِهِمْ
فَجِئْنِيذُ أَرِيدُ تَخْوِيلَ هِمَمِهِمْ إِلَى مَجْرِيهَا الْحَقِيقِيِّ الْقَدِيمِ

Ağalığı ve Zorbalığı Dirilten İki Şey

İstibdat, öyle menhus bir ruhtur ki lâıık olmayan ehli-yetsiz insanlar elinde kâh ağalık, kâh efendilik, kâh şeyhlik ve kâh soyluluk suretinde, farklı suretlere ve bedenlere girerek kendini gösterir. Avamdan bir kısım insanların cahillikleri ve körü körüne onlara itaatleri, hakikatte liyakati olmayan bu gibi şeyhlik ve soyluluk taslayan müstebitlere tenâsüh²⁰ verir.

Korkuyorum; ehliyetsizlikle beraber, teşeyyuh veya necâbeti dâvâ edenler, aşâir içinde o rüesâlara kardeşlik dâvâ ederek miraslarını alsınlar, iki başlı bir belâ kesilsinler. Zira sizdeki cehâlet-i avrâ ve itaat-i amyâ, ağaiyet ve tahakküme tenâsuh hükmünü verir. Güya ağaiyet sûretiyle ölse, efendilik kalıbıyla veyahut teşeyyuh cismiyle veya asilzâdelik şekliyle hayatlanacaktır.

20 *Tenâsüh: Bir bedenden ayrılan bir ruhun insandan hayvana, hayvandan insana, bir bitkiye veya bir cisme geçtiğini kabul eden inanış, ruh göçü, reenkarnasyon.*

İttihad-ı İslâm Nedir?

İttihad, cehaletle olmaz. İttihad, imtizac-ı efkârdır. Yani her bir Müslüman'ın fikirlerinin ve düşüncelerinin bir-biriyle kaynaşıp uyuşmasıdır. Aynı fikirler, düşünceler ve duygular etrafında Müslümanların ortak bir duruş göstermesi ve birbirleriyle fikren uyuşarak ittifak halinde hareket etmeleri demektir. **İslâmî esaslarda ve değerlerde hemfikir olmak demektir.** Yoksa Müslüman ülkelerin siyasî sınırlarını kaldırıp tek bir devlet haline gelmeleri demek değildir. Bu da ancak bilgi ve marifet nurlarıyla mümkündür.

Bediüzzaman Hazretleri, bilinçli her Müslümanın lüzumlu görüp talep edeceği İttihad-ı İslâm'ın tarifini, 1911 senesi şartlarında şu ifadelerle resmetmektedir:

İttihad-ı İslâm'ın, yani İslâmî esaslarda ve değerlerde hemfikir olmuş her bir Müslümanın gözünde;

- Kâbe-i Muazzama, Hacerü'l-Esved'dir.
- Ravza-ı Mutahhara, nur saçan bir incidir.
- Arap yarımadası, İslâm'ın zuhur ettiği Mekke-i Mükەرreme'dir.

- İslâmî hürriyeti tam tatbik eden Osmanlı Devleti, İslâm medeniyetinin nurunu en güzel gösteren Medine-i Münevvere'dir.

S: Dâimâ ittihâd-ı İslâmdan bahsedersin.
Sen bize ta'rîf et.

C: İki Mekteb-i Musîbet Şehâdetnâmesi ismindeki eserimde ta'rîf etmişim. Şimdi ileride o kasr-ı muallânın bir taşını, bir nakşını göstereceğim. İşte ka'be-i saadetimiz olan ittihâd-ı münevver-i İslâmın Hacerü'l-Esved'i, Ka'be-i Mükerreme'dir. Ve dürret-i beyzâsı, Ravza-i Mutahhara'dır. Mekke-i Mükerreme'si Cezîretü'l-Arab'dır. Medîne-i medeniyet-i münevveresi, tam hürriyet-i şer'iyeyi tatbik eden Devlet-i Osmâniyedir.

Şeyhlerden Beklenenler

İnsanları hak yola irşat etmek ve insan-ı kâmil olmalarına vesile olmakla vazifeli olan şeyhlerin, kendilerine tâbi olan müminleri sevk, idare ve istihdam etmeleri, ücretlerini almaları anlamına gelmektedir. Artık tâbilerine hizmet etmek, şeyhlerin üzerlerine bir borçtur.

Bediüzzaman Hazretleri, şeyhlerden beklediklerini şu 5 maddede sıralamaktadır:

- 1- Daima yüksek perdeden dile getirdikleri ve dillerinden hiç düşürmedikleri ihlası elde etmeleri.
- 2- En büyük cihat olan nefisle cihat etmeleri.
- 3- Zühdün manası olan şahsî menfaatleri terk etmeleri.
- 4- Daima iddiasında bulundukları ve İslâmiyet'in en esaslı seciyesi olan muhabbeti (sevgiyi).
- 5- İnat, gıybet ve tarafgirlik gibi düşmanlık eken duyguları aralarından kaldırmalarını. Zira bir kısım sapkın bidat fırkalarının ve sahte şeyhlerin ortaya çıkmalarına sebep olmaktadır.

S: Şimdiki şeyhlerden ne istersin?

C: Dâimâ onların demdemelerinin mevzuu olan ihlâsı; hem de tekke denilen ma'nevîleşmiş kışlada, tarîkat denilen rûhânîleşmiş askerlikte ona murâbıt oldukları cihâd-ı ekberi ve terk-i iltizam-ı nefsi; hem de onların şîârı olan zühdün ma'nâsı olan terk-i menâfi'-i şahsiyeyi; hem de dâimâ iddiâsında bulundukları ve mizâc-ı İslâmiyetin mayası olan muhabbeti isterim. Zîrâ onlar, bizi istihdâm ederek ücretlerini almışlar. Şimdi bize hizmet etmek borçlarıdır.

S: Nasıl olsunlar?

C: Ya başlarımızdan kalksınlar, yahud inâd, gıybet ve tarafdârlığı mâbeynlerinden kaldırsınlar. Zîrâ bir kısım dalâlet ve bid'at fırkalarının teşekkülüne, bazı bid'atkâr müteşeyyihler sebebiyet vermiştir.

Şeyhler Birbirini İnkâr Etmemeli!

Maalesef ümmetin en büyük dâhilî problemlerinden birisi de tarafgirlik, haset ve inat duygularıyla diğer cemaat ve tarikatlara bakarak onları ötekileştirmek ve inkâr etmektir. Hatta adeta bir düstur gibi, diğer cemaat ve tarikatları sevmeyi ve onlarla dostane ilişkiler içinde olmayı haram olarak görmektir.

Bediüzzaman Hazretleri içler acısı ve yürekler yakan bu halin ıslahı için mealen şu nasihatlerde bulunmaktadır:

“Muhakkak ki müminler kardeşirler”²¹ ayeti, ilâhî bir kânundur. “Sizden hiçbiriniz kendisi için istediğini din kardeşi için de istemedikçe tam iman etmiş olamaz”²² hadis-i şerifi de nebevî bir düsturudur. Bu ayet-i kerime ve şu hadis-i şerif varken nasıl bu birbirini inkâr meselesi doğru

21 Hûcurât Suresi, 10

22 Muslim, İman: 71, 72; Buhârî, İman: 7

olabilir? Allah kelâmı değil ki hükmü kaldırılmasın. İşte zaman onu neshetmiştir yani hükmünü ortadan kaldırmıştır. Bir şeyin zararı faydasından fazlaysa o şeyin kalkmasına cevaz ve fetva verilir. Yürürlükten kaldırılan (nesh edilen) bir hüküm ile amel etmek de caiz değildir.

Şeyhlerin birbirini inkâr etmelerine, birbirlerinden gördükleri fenalıklar sebep olarak gösterilse dahi yine de bu durum, inkâr ve düşmanca davranışa haklı bir gerekçe olamaz. Çünkü muhabbeti gerektiren İslâmiyet ve insaniyet, Uhud Dağı gibidir. Düşmanlığı netice veren sebepler ise bazı küçük çakıl taşları gibidir. Muhabbeti düşmanlığa mağlup ettiren birisi, hakikat nazarında Uhud Dağı'nı bir çakıl taşından aşağı bir dereceye indirmek gibi ahmakçasına hareket etmiş olur.

Bediüzzaman Hazretleri, bütün bu izahlardan sonra muhabbet meselesinde takip ettiği yol ve mezhebini şu cümlelerle özetler:

"Benim mezhebim; muhabbete muhabbet etmektir, husumete husumet etmektir. Yani dünyada en sevdiğim şey muhabbet ve en darıldığım şey de husumet ve adavettir."

S: Nasıl birbiriyle ittihâd ve ittifâk edecekler? Halbuki bazıları bazılarını münkirdir. Onların dustûrlarındandır ki, münkir ile muhabbet, belki unsiyet dahi haramdır. İnkâr mes'eleşi mühimdir.

C: Öyle ise size şöyle bir hitâb etmek hakkımdır: Ey dîvâneler! İşitmediniz mi, anlamamış mısınız ki, **إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ** bir nâmûs-u İlâhîdir? Veya körleşmiş misiniz ki, görmüyor musunuz ki

لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

bir düstûr-u Nebevîdir?

Acaba şu sıdk ve kızb mâbeyninde mütereddid olan inkâr mes'elesi, nasıl oldu, şu iki esâs-ı azîm ve metî-ne nâsih olabildi, bu inkâr mes'elesi doğru olsun? Allah'ın kelâmı değil ki mensûh olmasın. İşte zaman onu nesheder. Zararı fâidesine galebesi, neshine fetvâ verir. Mensûh ile amel câiz değildir.

S: Belki birbiriyle adâvetleri, birbirinden gördükleri nâ-meşrû' bazı ef'âl içindir?

C: Acaba ne cihetle, ne insaf ile ne sûretle, Sübhân Dağı kadar ağır ve büyük olan îmân ve İslâmiyet ve insaniyet ve cinsiyet sebebiyle hâsıl olan muhabbet, şöyle çocuğun bahanesiyle bazı nâ-meşrû' harekât vesîlesinden mütehassıl olan adâvete karşı hafif ve mağlûb olmuştur? Evet, muhabbeti iktizâ eden İslâmiyet ve insaniyet, Cebel-i Uhud gibidir. Adâveti intâc eden esbâb, bazı küçük çakıl taşları gibidir. Muhabbeti adâvete mağlûb ettiren adam, nazar-ı hakîkatte Cebel-i Uhud'u bir çakıl taşından aşağı derecesine indirmek kadar ahmakâne hareket etmiştir. Adâvetle muhabbet, ziyâ ile zulmet gibi ictimâ' edemez. Adâvet galebe çalsa, muhabbet mûmâşâta inkılâb eder. Muhabbet galebe çalsa, adâvet terahhum ve acımaya inkılâb eder. Benim mezhebim, muhabbete muhabbet etmektir, husûmete husûmet etmektir. Yani dünyada en sevdiğim şey muhabbet ve en darıldığım şey de husûmet ve adâvettir.

Hakiki Şeyhle Sahte Şeyhin Farkları

Hakiki mürşit ve velinin beş özelliği:

- 1- Akı fen ilimleriyle, kalbi de din ilimleriyle nurlandırıp birleştirir.**
- 2- Mesleği muhabbettir, sevgidir.**
- 3- En bariz özelliği, nefsânî arzularını terk etmektir.**
- 4- Huy ve karakteri, tevazu ve alçakgönüllülüktür.**
- 5- Tarikatı/yolu, İslâm'ın muhafazası ve kuvvetlenmesi için gayret etmektir.**

Sahte şeyhin 4 özelliği:

- 1- Mesleği, yani gittiği yolu, başkasının noksanını göstererek kendi meziyetini ortaya koymaktır.**

- 2- Başkalarına düşman olmayı telkin ederek kendini sevdirmeyi amaçlar.
- 3- Tarafgirlik duygusu ile birlik ve beraberliği bozar.
- 4- Gıybet meyletmeyi sonuç veren, kendine olan sevgiyi, başkasının husumetine bağlı gösterir.

Bu özellikler bir kişide bulunuyorsa o kişi, şeyhlik taslayan bir ağa, kuzu postuna bürünmüş bir kurttur esasen. Dini kullanarak dünyayı avlamak peşindedir. Böyleleri ya uğursuz ve çirkin bir lezzete kanarak veya alçak ve süflî bir hevese tutularak veya yanlış bir içtihatla aldanarak kendisini iyi zannedip büyük şeyhlere ve mübarek zatlara sû-i zan yolunu açmışlardır.

S: Veli olan şeyhin, müddeî olan müteşeyyihle farkları nedir?

C: Eğer hedef-i maksadı, İslâm'ın ziyâ-yı kalb ve nûr-u fikriyle ittihâd ve mesleği muhabbet ve şîârı terk-i iltizâm-ı nefis ve meşrebi mahviyet ve tarîkati hamiyet-i İslâmiye olsa, kâbilidir ki bir mürşid ve hakîkî şeyh olsun. Lâkin eğer mesleği tenkîs-ı gayr ile meziyetini izhâr ve husûmet-i gayr ile muhabbetini telkîn ve inşikâk-ı asâyı istilzâm eden hiss-i tarafdârlık ve meyelân-ı gıybeti intâc eden kendine muhabbeti başkasına olan husûmete mütevakkıf gösterilse, o bir müteşeyyih-i müteevviğdir, bir zî'b-i mütegannimdir. Din ile dünyanın saydına gider. Ya bir lezzet-i menhûse veya bir ictihâd-ı hatâ onu aldatmış. O da kendisini iyi zannedip büyük meşâyih ve zevât-ı mübârekeye sû'-i zan yolunu açmıştır.

İslâm Ulemâsı Aralarındaki Müthiş İhtilâfların Sebepleri

Âlem-i İslâm, intizamı bozulmuş bir vekiller meclisine veya bir istişare kuruluna benzemektedir.

Bir şerî hüküm için fıkıh kitaplarında “**Müçtehit imam-
ların çoğunun görüşü budur, fetva bunun üzerine-
dir**” şeklinde ifadeler geçmektedir. Bu durum, bir konu hakkında istişare yapılan bir mecliste, çoğunluğun ortak görüşüne benzer. Çoğunluğun görüşünün (fetvanın) dışında kalan görüşler ve sözler ise hakikat ve özü bozuk olmamak şartıyla farklı istisnaî kabiliyetlerdeki insanların reylerine bırakılır. Böylece, her bir farklı istisnaî kabiliyet, kendi terbiyesine uygun olan görüşü (içtihadı) kabul etmiş olur. Fakat burada iki nokta çok önemlidir.

Birincisi; farklı kabiliyetlerdeki insanlarca tercih edilen, özünde bir derece hakikat bulunan ve azınlığa ait olan

bir görüş ve fetva, işin hakikatinde umumî değil sınırlı ve o kabiliyet ve şartlardaki insanlara mahsus olduğu halde, o görüş ile amel eden şahıs tarafından ihmal edilip hususi olmaktan çıkarıldı. O şahsa tâbi olanlar da o görüşü kabul edip yaydılar ve umumîleştirdiler. O şahsın taklitçileri de körü körüne bağılıklarından dolayı o görüşün korunması için muhalif görüşte olanların susturulmasına ve çürütülmesine çalıştılar. Bundan dolayı görüşü kabul edenler ve etmeyenler arasında öyle bir fikrî çarpışma, birbirini çürütme ve reddetme meydana aldı ki ayakları altından çıkan toz, ağızlarından fışkıran öfke dumanı ve lisanlarından püsküren şimşekler, İslâm güneşinin tecellisine perde çekti.

Bediüzzaman Hazretleri'nin 29. Mektup'ta beyan ettiği ve İmam-ı Azam'ın (r.a.) Fatiha-ı Şerife için verdiği beş açıdan hususi fetvası bu meseleye çok güzel bir örnektir: Şöyle ki:

İmam-ı Âzam (r.a.), diğer müçtehit imamlara muhalif olarak şöyle fetva vermiştir: "Hakiki ihtiyaç olduğunda, İslâm'ın yaşandığı merkezlerden uzak diyarlarda, hiç Arapça bilmeyenler için, ihtiyaç derecesine göre, Arapça Fatiha yerine Farsça tercümesini namazlarda okumaya cevaz vardır."

İmam-ı Âzam'ın (r.a.) bu fetvasına karşı, başta büyük müçtehitler olmak üzere, Hanefî mezhebinin diğer on iki müçtehit imamı, bu fetvanın aksine fetva vermişlerdir. Muazzam İslâm ümmetinin selâmetle gidebileceği en büyük ve merkezî caddesi, müçtehit imamların çoğunluğunun ortak görüşlerinin aydınlatığı caddedir. Muazzam ümmet, ancak bu caddede selâmetle gidebilir.

Bu merkezî ve en büyük cadde varken, başka hususi ve dar caddelere ümmeti sevk etmek, ümmeti hak yoldan saptırmak anlamına gelecektir. Dolayısıyla bu meselede cadde-i kübra, diğer büyük müçtehit imamların ortak görüşleridir.

İşte Fatiha-ı Şerife'nin Farsça tercümesinin namazlarda okunabilmesi fetvası, 5 cihetle hususi şartlara sahiptir. Bu şartlar da şunlardır:

- 1- İslâm'ın yaşandığı ve hâkim olduğu merkezlerden uzak diyarlarda yaşayanlara mahsus bir fetvadır.**
- 2- Hakiki ihtiyaç varsa geçerli bir fetvadır.**
- 3- Bir hadis-i şerifte, cennet ehlinin lisanı olarak zikredilen Farsça tercümeyle mahsus bir fetvadır.**
- 4- Fatiha'yı bilmeyenlerin namazı terk etmemeleri için, sadece Fatiha-i Şerife'nin Farsça tercümesine mahsus bir fetvadır. Yani diğer sureler ve ayetler için geçerli değildir.**
- 5- İmam-ı Âzam'a (r.a.), bu fetvayı vermeye sevk eden sebep, iman kuvvetinden gelen hamiyet-i İslâmiye'dir. Yani İslâm'ı yüceltme aşkı ve gayretidir. Fatiha-ı Şerife'deki mukaddes manalardan, avam halkın bütün bütün mahrum kalmaması için bu fetva verilmiştir.**

Dolayısıyla bu fetva gereğince insanları amel etmeye teşvik edenlerin de İmam-ı Âzam'ın (r.a.) hamiyeti gibi bir hamiyet ve niyete sahip olmaları gerekir. Yoksa iman zayıflığından ve ırkçılık fikrinden ortaya çıkan marazlı bir niyetle, Arapçaya nefret duygusuyla ve İslâmî hükümleri

tahrip etme niyetiyle tercüme edip Arapça aslını terk etmek, dini terk etmektir.

Bu örnekte de görüldüğü gibi İmam-ı Âzam'ın (r.a.) bu fetvası, beş farklı açıdan hususi ve diğer bütün müçtehit imamların ortak görüşlerine de muhaliftir. Dolayısıyla sadece bu hususi beş şarta uyan müstesna yerlerde ve şahıslarda tatbik edilebilecek bir fetva iken, bunları hiç dikkate almayıp bu fetvayı umumîleştirmek ve her yerde, hatta İslâm coğrafyasında dahi tatbik edilebileceğini savunmak, dâhilî bir fitnenin fitilini ateşlemek demektir.

İkincisi; azınlığa ait olan görüş ve fetvadaki hakikat ve öz, eğer o fetvayı tercih eden farklı istisnaî kabiliyetlerdeki insanların heveslerine, hevâlarına ve taklitçilerinin mizacına galip gelmezse, o söz ve görüş büyük bir tehlikede kalır. Şöyle ki: O görüşü tercih eden kabiliyet, o fetvanın boyasıyla boyanıp amel etmesi gerekirken o, o fetvayı kendi hevâ ve hevesleriyle boyar ve kendine göre bir şekil vererek taklitçilerine miras bırakır. Böylece, o fetvayı kendi emri altına almış olur. Bunun sonucu olarak hüdâ, hevâyâ (hıdayete vesile olacak hakikat, nefsin hevâ ve heveslerine) dönüşür ve mezhep dahi o kabiliyetten beslenerek ortaya çıkar.

Arı su içer bal akıtır, yılan su içer zehir döker!

Bediüzzaman Hazretleri, her ne kadar âlem-i İslâm'ın hâl-i hazırındaki durumu için, 'intizamı bozulmuş bir vekiller meclisi' benzetmesi yapsa da gelecekte ümitlidir ve mealen şöyle demektedir: İman ederim ki; umum âlem-i İslâm, bütün insanlık âlemi içinde bir mukaddes vekiller meclisi hükmüne geçecektir. Önceki ceddimiz ve

sonraki neslimiz, asırlar ötesinden birbirlerine bakıp, aralarında bir istişare meclisi teşkil edeceklerdir. Fakat birinci kısım olan ihtiyar babalar, sessizce ama medh ü enâlarla sonraki torunlarını dinleyeceklerdir.

S: Âlem-i İslâmın ulemâsının ortalarındaki müdhiş ihtilâfâta ne dersin? Re'yin nedir?

C: Ben âlem-i İslâmiyete gayr-i muntazam veya intizâmı bozulmuş bir meclis-i meb'ûsân ve bir encümen-i şûrâ nazarıyla bakıyorum. Şerîattan işitiyoruz ki, re'y-i cumhûr budur. Fetvâ bunun üzerinedir. İşte şu, bu mecliste re'y-i ekseriyetin nazîresidir. Re'y-i cumhûrdan mâadâ olan akvâl, eğer hakîkat ve mağzdan hâlî ve boş olmazsa, isti'dâdâtının re'ylere bırakılır. Tâ her bir isti'dâd terbiyesine münâsib gördüğünü intihâb etsin. Lâkin burada "iki nokta-i mühimme" vardır.

Birincisi: Şu isti'dâdın meyelânıyla intihâb olunan ve bir derece hakîkati tazammun eden ve ekalliyette kalan kavil, nefsül'emirde mukayyed ve o isti'dâd ile mahsûs olduğu halde, sâhibi ihmâl edip mutlak bıraktı. Etbâı iltizâm edip ta'mîm etti. Mukallidi taassub edip, o kavlin hıfzı için muhâliflerin hedmine çalıştılar. Şu noktadan müsâdeme, müşâgabe, cerh ve red, o derece meydan aldı ki, ayakları altından çıkan toz ve ağızlarından feverân eden duman ve lisanlarından püsküren berkler, şimşekli ve bazen rahmetli bir bulut, şems-i İslâmiyetin tecellîsine bir hicab teşkîl etmiştir. Lâkin ziyâ-yı şemsden te-

feyyüz etmesine isti'dâd bahş eden rahmetli bulut derecesinde kalmadı. Yağmuru vermediği gibi, ziyâyı dahi men' etmektedir.

İkincisi: Ekalliyette kalan kavi, eğer içindeki hakikat ve mağz, onu intihâb eden isti'dâdlardaki heves ve hevâ ve mevrûs aynaya ve mizâcına galebe çalmazsa, o kavi bir hatar-ı azîmde kalır. Zîrâ isti'dâd onunla insibâğ edip, onun muktezâsına inkılâb etmek lâzım iken, o onu kendine çevirir ve telkîh eder.

S: Acaba kâinâtta şu meclis-i âlî-i İslâmî, şu sergerdân küre şehrinde bir intizâmı daha bulmayacak mıdır?

C: İmân ederim ki, umum âlem-i İslâmî, millet-i insaniyede ve Âdem kavminde bir meclis-i meb'ûsan-ı mukaddese hükmüne geçecektir. Selef ve halef asırlar üzerine birbirine bakıp, mâbeynlerinde bir encümen-i şûrâ teşkîl edeceklerdir. Fakat birinci kısım olan ihtiyâr babalar, sâkîtâne ve sitâyîşkârâne dinleyeceklerdir.

Çok Evlilik-Esaret-Kölelik

İslâm'da çok evlilik, esaret ve kölelik gibi bazı meseleleri, özellikle de yabancılar dillerine dolayarak, güya İslâm'ın 'gayr-ı medenî bir din' olduğu algısını, evhamını ve şüphesini yaymaktadırlar.

Bediüzzaman Hazretleri, buna karşılık, sonraki bir vakitte detaylı bir risale telif etmek arzusunda olduğunu söyler. Şimdilik ise detaya girmeden kısa ve öz olarak bir kaide beyan ederek bu evham ve şüphelere mealen şöyle cevap verir:

İslâmiyet'in hükümleri iki kısma ayrılır.

Şeriat, bir kısım hükümleriyle müessistir, yani tesis edicidir, kurucudur. Bu hükümler, hakiki güzelliği ve mutlak manada hayrı ortaya koyan ve tesis eden hükümlerdir. Namaz, tesettür, zekât ve orucun emredilip katl, zina ve sarhoşluk veren içeceklerin haram kılınması gibi hükümlerdir.

Şeriatın diğer bir kısım hükümleri ise tadil edicidir. Yani beşerin gayet vahşi, gaddar ve kökleşmiş bir kısım bâtil âdetlerini ve hükümlerini, aşağıdaki 4 maksat için zamana ve zemine uygun bir başka şekle dönüştürür.

1-O gaddar ve vahşi suretlerinden ve tatbikatlarından çıkarıp, ehvenü's-şerre dönüştürmek (iki şerden daha az zararlı olana dönüştürmek).

2-Tadil etmek.

3-Beşer fitratına tatbikini mümkün bir hale getirmek.

4-Tamamen hakiki güzelliğe ve mutlak hayra geçirebilmek.

Çünkü insanlık âleminin umumunda hükmeden ve yerleşmiş olan bir hükmü birden kaldırabilmek, ancak beşer tabiatını tamamen ve birden değiştirmekle olur. Bu da mümkün değildir.

İşte bu sırra binaen, esaret ve kölelik sistemini tesis eden İslâm şeriatı değildir. Tam aksine şeriat, esaret ve kölelik sistemini en vahşi şeklinden, tamamen hürriyete yol açacak ve geçebilecek bir surete indirmiştir; yani tadil etmiştir.

İslâm Ansiklopedisinde 'Köle' maddesinde şöyle izahlar verilmektedir:

"İslâm dini her şeyden önce köleliği yalnız savaş esirlerine münhasır kılmış, diğer kaynaklara izin vermemiştir. Bunun yanında Allah rızasına kavuşmak isteyen Müslümanların samimiyetle benimsedikleri gönüllü köle azat etme alışkanlığını yerleştirmek, ayrıca bazı günahların

kefareti olarak köle azadını şart koşmak suretiyle köleler için hürriyete kavuşma yollarını çoğaltmıştır.²³ Yalnız İslâm hukukunda görülen bir uygulama olarak da devlet, gelirlerinin belirli bir bölümünü köle azadına tahsis etmiştir.²⁴ Bu arada İslâmiyet kölelere birçok noktada hürlere yakın bir hukukî statü vermiş ve bunu sosyal hayatta uygulamaya koyarak onlara hürriyetlerine kavuşuncaya kadar insanca yaşama imkânı sağlamıştır. Köle ve cariyelerle evlenmenin teşvik edilmesi²⁵, kölelere karşı kötü muamelenin yasaklanıp onlara iyi davranmanın dinî ve hukukî bir sorumluluk haline getirilmesi²⁶ bunun örnekleridir.

Çeşitli ayet ve hadislerde kölelere insanca muamele edilmesi ısrarla tavsiye edilmiştir. Kur'an-ı Kerîm'de insanların iyilik yapmaları gereken kimseler sayılırken anne baba ve yakın akraba ile birlikte köleler de zikredilmiştir.²⁷ Hadis mecmualarında da bu konuda birçok emir ve tavsiye yer almaktadır: "Onlara 'kölem' demeyiniz; 'oğlum', 'kızım' diye hitap ediniz"; "Âdem'in nesli olarak köleler de sizin kardeşlerinizdir. Onların sizin hizmetinizde bulunmuş olmasını mümkün kılan Allah'tır. Unutmayınız ki Allah sizi onların hizmetine tâbi kılmış olabilirdi; o halde onlara iyi davranın. Şunu da düşünün ki Allah'ın sizin üzerinizde sahip olduğu hak ve kudret sizin köleler üzerinde sahip olduğunuzdan daha fazladır."²⁸

23 Mâide Suresi, 89; Mücadele Suresi, 3

24 Tevbe Suresi, 60

25 Bakara Suresi, 221; Nisa Suresi, 25

26 Nisa Suresi, 36; Müsned, I, 78; IV, 35-36; Buhârî, "İman", 22; Müslim, "Eymân", 29-42.

27 Nisâ Suresi, 36

28 Köleyle ilgili hadisler için bk. Miftâhu Kunûzı's-Sunne, "abîd", "itk" md leri

Kur'an'da, "İçinizden bekârları, köleleriniz ve cariyelerinizden salih olanları evlendiriniz. Eğer onlar yoksul iseler Allah onları lütfu ile yoksulluktan kurtaracaktır. Allah Alîm'dir, genişlik verendir" buyurulmuş,²⁹ hür kimsele-
rin köle ve cariyelerle evlenmeleri de teşvik edilmiştir: "İman etmemiş müşrik kadınlarla evlenmeyiniz. Muhakkak ki mümin bir köle kadın, sizin hoşlandığınız da olsa müşrik bir hür kadından daha hayırlıdır. Kızlarınızı müşrik erkeklerle evlendirmeyiniz. Şüphe yok ki mümin bir erkek köle, hoşunuza da gitse müşrik ve hür bir erkekten daha hayırlıdır."³⁰

İslâmiyet müminlerin köle azat etmelerini daima teşvik etmiş, bunu Allah'a bir yakınlaşma vesilesi saymıştır: "İyilik yüzlerinizi doğu ve batı yönüne çevirmekten ibaret değildir. Asıl iyilik Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaba ve peygamberlere inanan, Allah sevgisiyle yakınlarına, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilen-
lere veren ve köle ile esirleri kurtarma uğrunda malını harcayanın, ... yaptığı iyiliktir"³¹; "Fakat insan zor yola yönelmedi. Bu zor yolun ne olduğunu bilir misin? O köle azat etmektir ...".³² Bu ayetlerin yanı sıra Hz. Peygam-
ber'in de (s.a.v.) köle azadıyla ilgili çeşitli hadisleri var-
dır: "Kim Müslüman bir köleyi azat ederse o kölenin her organına karşılık Allah da onun bir organını cehennem-
den azat eder."³³ Resûlullah'ın birçok kölesi vardı, fakat

29 Nur Suresi, 32

30 Bakara Suresi, 221; Nisa Suresi, 25

31 Bakara Suresi, 177

32 Beled Suresi, 11-13

33 Buhârî, "Keffârât", 6; Muslim, "İtâk", 23; Ebû Dâvûd, "İtâk", 13;

Tirmizî, "Nuzûr", 14

bunların hepsini azat etmiştir. Vefat ettiğinde eli altında bir tek köle dahi kalmamıştı; sadece ümm-ü veled statüsündeki cariyesi Mâriye bulunuyordu.”

Bu izahlardan da anlaşılıyor ki İslâm, köleliği icat etmemiş, tam aksine bütün dünyada en acımasızca uygulanan bu sistemi tamamen ortadan kaldırıp hürriyeti inşa edebilmenin yolunu yapmıştır ve önünü açmıştır.

Hem de şeriatın dört kadınla evliliğe izin vermesi insan tabiatına, akla ve hikmete uygun olmakla beraber; şeriat, bir taneden dörde çıkarmamış, sekiz-dokuzlardan dörde indirmiştir. Özellikle de çok evliliğe öyle şartlar getirmiştir ki o şartlara uymakla hiçbir zarara sebep olmaz. Bazı noktalarda şer yönleri olsa da ehvenü’s-şerdir. Yani iki şerden daha az şerli olandır. Ehvenü’s-şer ise bir adalet-i izafiyedir. Yani çoğunluğun menfaati için ferdin hakkının zayi edilebileceğini öngören bir izafî (göreceli) adalettir.

Bediüzzaman Hazretleri 25. Söz olan Mucizât-ı Kur’aniye Risalesinde konuyla ilgili olarak şöyle bir izah yapmaktadır:

Eğer evlilikteki hikmet, yalnız şehvet duygusunu tatmin etmek olsaydı, tam aksine çok evlilik teşvik edilirdi. Hâlbuki bütün hayvanlar ve bitkiler âlemindeki eşleşmelerin şehadetiyle sabittir ki eşleşmenin (evliliğin/izdivacın) hikmeti ve gayesi, neslin devamını temin etmektir. Şehvet duygusunun giderilmesi esnasında alınan lezzet ise o vazifeyi gördürmek için rahmet-i İlâhiye tarafından verilen küçük bir ücrettir. Demek ki hikmet ve hakikat noktasında evlilik, nesil içindir. Nev’in bekası içindir. Şehvet için değildir.

Hakikat bu merkezde olunca şöyle fitrî bir durum ortaya çıkmaktadır: Kadın, bir senede yalnız bir çocuk doğurabilmekte ve bir ayın da ancak yarısında gebeliği mümkün olabilmektedir. Ortalama olarak da elli yaşından sonra gebe kalamamaktadır, çocuktan kesilmektedir. Erkek ise böyle değildir. Hem ayın çoğu günlerinde hem de yüz yaşına kadar cinsel anlamda üretkenliği devam etmektedir. Bu fitrî halin neticesi olarak, bir kadın bir erkeğe kâfi gelemediğinden, Batı medeniyeti maalesef pek çok fuhuşhanelerin açılmasını kabul etmek zorunda kalmaktadır.

Hazret-i Üstadın bu izahlarından anlıyoruz ki Kur'an'ın dört evliliğe müsaade etmesi insan fitratına, akla ve hikmete uygundur.

Yukarıda da geçtiği gibi, Kur'an, çok evliliğe öyle şartlar getirmiştir ki eğer bu şartlara riayet edilirse hiçbir zararı olmaz. Bazı noktalarda şer yönleri olsa da bu şerler de ehvenü's-şerdir.

"Heyhat! Âlemin her halinde hayr-ı mahz (mutlak mana-da hayır) olamaz."

S: Taaddüd-ü zevcât ve esîr ve köle gibi bazı mesâili, bazı ecnebîler serrişte ederek medeniyet nokta-i nazarında şerîata bazı evhâm ve şübühâtı îrâd ediyorlar.

C: Şimdilik mücmelen bir kaide söyleyeceğim. Tafsîlini müstakil bir risâle ile beyân etmek fikrindeyim. İşte İslâmiyet'in ahkâmı "iki kısım"dır. Birisi: Şerîat ona müessistir. Bu ise hüsn-ü hakîkî

ve hayr-ı mahzdır. İkincisi: Şerîat muaddıldır. Yani gayet vahşi ve gaddar bir sûretten çıkarıp, ehvenüşşer ve muaddel ve tabîat-ı beşere tatbîki mümkün ve tamamen hüsn-ü hakîkîye geçebilmek için zaman ve zeminden alınmış bir sûrete ifrâğ etmiştir. Çünkü birden tabîat-ı beşerde umumen hükümlerfemâ olan bir emri birden ref' etmek, bir tabîat-ı beşeri birden kalb etmek iktizâ eder. Binâenaleyh şerîat vâzı'-ı esâret değildir. Belki en vahşi sûretten böyle tamamen hürriyete yol açacak ve geçebilecek sûrete indirmiştir, ta'dîl etmiştir. Hem de dörde kadar taaddüd-ü zevcât, tabîata, akla, hikmete muvâfık olmakla beraber; şerîat bir taneden dörde çıkarmamış, belki sekiz dokuzdan dörde indirmiştir. Bâhusus taaddüde öyle şerâit koymuştur ki, ona mürâât etmekle hiçbir mazarrâtı müeddî olmaz. Bazı noktada şer olsa da, ehvenüşşerdir. Ehvenüşşer ise bir adâlet-i izâfiyedir. Heyhat! Âlemin her hâlinde hayr-ı mahz olamaz.

Allah'ın İndirdiği ile Hükmetmeyenler Kâfir mi Olur?

Cenab-ı Hak Mâide Suresi 44. ayet-i kerimede şöyle buyurmaktadır: *“Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler kâfirlerin ta kendileridir.”*

Ümmet-i Muhammed'in (asm) istikametli yolu olan Ehl-i Sünnet çizgisinden uzaklaşarak, görüşlerinde aşırılığa kayan ve kendilerine 'ehl-i ifrat' denilen bir kısım insanlar, bu ayeti delil göstererek, anayasa hazırlayanları veya beşerî yasaları çıkaranları dalâlete düşmekle suçlamaktadır. Hâlbuki bu bîçareler ayette geçen *“her kim hükmetmezse”* ifadesinden kastın *“her kim tasdik etmezse”* demek olduğunu bilmemektedirler.

İmam-ı Azam Hazretleri de (r.a.), Allah'ı ve Allah'tan gelenleri tasdik konusunda şöyle demektedir: “İnsanlar,

Allah'ı ve Allah'tan gelen şeyleri tasdik konusunda üç halde bulunurlar. Birincisi, Allah'ı ve Allah'tan gelen şeyleri kalb ve lisanla tasdik edenlerdir. Bunlar, Allah katında da insanlar yanında da mümindirler. İkincisi, Allah'ı ve Allah'tan gelen şeyleri kalb ile tasdik etmediği halde lisanıyla tasdik edenlerdir. Bunlar münafıklar olup Allah katında kâfir, insanlar yanında ise mümin diye isimlendirilirler. Çünkü insanlar böyle bir insanın kalbinde olanı bilemez. Üçüncüsü de Allah'ı ve Allah'tan gelen şeyleri kalbiyle tasdik ettiği halde lisanıyla yalanlayanlardır. Bunlar da Allah katında mümin ama insanlar yanında kâfir olarak isimlendirirler. Çünkü imanlarını gizlemek zorunda kaldıkları için böyle yaptıklarını bilmeyen insanlar, bu gibi insanları 'kâfir' olarak isimlendirirler.”³⁴

Yine Elmalılı tefsirinde bu konu ile ilgili olarak şöyle demektedir: “Eğer bir kişi ilâhî hükmü yanlış, kendisinin veya başkasının hükmünü doğru kabul ederek, buna göre hüküm verirse bu kişi kâfir, zalim ve fâsıktır. Eğer bir kişi ilâhî hükmün doğruluğunu kabul eder ve buna aykırı bir hüküm verirse İslâm'ın dışına çıkmış olmazsa da imanına zulüm ve fıska karıştırmış olur. Eğer bir kişi hayatın her alanında Allah'ın hükmünü inkâr ve reddederse her bakımdan kâfir, zalim ve fâsık sayılacaktır. İlâhî hükmü bazı noktalarda kabul eder, bazılarında reddederse iman ve İslâm'ını küfür, zulüm ve fıska karıştırmış olur.”³⁵

Fahrüddin-i Râzî de aynı konu hakkında Hazret-i İkrime'nin (r.a.) şu izahını Tefsir-i Kebir'inde zikretmiş ve

34 *İmam-ı Azam'ın Beş Eseri, El-Âlîm Ve'l-Muteallîm, Tercüme Mustafa ÖZ, İFAV, İstanbul 2016, 12. Baskı*

35 *Elmalılı, III, 1696*

sahih olan görüşün bu görüş olduğunu beyan etmiştir: "Hak Teâlâ'nın, "Kim Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse..." ifadesi, hem kalbi, hem de lisaniyla inkâr edenleri içine almaktadır. Kalbiyle onun Allah'ın hükmü olduğunu bilip, sonra da lisaniyla onun Allah'ın hükmü olduğunu ikrar edip de, buna zıt olan şeyleri yapan kimseye gelince, o da Allah'ın indirdiğiyle hükmetmiş; ama onu bilfiil yapmamış olur. Binaenaleyh, böyle bir kimsenin bu ayetin hükmüne dâhil olması gerekmez..."³⁶

Ehl-i tefrit denilen ve görüşlerinde Ehl-i Sünnet'in istikametli çizgisinin altında kalan bir kısım insanlar da dini bilmemektedirler. Bundan dolayı da Müslümanlara insafsızca itiraz etmektedirler. Bu itirazlarına, Müslümanların taassup hallerini delil gösterirler. Bu kısım insanlar, kendi millî kültürlerini terk ederek, tam anlamıyla Avrupa'ya temessük etmek (sıkı sıkıya yapışmak) fikrinde olanlardır.

Maatteessüf sû'-i tesâdüf ile hükûmete i'tirâz edenlerden ehl-i ifrât ve ehl-i tefrite rast geldim. Ehl-i ifrâtın bir kısmı, Arab'dan sonra İslâmiyet'in kıvâmı olan Etrâk'ı tadlîl ediyorlardı. Hatta bir kısmı o derece tecâvüz etti ki, ehl-i kânûnu tekfir ederdi. Otuz sene evvel olan kânûn-u esâsîyi ve hürriyetin i'lânını tekfire delil gösterirdi.

وَمَنْ لَمْ يَخُفْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ

ilâ âhirî- huccet ederdi. Bîcâre bilmezdi ki,

36 Fahrüddin Er-Râzî, Tefsir-ı Kebir Mefâatihü'l-Gayb, Akçağ Yayınları: 9/86-87

bi-ma'nâ مَن لَّمْ يَخُكْ

دیر. مَن لَّمْ يُصَدِّقْ

Acaba sâbık istibdâdı hürriyet zanneden ve kânûn-u esâsiye i'tirâz eden adamlara nasıl i'tirâz etmeyeceğim? Çendân onlar hükûmete i'tirâz ederlerdi. Lâkin onlar istibdâdın daha dehşetlisini istediler. Bunun için onları reddederdim. İşte şimdi ehl-i hürriyeti tatlîl eden şu kısımdandır. İkinci kısım olan ehl-i tefrîti gördüm. Dini bilmiyorlar, ehl-i İslâma insafsızca i'tirâz ediyorlar, taassubu delil gösteriyorlardı. İşte şimdi Osmanlılıktan tecerrüd edip tamamı tamamına Avrupa'ya temessül etmek fikrinde bulunanlar şu kısımdandır.

Türklerin ve Kürtlerin Saadetleri Ortaktır

Bediüzzaman Hazretleri, Kürt aşiretlerin sorularına cevaplar verdiği Münazarât Risalesinde, kendisi de onların arasında doğmuş ve büyümüş birisi olarak, Kürtlere mealen şöyle seslenmektedir: *“Biz Kürtler, başkalarına benzemeyiz. Yakinen (kesin olarak) biliyoruz ki, içtimâî hayatımız (sosyal hayatımız) Türklerin hayat ve saadetinden neşet eder (ortaya çıkar).”* Yani, Kürtler ile Türkler etle tırnak gibi birbiriyle karışmış ve kaynaşmıştır. Türklerin maddeten kalkınması, kuvvetlenmesi ve saadeti nispetinde, Kürtler de rahata ve saadete kavuşacaklardır.

Bir lâkabı da ‘Said-i Kürdî’ olan Bediüzzaman Hazretleri, 31 Mart hadisesinde ayaklanan Kürt hamalları yatıştırmak için yaptığı konuşmasında da aynı hakikati şöyle dile getirmişti: *“Ey hamallar! Altı yüz seneden beri bayrak-ı tevhidi umum âleme karşı ilân eden şanlı Türk pederleri-*

mize kuvvet ve cesaretimizi peşkeş ve hediye edelim. Ona bedel, onların akıl ve marifetinden istifade edeceğiz. Mâhâsıl (özetle), Türkler bizim aklımız, biz de onların kuvveti; mecmuumuz (birlik olduğumuzda) bir iyi insan oluruz."

Emîn olunuz, biz Kürdler başkalara benzemiyoruz. Yakînen biliyoruz ki, ictimâî hayatımız Türklerin hayat ve saadetinden neş'et eder.

Fen İlimleri ile Din İlimlerini Birleştirmenin Önemi

“Vicdanın ziyası, ulûm-u diniyedir. Aklın nuru, fûnûn-u medeniyedir. İkisinin imtizacıyla (kaynaşmasıyla) hakikat tecelli eder. O iki cenah ile (kanat ile) talebenin himmeti (gayreti) pervaz eder (uçar). İftirak ettikleri (birbirlerinden ayrıldıkları) vakit; birincisinde taassup (körü körüne bağlılık), ikincisinde hile, şüphe tevellüd eder (ortaya çıkar).”

Bediüzzaman Hazretlerini en büyük hayat gayesi olan Medresetü’z-Zehrâ’da fen bilimleri ile din ilimlerinin birlikte mezcedilerek öğretilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu tarz bir eğitim ve öğretimin, iki hikmeti olduğunu belirtmektedir.

Birinci Hikmet: Yapılan dört yanlış kıyaslama sonucunda ortaya çıkan safsatanın (boş, asılsız ve temelsiz sözlerin), zihnın muhakemesine zulmetmesini engellemek.

Çünkü bu yanlış kıyasların sonucunda ortaya çıkan saf-sata, zihnin doğru çalışmasını ve doğru sonuçlara varmasını engellemektedir.

Bu dört yanlış kıyas şunlardır:

Birincisi; Avrupa'nın maddiyattaki üstünlüğünü görüp, maneviyatta da Avrupa'yı üstün zannetmek ve manevi meselelerde Avrupa'nın sözünü delil kabul etmek. Hâl-buki her şeyi maddede arayanların akılları gözlerine inmiştir. Göz ise maneviyatta kördür.

İkincisi; fen bilimlerinde malumatı olmayan İslâm âlimlerinin sözünü, din ilimlerinde de kabul etmemek.

Üçüncüsü; fen bilimlerindeki uzmanlığı ile gururlanıp, dinî meselelerde de kendine güvenmek ve söz söyleme hakkını kendinde görmek.

Dördüncüsü; öncekileri sonrakilere, geçmiş zamanı şimdiki zamana kıyas edip, haksız itirazlarda bulunmak.

İkincisi Hikmet: Filozofluk taslayanların, kendilerini tahkiksiz ve çocukça taklit edenler üzerindeki aldatmalarını sona erdirmek.

Aklı aydınlatan fen bilimleri ile kalbi ziyalandıran din ilimlerinin birlikte okutulması sonucunda şu hakikat gün yüzüne çıkacaktır:

Kâinat Allah'ın Kudret kalemıyla yazdığı bir kitaptır. Kur'an ise Allah'ın Kelâm sıfatından gelen bir hitaptır. Yani kâinat Allah'ın eseri, Kur'an ise Allah'ın sözüdür. Kur'an'da bize hitabıyla kendini ve kâinatı tanıtan Allah, varlıkları yaratarak yine fiilî olarak bize kendini tanıttir.

maktadır. Bu ikisinin aynı zatın eseri olduğunu bilen ve bulan bir zihin, hakikate intikal edip hurafelerden kurtulacaktır. Madde hesabına manayı inkâr etmeyecektir. Hatta mana adına maddenin var olduğunu anlayacak ve Batı felsefesi karşısında aşağılık kompleksinden kurutulacaktır. Batı'nın sihir gibi felsefelerine mağlup olmayacaktır.

S: Şu mezcede ne hikmet var ki, o kadar tarafdârsın? Dâimâ söylüyorsun?

C: Dört kıyâs-ı fâsid (Hâşiye) ile hâsıl olan safsata-nın zulmünden muhâkeme-i zihniyeyi halâs etmek, meleke-i feylesofânenin taklîd-i tıflâneye ettiği muğâlatayı izâle etmek.

Hâşiye: İşte o kıyâslar: Ma'neviyâtı maddiyâta kıyâs edip, Avrupa sözünü onda dahi huccet tutmak; hem de bazı fûnûn-u cedîdeyi bilmeyen ulemânın sözünü ulûm-u dîniyede dahi kabûl etmemek; hem de fûnûn-u cedîdede mahâreti için gurura gelip, dinde de nefesine i'timâd etmek; hem de selefi halefe, mâzîyi hâle kıyâs edip haksız i'tirâzda bulunmak gibi fâsid kıyâslardır.

Medresetü'z-Zehrâ Projesi

Bediüzzaman Hazretleri'nin hayatı boyunca daima peşinden koştuğu bir hakikat olan, doğunun problemlerinin çözümü olarak gördüğü ve gaye-i hayalî olan proje; Medresetü'z-Zehrâ projesidir.

Münazarât Risalesinde bu projesi hakkında detaylı bilgiler vermektedir. Bu bilgileri maddeler halinde şöyle sıralayabiliriz:

- Mısır'ın başkenti Kahire'de milâdî 975 senesinde kurulan ve hem fen bilimlerini hem de İslâmî ilimleri ders veren meşhur El-Ezher'in kız kardeşi hükmünde olacak olan bu medresenin ismi 'Medresetü'z-Zehrâ'dır.
- Bu medrese, üniversiteyi de içine alan pek âlî (yüce) bir medresedir.
- Medresetü'z-Zehrâ'nın merkezi Bitlis olmakla beraber, Van'da ve Diyarbakır'da iki şubesi daha olmalıdır.

- Bu medresenin tesisi için 8 şart vardır.

Birinci şart: Bu dârü'l-fünûnun ismi 'medrese' olmalıdır. Çünkü medrese ismi alışılmış, çekici, şevk verici, ilim öğrenmeye rağbet uyandıran ve büyük bir hakikati ihtiva eden bir isimdir.

İkinci şart: Bu medresede fen bilimleri ile din ilimlerini birbirine katarak öğretmek.

Üçüncü şart: Arapçayı vacip, Kürtçeyi caiz ve Türkçeyi de lâzım kılmak.

Dördüncü şart: Bu medresede müderrislik yapacak âlimler, hem fen bilimlerine hem de din ilimlerine vâkıf, Kürtlerin de Türklerin de itimat ettiği Kürt âlimlerinden veya alıştırmak için mahallî dil olan Kürtçeye aşina olan âlimlerden olmalıdır.

Beşinci şart: Kürtlerin kabiliyetleriyle istişare etmek. Yani onların âdeta çocuk fıtratlî ve basit fikirli olduklarını nazara almak. Çünkü çok elbiseler vardır ki bir bedene uyduğu halde başka bedenlere uymaz ve çirkin gelir. Çocukların eğitimi ise ya zorlayarak (cebirle) veya heveslerini okşayarak olur.

Altıncı şart: İş bölümü ve vazife paylaşımı kaidesini tamamen uygulamak gerekir ki şubelerden birbirine giriş ve çıkışlar olsun ve böylece her bir şubeden uzmanlaşmış kişiler çıkabilsin.

Yedinci şart: Bir mahreç, yani talebenin mezuniyet sonrası çalışıp hizmet edebileceği alan(lar) bulmak ve eğitime devam edenlerin feyiz almalarını ve yükselmelerini temin

etmek; hem de mezunlarını diğer resmî yüksekokullarla eşit tutmak (denklik) ve imtihanlarını, onların imtihanları gibi netice alıcı kılmak, neticesiz bırakmamaktır.

Sekizinci şart: Dârü'l-Muallimîn'i³⁷ geçici süreliğine bu Medresetü'z-Zehrâ dairesinde merkez kılmak ve iki eğitim merkezini birbiriyle kaynaştırmak. Böylece Dârü'l-Muallimîn'deki intizam ve feyiz Medresetü'z-Zehrâ'ya, Medresetü'z-Zehrâ'daki fazilet ve diyanet de Dârü'l-Muallimîn'e geçsin. Yani birbirlerinin boyası ile boyansınlar, birbirlerinin özelliklerinden istifade etsinler. Bu karşılıklı alışveriş ile her biri diğerine bir kanat vererek her ikisi de zülcenaheyn, yani çift kanatlı olsunlar.

- Medresetü'z-Zehrâ'nın ayakta kalabilmesi ve masraflarını karşılayabilmesi için geliri hamiyet ve gayrettir.

Nasıl ki çekirdekte, ağacın ruh programı saklıdır. Zamanı geldiğinde, o çekirdekten bir ağaç ortaya çıkar ve meyveler verir. Aynen öyle de şu medrese, eğer hamiyet ve gayretle yeşillense, fitratı gereği, dört cihetle maddî ihtiyaçlarını kendi temin etmeye başlayacak ve başka insanların yardımına muhtaç olmayacaktır. Bu dört cihet şunlardır:

Birincisi: Dağınık olan ürünleri, hizmetleri, hayırları ve sadakaları belli bir sistem ve disiplin altına alarak büyük semereler elde etmeye imkân tanıyan vakıflar, hakkıyla intizam altına girseler şu havuza (Medresetü'z-Zehrâ'ya) medreseleri birleştirmek yoluyla mühim bir çeşmeyi akıtacaktır.

37 Dârü'l-Muallimîn: Osmanlı'da rüştiye denilen ortaokullara erkek öğretmen yetiştiren öğretmen okulu.

İkincisi: Zekâttır. Medresetü'z-Zehrâ, bir zamandan sonra İslâmiyet'e ve insaniyete yapacağı hizmetle, şüphesiz ki bir kısım zekâtları hak ederek kendine alacaktır. Hatta zekâtların zekâtını da alsa yine kâfi gelecektir.

Üçüncüsü: Şu medrese ortaya koyup neşredeceği meyveleriyle, umuma yayacağı ziyasıyla, İslâmiyet'e edeceği hizmetlerle, akıllar için en yüce mektep olduğu gibi; kalbler için en mükemmel bir medrese, vicdanlar nazarında da en mukaddes bir zaviyeyi temsil edecektir. Dolayısıyla hem medrese, hem mektep, hem de tekke hükmüne geçecektir. Böyle olduğundan da İslâmiyet'in millî yardımları olan adaklar ve sadakalar kısmen ona yönelecektir.

Dördüncüsü: Medrese -yukarıda da geçtiği üzere- Dârü'l-Muallimîn ile birleştigiinden, artacak olan Dârü'l-Muallimîn gelirleri -eğer mümkün ise- geçici bir süreliğine borç olarak medreseye verilse, bir zaman sonra medrese bu yardıma ihtiyaç göstermeyecek ve o borçlarını geri ödeyecektir.

Medresetü'z-Zehrâ'nın meyveleri beş maddede özetlenebilir:

Birinci meyve: Medreselerin birleştirilmesi ve ıslah edilmesidir.

İkinci meyve: İslâmiyet'i, onu paslandıran hikâyelerden, israiliyâtta³⁸ ve taassuptan (aşırı, körü körüne ve cahilce bağlanıp inanmaktan) kurtarmaktır.

38 *İsrâiliyât: Yahudi kaynaklarında nakledilen hurafe türünden hikâyeler ve menkıbeler.*

Cahillikten ve aklî muhakeme yapmamaktan kaynaklanan taassup, İslâmiyet'in malı değildir. İslâmiyet hakikatinde 'salâbet-i diniye' denilen dine kuvvetle bağlanma vardır. O da metanet (sağlamlık), sebat (kararlılık) ve iltizam-ı hak (hakka tarafgirlik) anlamlarını içine alır.

Taassubun en dehşetlisi, bazı Avrupa taklitçilerinde ve dinsizlerde bulunur ki İslâm aleyhinde görünen sathî ve yüzeysel şüphelerinde inatla ısrar gösterirler. Taassup, İslâm'a delil ve ispat ile bağlanan âlimlerin vasfı değildir.

Üçüncü meyve: Özellikle de doğudaki aşiretlere, meşrutiyetin güzelliklerini neşretmek için bir kapı açmaktır. Zira meşrutiyet, aşiretler tarafından beğenilmezse istifa edilmez. Bu ise daha büyük bir zarardır. Hasta, şifalı tiryakî zehirle karışık zannetse elbette kullanmaz.

Dördüncü meyve: Medrese talebelerinin nefret etmeyeceği, saf bir memba hükmünde, fen bilimlerini medreselere sokmak için bir yol açmaktır. Çünkü fen bilimlerinin İslâm'a zıt olduğuna dair son derece yanlış bir anlayış ve uğursuz bir vehim var. Bu tarz, yani din ve fen ilimlerinin mezcedilerek okutulacağı bir eğitim ile bu engeller de ortadan kalkacaktır.

Beşinci meyve: İslâmî ilimlerin öğretildiği medrese, fen bilimlerinin öğretildiği mektep ve tasavvuf eğitiminin verildiği tekke ehlinin birbirleriyle barışmalarıdır.

Medresetü'z-Zehrâ projesiyle aynı çatı altında toplanan medrese, mektep ve tekke, birbirlerine meyledecekler ve fikir alışverişinde bulunacaklardır. Bu durum da en azından maksatta onları birleştirecektir. Maalesef onların fikir ayrılıkları, ittihamı bozduğu gibi; meşrep farklı-

lıklarından kaynaklanan sıkıntılar da maddî ilerlemeye engel olmaktadır. Zira her birisi, kendi mesleğine taassupla bağı ve diğerinin gittiği yola sathî bir nazarla baktığından dolayı ya ifrat veya tefrite düşmüşlerdir. Bunun neticesinde de biri diğerini dalâletle (haktan sapmakla), öteki de berikini cehaletle suçlamaktadır.

Özetle; eğer İslâmiyet bir saray şekline girecek olsa bir menzili mektebe, bir hücresi medrese, bir köşesi zaviye ve büyük salonu da hepsinin beraberce toplandığı ve birinin noksanının diğeri tarafından tamamlandığı küllî bir istişare meclisi hükmüne geçecektir. Ayna, kendince güneşi temsil ettiği gibi, şu Medresetü'z-Zehrâ da o ilâhî İslâmiyet sarayını temsil edecektir.

Câmiü'l-Ezher'in kızkardeşi olan 'Medresetü'z-Zehrâ' nâmiyla, dâru'l-fünûnu mutazammın pek âlî bir medresenin, Kürdistan'ın merkezi hükmünde olan Bitlis'de ve iki refikasıyla Bitlis'in iki cenâhı olan Van ve Diyarbakır'da te'sîsini isteriz. Emîn olunuz, biz Kürdler başkalara benzemiyoruz. Yakînen biliyoruz ki, ictimâî hayatımız Türklerin hayat ve saadetinden neş'et eder.

S: Nasıl? Ne gibi? Ne için?

C: Ona bazı şerâit ve vâridât ve semerât vardır.

S: Şerâiti nedir?

C: Sekizdir.

Birincisi: Medrese-nâm me'lûf ve me'nûs ve câzibe-dâr ve şevk-engîz i'tibârı olduğu halde, büyük bir hakîkati tazammun ettiğinden, rağâbâtı uyandıran o mübârek 'medrese' ismiyle tesmiye.

İkincisi: Fünûn-u cedîdeyi ulûm-u medâris ile mezc ve derc; ve lisân-ı Arabî vâcib, Kürdî câiz, Türkî'yi lâ-zım kılmak.

Üçüncü şart: Zülcenâheyn ve Kürdlerin ve Türklerin mu'temedi olan Ekrâd ulemâsını veya istînâs etmek için lisân-ı mahallîye âşinâ olanları müderris olarak intihâb etmektir.

Dördüncüsü: Ekrâdın isti'dâdlarıyla istişâre etmek, onların sabâvet ve besâtatlarını nazara almaktır. Zîrâ çok libâs var; bir kâmete güzel, başkasına çirkin gelir. Çocukların ta'lîmi, ya cebir ile, ya hevesâtlarını okşama-
makla olur.

Beşinci şart: Taksîmü'l-a'mâl kaidesini bitamâmihâ tat-bîk etmek. Tâ şu'belere birbirine medhal ve mahrec ol-
makla beraber, her bir şu'beden mütehassıs çıkabilsin.

Altıncı şart: Bir mahrec bulmak ve müdâvimlerin tefeyyüzünü te'mîn etmek; hem de mekâtib-i âliye-i resmîyeye müsâvî tutmak ve imtihânlarını onların imtihânları gibi müntic kılmak, akîm bırakmamaktır.

Yedinci şart: Dâru'l-Muallimîn'i muvakkaten şu dâ-ru'l-fünûn dâiresinde merkez kılmak, mezc etmektir. Tâ ki intizâm ve tefeyyüz ondan buna geçsin ve fazî-let ve diyânet bundan ona geçsin. Tebâdül ile her biri ötekine bir kanat verip, zülcenâheyn olsun.

S: Vâridâtı nedir?

C: Hamiyet ve gayret.

S: Sonra?

C: Şu medrese, çekirdek gibi bilkuvve bir şecere-i tû-bâyı tazammun eyliyor. Eğer hamiyet ve gayret ile yeşillense, tabiatıyla maddî hayatını cezb ile sizin kuru kesenizden istiğnâ edecektir.

S: Ne cihetle?

C: Çok cihetle.

Birincisi: Evkâf, hakıyla intizâma girse, şu havuza tev-hîd-i medâris tarîkiyle bir mühim çeşmeyi akıtacaktır.

İkincisi: Zekâtıdır. Zîrâ biz hem Hanefî, hem Şâfiîyiz. Bir zamandan sonra o Medresetü'z-Zehrâ, İslâmiyet'e ve insaniyete göstereceği hizmetle şübhesiz bir kısım zekâtı, bil'istihkâk kendine münhasır edecektir. Bâhusus, zekâtın zekâtı da olsa kâfidir.

Üçüncüsü: Şu medrese, neşredeceği semerâtla, ta'mîm edeceği ziyâ ile İslâmiyet'e edeceği hizmetle ukûl yanında en a'lâ bir mekteb olduğu gibi; kulûb yanında en ekmel bir medrese, vicdanlar nazarında en mukaddes bir zâviyeyi temsîl edecektir. Nasıl medrese, öyle de mekteb, öyle de tekke olduğundan, İslâmiyet'in îânât-ı millîyesi olan nüzûr ve sadâkat kısmen ona teveccüh edecektir.

Dördüncüsü: Mezkûr tebâdül için Dâru'l-Muallimîn ile imtizâc ettiğinden, Dâru'l-Muallimîn'in vâridâtı bir derece tevsî' ile muvakkaten ve âriyeten eğer mümkün ise verilse, bir zaman sonra istiğnâ edecek, o âriyeyi iâde edecektir.

S: Bunun semerâtı nedir ki, on, belki elli seneden beri bağıırıyorsun?

C: İcmâli: Kürd ve Türk ulemâsının istikbâlini te'mîn ve maârifî Kürdistan'a medrese kapısıyla sokmak ve meşrûtiyetin ve hürriyetin mehâsinini göstermek ve ondan istifâde ettirmektir.

S: İzâh etsen fenâ olmaz.

C: Birincisi: Medârisin tevhîd ve ıslahı.

İkincisi: İslâmiyet'i, onu paslandıran hikâyât ve İsrâîliyât ve taassubât-ı bârideden kurtarmak. Evet, İslâmiyet'in şe'ni metânet, sebat, iltizâm-ı hak olan salâbet-i dîniyedir. Yoksa cehilden, adem-i muhâkemededen neş'et eden taassub değildir. Bence taassubun en dehşetlisi, bazı Avrupa mukallidlerinde ve dînsizlerde bulunur ki, sathî şübhelerinde muannidâne ısrar gösteriyorlar. Burhân ile temessük eden ulemâ'nın şânı değildir.

Üçüncüsü: Mehâsin-i meşrûtiyeti neşir için bir kapı açmaktır. Evet, aşâirde meşrûtiyeti incitecek niyet yoktur. Fakat istihsân edilmezse, istifâde edilmez. O daha zarardır. Hasta tiryâkı zehir-âlûd zannetse, elbette isti'mâl etmez.

Dördüncüsü: Maârif-i cedîdeyi medârise sokmak için bir tarîk ve ehl-i medresenin nefret etmeyeceği saf bir menba'-ı fûnûn açmaktır. Zîrâ mükerreren söylemişim: Fenâ bir tefehhüm, meş'ûm bir tevehhüm şimdiye kadar sed çekmiştir.

Beşincisi: Yüz def'a söylemişim, yine söyleyeceğim: Ehl-i medrese, ehl-i mekteb, ehl-i tekkenin musâlahalarıdır. Tâ temâyül ve tebâdül-ü efkârıyla, lâakal maksadda ittihâd eylesinler. Teessüf ile görülüyor ki, onların tebâyün-ü efkârı ittihâdı tefrîk ettiği gibi, tehâlûf-ü meşâribi de terakkîyi tevkîf etmiştir. Zîrâ her biri mesleğine taassub, başkasının mesleğine sathiyeti i'tibâriyle tefrît ve ifrât ederek; biri diğerini tatlîl, öteki de berikini techîl eyliyor.

Elhâsıl: İslâmiyet hâriçte temessül etse, bir menzili mektebe, bir hücresi medrese, bir köşesi zâviye, salonu dahi mecmaü'l-küll, biri diğerinin noksânını tekmîl için bir meclis-i şûrâ olarak, bir kasr-ı müşeyyed-i nûrânî timsâlinde arz-ı dîdâr edecektir. Ayna kendince güneşi temsîl ettiği gibi, şu Medresetü'z-Zehrâ dahi o kasr-ı îlâhîyi hâricen temsîl edecektir.

Âlimlere Kızmak Yanlış ve Tehlikelidir!

İlim sıfatına sahip ama sert mizaçlı birisi olsun. Bu zatın sert mizaçlı olmasından kaynaklanan bazı yanlışlarından ve kabahatlerinden dolayı ilmi suçlamak ve mahkûm etmek ahmaklıktır. Öyle de İslâm'ın kutsiyetini daima telkin eden, dinin hükümlerini güçleri nispetinde tebliğ eden ve Müslüman milletler arasında en ziyade hürmet, muhabbet ve merhamete müstahak olan âlimleri, zamana uygun birer âlim olmamalarından kaynaklanan kabahatleri ve günahları ile suçlamak ve o kabahatleri ve o günahları o bîçarelere isnat etmek de ahmaklıktır. Çünkü zararın sebebi, âlimlerin varlıkları değil; zamanın şartlarına uygun vasıflara sahip birer âlim olmamalarıdır. Bu hal de onların bir kusuru değildir ki onlara buğz edilsin.

S: Ulemâya pek çok itâb edilir, hatta...

C: Büyük, hem pek büyük bir insafsızlık.

S: Neden?

C: Ademin kabahatini vücûda vermek kadar ahmaklıktır.

S: Ne demek?

C: Bir zâtta ilim, adem-i hilm ile iktirânı cihetiyle, adem-i hilmden neş'et eden kabahatiyle ilmi mahkûm etmek, ne derece eblehliktir. Öyle de, İslâm'ın kudsiyetini dâlmâ telkîn eden ve ahkâm-ı dîniyeyi iktidarlarınca teblîğ eden ve şimdi millet-i İslâmiye mâbeyninde en ziyâde hürmet ve muhabbet ve merhamete müstehak olan bîcâre ulemâyı, zamana yakışacak ulemânın adem-i vücûdundan neş'et eden kabahati ve günahı ile mahkûm etmek ve o kabahat ve o günahı o bîcârelere haml etmek, ahmaklık değildir de ya nedir? Evet, vücûdlarından zarar gelmemiş, istediğimiz ulemânın ademinden gelmiştir.

Niçin Zamanın Şartlarına Uygun Âlim Yetiřmiyor?

Bunun başlıca 3 sebebi şöyle sıralanabilir:

- 1- Zeki ve kabiliyetli talebelerin, İslâmî ilimlerin ders verildiğı medreselere değıl, çoğunlukla sosyal ve fen bilimlerinin ders verildiğı mekteplere (okullara) gitmeleri veya gönderilmeleri.
- 2- Zenginlerin, medreselerin geçimine ve maddî ihtiyaçlarının karşılanmasına tenezzül etmemeleri.
- 3- Medresede de intizam, tefeyyüz (feyizlenme) ve mahreç (medrese mezunlarının çalışacağı alanlar) bulunmaması.

Evet, vücûdlarından (âlimlerin varlığından) zarar gelmemiş, istediğimiz ulemânın ademinden gelmiştir. Zîrâ zekiler, gâliben mektebe gittiler. Zenginler, medresenin maîşetine tenezzül etmediler. Medrese de, intizâm ve tefeyyüz ve mahrec bulunmadığından, zamana göre ulemâyı yetiştiremedi.

Zindan-ı Atalete Düştüğümüzün Sebebi Nedir?

Hayat, bir mücadele meydanıdır. Şevk, kişinin bineğidir. Himmet (kalb azmiyle gayretle çalışmak) ise kişinin kıymetini belirleyen bir ölçüdür. Bediüzzaman Hazretleri himmetin yönünün önemi hakkında şöyle demektedir: “Kimin himmeti milleti ise o, tek başına küçük bir millettir. Kimin himmeti nefsi ise o, insan bile değildir.”

İşte himmet, şevk denilen atına binip, hayat denilen mübareze ve mücadele meydanında maksadına koşarken, ayağını kaydırabilecek ve atalete uğratabilecek bazı düşmanlarla karşı karşıya gelir. Bu düşmanlar şunlardır:

Ye’s: Yani bütün kemalâtın engeli ve insanı mezar-ı müteharrik haline dönüştüren ümitsizlik hastalığı. Himmetin manevi kuvvetini kırar.

Bu düşmana karşı “Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyiniz!”³⁹ ayetinin kılıcını çekmek gerekmektedir.

39 Zümer Suresi, 53

Meylü't-Tefevvuk: Yani birbirine üstün gelmeye çalışma meyli. Hakka hizmet, o hizmeti yapan hâdimlerin birbirlerine zahmet vermemesini, birbirlerinin nefislerini birbirlerine tercih etmelerini, birbirlerine engel olmalarını, el ele, omuz omuza, ittifak ve ittihat içerisinde hareket etmelerini gerektirir. Fakat bu meylü't-tefevvuk denilen istibdad, şevk atının üstünde doludizgin maksadına koşan himmetin başına vurur, atından düşürür.

Bu düşmana karşı **"Allah için olun!"** hakikatini göndermek gerekmektedir.

Acûliyet: Yani acelecilik hastalığı. Bu hastalık, himmetin ayağını kaydırır. Çünkü Cenab-ı Hak hikmetinden dolayı bu dünyada bütün sonuçları sebeplere bağlamıştır. Sonuçlara ulaşmak için tek tek sebep basamaklarına basarak yükselmek gerekmektedir. Aceleci kişi ise bu sebep basamaklarına ya hiç basmadan veya üçer beşer atlayarak basarak bir an evvel sonuca ulaşmak ister ve ayağı kayar düşer, maksadına ulaşamaz.

Bu düşmana karşı **"Sabırlı olun; sabır yarışında düşmanlarınızı geride bırakın; her an cihada hazırlıklı bulunun!"**⁴⁰ ayetini siper yapmak gerekmektedir.

Fikr-i İnfirâdî - Tasavvur-u Şahsî: Yani şahsî fikir ve tasavvurlar. İnsan, fitraten medenî bir varlıktır. Bunun için hem diğer insanların hukuklarını çiğnememekle hem de kendi hukukunu diğer insanların arasında aramak ve çiğnetmemekle mükelleftir. Fakat şahsî fikirler ve tasavvurlar, insanın emellerini dağıtır ve insanı, kendi için yaşayan bir varlık haline dönüştürür. Yani himmetini nefsine döndürür.

Bu hastalığa karşı, “İnsanların en hayırlısı onlara faydalı olandır” hadis-i şerifini çıkarmak gerekmektedir.

Görenek Hastalığı: Başkalarının gevşekliğini görerek, onlar gibi gevşeklik göstermek, âlî himmet kişilerin vasfı olamaz. Başkalarının gevşekliğine bakıp, onları takliden gevşeyenler, Allah’a değil o şahıslara bel bağlamış ve güvenmiş olurlar. Bu ise Allah’a tevekkül hakikatine ters düşer.

Bu düşmana karşı “Tevekkül etmek isteyenler, sadece Allah’a tevekkül etsinler (başkalarına değil)”⁴¹ ayetine sığınmak gerekmektedir.

İşi Başkasına Havale Etmek: İnsan fitraten âciz olmakla birlikte ve nefsine de itimat etmemelidir. Bu hal bazen, kişinin kendisine ait işleri dahi başkalarına havale etmesi şeklinde kendini gösterebiliyor. Bu durum, himmet ehli kişinin mücahedeyi bırakıp oturması anlamına gelir ki çok tehlikelidir.

Bu gaddar düşmana karşı “Siz doğru yolda olduğça, sapmış olanlar size zarar veremez”⁴² ayetindeki zirve hakikate sığınmak gerekmektedir.

Allah’ın Vazifesine Karışmak: İnsanın vazifesi tebliğdir. İnsanlara kabul ettirmek, muvaffak kılmak, insanları etrafımıza toplamak Allah’ın vazifesidir. İnsan, kendi vazifesi ile meşgul olup Allah’a ait olan vazifelerle meşgul olmaması ve hareketlerini onun üzerine bina etmemesi gerekmektedir. Bu hataya düşmek, gözün tokatlanıp kör olması gibi bir dehşetli durumdur.

41 İbrahim Suresi, 12

42 Mâide Suresi, 105

Bu halden kurtulmanın yolu, “Emrolunduğun gibi dos-doğru ol”⁴³ ayeti ile “Efendine efendi olmaya çalışma!” hakikatini rehber etmektir.

Meylü’r-Rahat: Yani rahata meyletmek. Bu hastalık, bütün meşakkatlerin anası, umum rezilliklerin yuvası, himmeti sefillik zindanına atan ve nefsânî arzu ve heveslerinin kölesi yapan ve himmetin boynunu vuran sihirbaz bir cellât gibidir. Zira rahat, insana cazip ve süslü görünür. Elde edilesi bir gaye olarak kendini gösterir. Fakat rahat insanı mutlu değil, türlü rezillik ve meşakkatlere atar ve hayatını sefalette bir zindana çevirir. Çünkü insan fitraten heyecanlı bir varlıktır. Bu fıtratta olan bir insanın rahatı ve lezzeti, âtıl bir şekilde rahata meyletmekte değil, çalışmakta ve mücadele etmektedir. Rahatta zahmet, zahmette rahat vardır.

Bu sihirbaz cellâdın elinden kurtulmanın yolu, “İnsan için ancak çalıştığının karşılığı vardır”⁴⁴ ayetinden himmet almaktır.

S: Zindân-ı atâlete düştüğümüzün sebebi nedir?

C: Hayat cidâldır. Şevk ise matiyesidir. İşte himmetiniz şevke binip, mübâreze-i hayat meydanına çıktığı vakit, en evvel düşman-ı şedîd olan yeis rast gelir. Kuvve-i ma’neviyesini kırar. Siz o düşmana karşı لَا تَقْنَطُوا kılıcını isti’mâl ediniz.

43 Şûrâ Suresi, 15

44 Necm Suresi, 39

Sonra müzâhametsiz olan hakkın hizmetinin yerini zabt eden meylû't-tefevvuk istibdâdı hücumla başlar. Himmetin başına vurur, atından düşürttürür. Siz **كُونُوا بِنِي** hakikatini o düşmana gönderiniz. Sonra da il-el-i müteselsiledeki terettübü atlamakla müşevveş eden acûlîyet çıkar, himmetin ayağını kaydırır. Siz **وَأَصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا** 'yu siper ediniz. Sonra da medeniyyün bi't-tab' olduğundan, ebnâ-yı cinsinin hukukunu muhâfazaya ve hakkını onlar içinde aramaya mükellef olan insanın âmâlini dağıtan fikr-i infirâdî ve tasavvur-u şahsî karşı çıkar. Siz de **خَيْرُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمُ لِلنَّاسِ** olan mücâhid-i âlî-himmeti mübârezesine çıkarınız.

Sonra başkasının tekâsülünden görenek fırsat bulup, hücum edip belini kırar. Siz de

عَلَى اللَّهِ لَا غَيْرَ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ olan hısn-ı hasîni himmete melce' ediniz.

Sonra da acz ve nefsin l'timâdsızlığından neş'et eden ve işi birbirine bırakmak olan düşman-ı gaddâr geliyor. Himmetin elini tutup oturtturur. Siz de

لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ olan hakikat-i şâhika-yı üzerine çıkarınız. Tâ o düşmanın eli, o himmetin dâmenine yetişmesin.

Sonra Allah'ın vazîfesine müdâhale eden dinsiz düşman gelir. Himmetin yüzünü tokatlar. Gözünü

kör eder. Siz de **إِسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتَ وَلَا تَتَأَمَّرْ عَلَى سَيِّدِكَ** olan kâr-âşinâ ve vazîfeşinâs olan hakîkati gönderiniz. Tâ onun haddini bildirsin.

Sonra umum meşakkatin anası ve umum rezâletin yuvası olan meylü'r-rahat geliyor. Himmeti kaydeder, zindân-ı sefâlete atar. Siz de **لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى** olan mücâhid-i âlîcenâbı o cellâd-ı sehâra gönderiniz. Evet, size meşakkatte büyük rahat var. Zîrâ fitratı müteheyyic olan insanın rahatı, yalnız sa'y ve cidâldedir.

**إِنَّ لَكُمْ فِي الْمَشَقَّةِ الرَّاحَةَ إِنَّ الْإِنْسَانَ الْمُتَمَهِّجَةَ
فِطْرَتُهُ رَاحَتُهُ فِي السَّغْيِ وَالْجِدَالِ**

BEDİÜZZAMAN'DAN SİYASÎ ve İÇTİMÂÎ TESPİTLER

Mustafa TOPÖZ

Bu çalışma, İslam'ın siyasî ve içtimaî hayata bakan düstur ve ölçülerini tespit edebilmek adına, Münâzarât Risalesi üzerinde yapılan bir 'tespit' çalışmasıdır.

Bu gayeyle zaman, mekân ve şahıslara değil, sadece Hazret-i Üstad'ın verdiği cevaplardaki ilmî tahlil ve izahlara dikkat etmeye çalıştık. Bu tahlil ve izahları, rahatça anlaşılabilmeleri için şerh etmeye gayret ettik.

Başlıklar altında beyan etmeye çalıştığımız ölçü ve düsturların göreceli, 'bizce' ve nazari birer çıkarım olmadıklarının anlaşılması için de Münâzarât Risalesindeki orijinal ifadeleri çerçeve içine alarak altlarına yazdık.